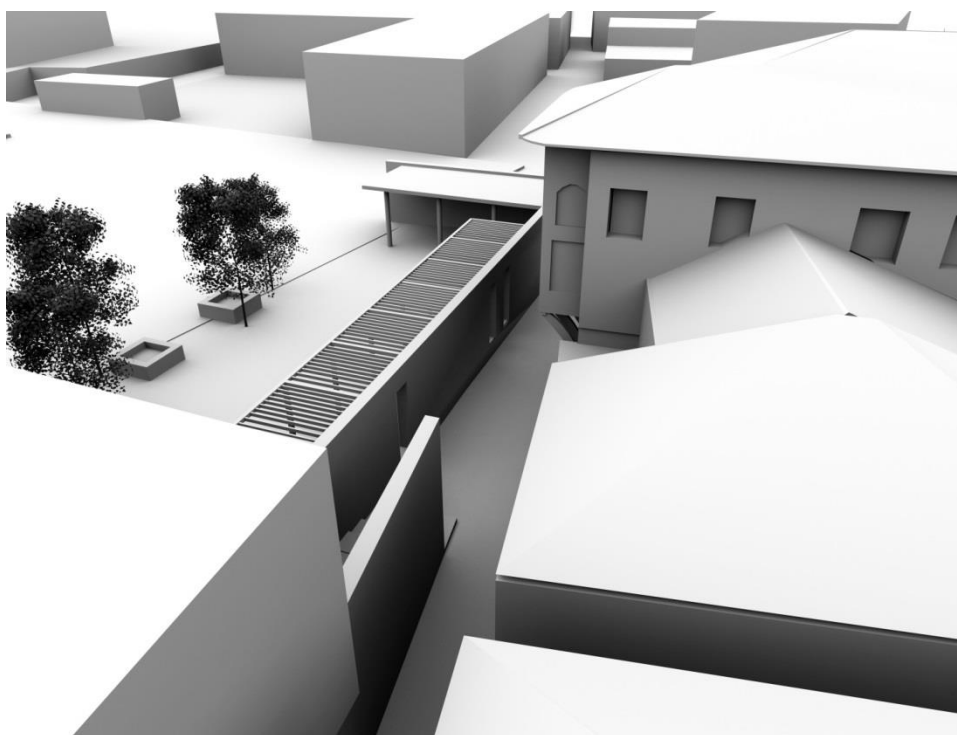

Αποκατάσταση και επανάχρηση
του Αρχοντικού της οδού Παιδων
στη Χαλκίδα

Μπασούκος Χρυσοβαλάντης Αρχιτέκτονας Μηχ
Επιβλέπων καθηγητής: Κίζης Ι.
Σύμβουλος καθηγήτρια: Τσακανίκα Ε.

ΔΠΜΣ Προστασία Μνημείων
ΕΜΠ, Οκτώβριος 2015

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή	
1.1. Αντικείμενο Μελέτης.....	5
1.2. Στόχοι και Μεθοδολογία.....	5
2. Ιστορικά στοιχεία	
2.1. Η Χαλκίδα από την αρχαιότητα ως σήμερα.....	6
2.2. Η Χαλκίδα των περιηγητών.....	11
3. Το Κάστρο του Εγρίπου	
3.1. Ο Έγριπος στην οθωμανική εποχή.....	13
3.2. Το Κάστρο σήμερα.....	20
3.3. Μνημεία του Κάστρου.....	24
Αγία Παρασκευή.....	24
Τζαμί Εμίρ Ζαδέ.....	25
Οικία Βάιλου.....	26
4. Το Αρχοντικό της οδού Παίδων	
4.1. Η ευρύτερη περιοχή του Αρχοντικού.....	27
4.2. Περιγραφή του Αρχοντικού.....	28
4.2.1. Αυλή.....	31
4.2.2. Ισόγειο.....	32
4.2.3. Μεσοπάτωμα.....	36
4.2.4. Όροφος.....	40
5. Στοιχεία ανάλυσης του Αρχοντικού	
5.1. Δομικό σύστημα.....	50
5.2. Ξυλόπηκτοι τοίχοι.....	52
5.3. Επιμέρους στοιχεία.....	54
Τεκμηρίωση των Φάσεων.....	65
7. Παθολογία.....	76
8. Πρόταση.....	87
8.1. Το πλαίσιο επέμβασης.....	87
8.2. Πρόταση δομικής αποκατάστασης.....	89
8.3. Το «Μουσείο Εγρίπου».....	92
8.4. Προτάσεις για το άμεσο περιβάλλον.....	100
Υποσημειώσεις.....	104
Βιβλιογραφία.....	106
Παράρτημα Σχεδίων.....	108

Η ολοκλήρωση της παρούσας διπλωματικής εργασίας συγχρηματοδοτήθηκε μέσω του Έργου “Υποτροφίες ΙΚΥ από πόρους του ΕΠ “ Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση, του ευρωπαϊκού κοινωνικού(ΕΚΤ) του ΕΣΠΑ 2007-2013.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα μεταπτυχιακή εργασία πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του Διατμηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών (Δ.Π.Μ.Σ) «Προστασία Μνημείων» της κατεύθυνσης «Συντήρηση και Αποκατάσταση Ιστορικών Κτιρίων και Συνόλων» της Σχολής Αρχιτεκτόνων του Εθνικού Μετσόβειου Πολυτεχνείου (ΕΜΠ). Για την ολοκλήρωση της μελέτης αυτής θα ήθελα να ευχαριστήσω:

Τον Κο Γιάννη Κίζη, Καθηγητή της Σχολής Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ για τη δυνατότητα που μου έδωσε να ξεκινήσω και να ολοκληρώσω την παρούσα μελέτη υπό την καθοδήγησή του. Τον ευχαριστώ ακόμα για την κατανόηση και την εμπιστοσύνη που μου έδειξε και για τις συμβουλές που μου παρείχε κατά τη διάρκεια της εργασίας μου.

Τον Κα Ελευθερία Τσακανίκα, Λέκτορα της Σχολής Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ για το χρόνο που μου διέθεσε προσφέροντας συμβουλές και ιδέες.

Την Κα Ειρήνη Εφεσίου, Καθηγήτρια της Σχολής Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ και τον Κο Κωνσταντίνο Καραδήμα, Αναπληρωτή Καθηγητή της Σχολής Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ για τη συμμετοχή τους στην τριμελή επιτροπή.

Την Κα Ελένη Μαίστρου, Καθηγήτρια της Σχολής Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ, που μου έδωσε την ευκαιρία να παρακολουθήσω το συγκεκριμένο μεταπτυχιακό πρόγραμμα και να αποκτήσω χρήσιμες γνώσεις για την περαιτέρω πορεία μου.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω την Υπ.Δρ. Μαρία Μπαλοδήμου και τον Αλέξανδρο Καλευρά για τη βοήθεια και τη συμπαράστασή τους κατά τη διάρκεια του μεταπτυχιακού προγράμματος.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλω στα στελέχη της Εφορείας Αρχαιοτήτων Ευβοίας και ιδιαίτερα στην Κα Παρή Καλαμαρά, Προϊσταμένη της Υπηρεσίας για την βοήθεια της σε ότι και αν χρειάστηκα κατά τη διάρκεια της μελέτης στο Αρχοντικό της οδού Παιδων, καθώς και την Ευριδίκη Κατσάλη της οποίας η καθοδήγηση στάθηκε πολύτιμη στα πρώτα στάδια της μελέτης αυτής. Επιπλέον, τη Νίκη Δημητρίου για τη συνεργασία μας στο πεδίο, καθώς και τον Δημήτρη Παράκατη για τη βοήθεια του κατά τη διάρκεια της μελέτης μου στο κτήριο.

Επίσης, ευχαριστώ το Κο Σταύρο Μαμαλούκο για τις χρήσιμες συμβουλές του αλλά και το ενδιαφέρον του για την παρούσα μελέτη.

Δεν πρέπει να παραλείψω τους συναδέλφους και φίλους Γ. Γιαννούτσο και Σ. Αλυσανδράτο για τις χρήσιμες συμβουλές τους. Επίσης, τους ευχαριστώ για τη συμπαράσταση και την κατανόησή τους. Ευχαριστώ τους καλούς φίλους Κ. Πυλιώτη και Γ. Νίνα.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου και τους ανθρώπους που ήταν δίπλα μου, με στήριξαν και με βοήθησαν, ο καθένας με τον δικό του τρόπο, κατά τη διάρκεια εκπόνησης αυτής της μελέτης. Χωρίς εκείνους, δεν θα ήταν δυνατή η ολοκλήρωσή της.

1. Εισαγωγή

1.1. Αντικείμενο μελέτης

Η παρούσα εργασία είχε ως αντικείμενο μελέτης το Αρχοντικό της οδού Παίδων στη Χαλκίδα που ανάγεται στα χρόνια της οθωμανικής κυριαρχίας με σκοπό την αποκατάσταση και την ένταξη του κτηρίου στη σύγχρονη ζωή της πόλης. Το μνημείο αποτελεί το μοναδικό σωζόμενο κτήριο αντίστοιχης αρχιτεκτονικής στη Χαλκίδα και μαζί με το γειτονικό τζαμί Εμίρ Ζαδέ, αποτελούν τα μοναδικά στοιχεία μίας εποχής κατά την οποία η Χαλκίδα έζησε και άκμασε ως πόλη του Εγρίπου (Εγριποζ).

Η σημερινή εικόνα του κτηρίου είναι εμφανώς αλλοιωμένη λόγω της συνεχούς κατοίκησης και των επαμβάσεων, φέροντας ένα σύνολο από διαφορετικά μεταξύ τους στοιχεία που δημιουργεί την εικόνα ενός παλίμψηστου. Η κατάσταση διατήρησής του είναι αρκετά κακή με αποτέλεσμα να έχει ανάγκη από άμεση και ουσιαστική προστασία.

1.2. Στόχοι και μεθοδολογία

Η εργασία κινήθηκε πάνω στον άξονα της κατανόησης της κατασκευαστικής και λειτουργικής δομής του κτηρίου, αλλά και της αποσαφήνισης των ιστορικών φάσεων του μέσω της καταγραφής και τεκμηρίωσης των επιμέρους στοιχείων. Βασικός στόχος μέσα από την πορεία αυτή υπήξε η αναζήτηση της πιθανής αυθεντικής μορφής του μνημείου προκειμένου να προκύψουν στοιχεία που θα επιτρέψουν την κατανόηση της αρχιτεκτονικής του φυσιογνωμίας. Στο πλαίσιο της εργασίας, επιχειρήθηκε, όσο το δυνατό, εκτενέστερη μελέτη με μικροαποξηλώσεις προκειμένου να προκύψουν τα βασικά τεκμήρια κατανόησης του συνόλου. Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί η δυσκολία πλήρους τεκμηρίωσης ορισμένων επιμέρους στοιχείων, λόγω αδυναμίας αφαίρεσης των διαδοχικών στρώσεων σοβά και της αποξήλωσης διαφόρων στοιχείων.

Η μεθοδολογία που ακολούθηθηκε ήταν η επιτόπου αποτύπωση και τεκμηρίωση της δομής και της μορφής του μνημείου και η καταγραφή της παθολογίας του φέροντος οργανισμού και όλων των επιμέρους στοιχείων. Ακολούθησε η βιβλιογραφική έρευνα κατά την οποία αναζητήθηκαν συσχετίσεις και αντιθέσεις με αντίστοιχα παραδείγματα εντός και εκτός ελλαδικού χώρου, με γνώμονα την πλήρη κατανόηση των αρχών και των μεθόδων της κατασκευαστικής δομής. Τέλος, για την κατάρτηση ενός ουσιαστικού σχεδίου ένταξης του μνημείου στη σύγχρονη ζωή της πόλης, πραγματοποιήθηκε η μελέτη και η καταγραφή των στοιχείων που απαρτίζουν την ευρύτερη περιοχή του Κάστρου προκειμένου να προκύψουν συνδέσεις στον αστικό χώρο που περιβάλλει το κτήριο της οδού Παίδων.

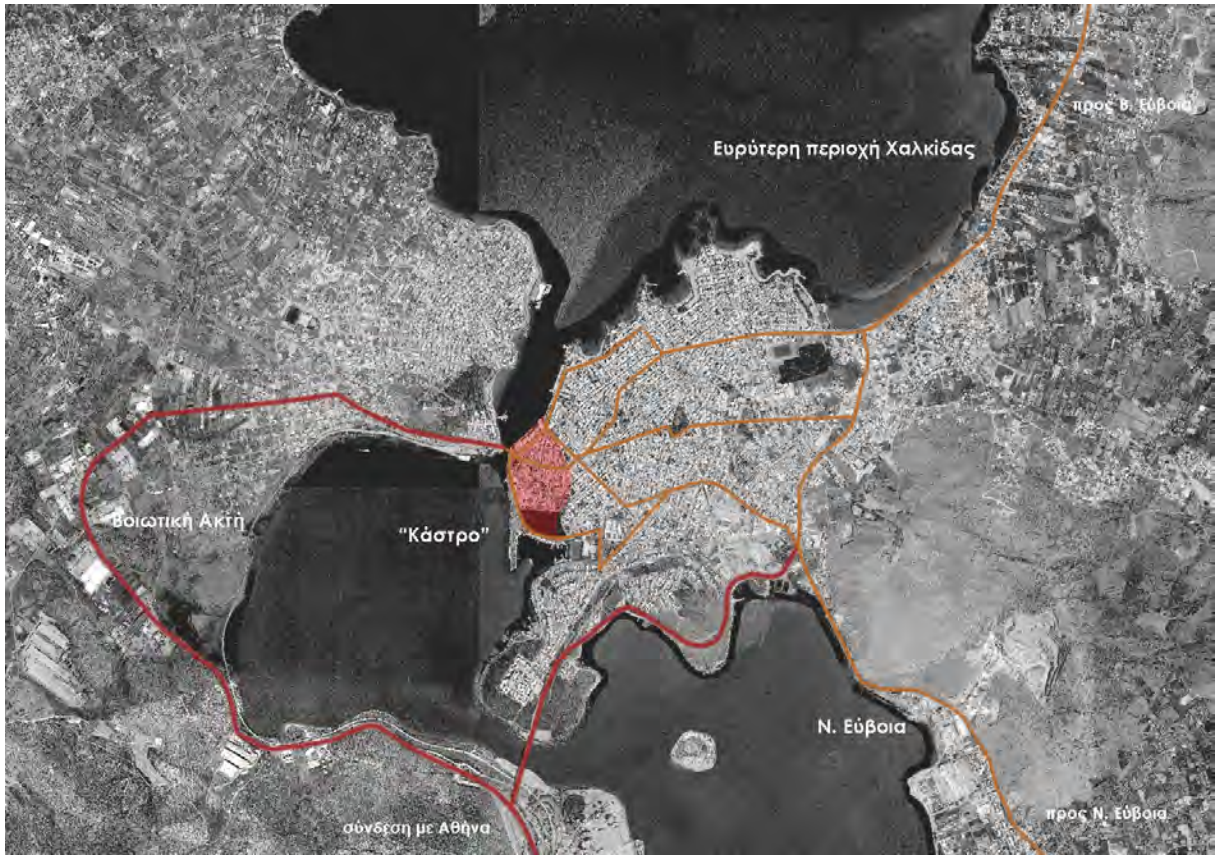
2. Ιστορικά στοιχεία

2.1. Η Χαλκίδα από την αρχαιότητα ως σήμερα

Η Εύβοια βρίσκεται σε κομβικό σημείο του περάσματος από την ηπειρωτική Ελλάδα προς τη Μ.Ασία, τον Εύξεινο Πόντο, τη Β. Αφρική και την Ιταλία και αποτελεί φυσικό οχυρό του ελλαδικού κορμού. Η σπουδαιότητα της γεωγραφικής και στρατηγικής της θέσης υπήρξε πάντοτε παράγοντας ιδιαίτερης οικονομικής και πολιτιστικής ανάπτυξης, αλλά και πεδίο αντιμαχόμενων συμφερόντων.

Η περιοχή κατοικείται ήδη από την παλαιολιθική περίοδο, ενώ γύρω στο 3000 π.Χ. ανάγεται ένας από τους σημαντικότερους νεολιθικούς οικισμούς στον ελλαδικό χώρο, ο οποίος έχει βρεθεί στην περιοχή Μάνικα, βορειότερα της σημερινής Χαλκίδας. Μέσα από τα Ομηρικά Έπη και συγκεκριμένα στον «Νηών Κατάλογο» διαπιστώνεται η ύπαρξη της πόλης της Χαλκίδας κατά τη Μυκηναϊκή περίοδο. Στους αιώνες που ακολούθησαν η πόλη της Χαλκίδας και άλλες του νησιού όπως η Ερέτρια, συνέχιζαν να δραστηριοποιούνται και να αναπτύσσονται φτάνοντας στην ακμή τους, με αποκορύφωμα τον α' και β' αποικισμό με την ίδρυση πόλεων στην ευρύτερη περιοχή του Αιγαίου και στη Δύση. Κατά την κλασική εποχή η Χαλκίδα συμμετείχε στον κοινό αγώνα των Ελλήνων απέναντι στους Πέρσες, ενώ συμμετείχε στην Α' Αθηναϊκή συμμαχία, από την οποία προσπάθησε να αποσπασθεί κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού Πολέμου. Κατά την ελληνιστική περίοδο μέχρι τη ρωμαϊκή κατάκτηση βρίσκεται κάτω από την εξουσία των Μακεδόνων. Το 200 π.Χ. η Χαλκίδα καταστρέφεται από τον Ρωμαίο στρατηγό Γάιο Σουλπίκιο Γάλβα για να επανιδρυθεί μετά το 146 π.Χ.

Η μετάβαση από την αρχαιότητα στα παλαιοχριστιανικά χρόνια ταυτίζεται με τη μεταφορά της πόλης από την αρχική της τοποθεσία στο νότιο μηρό της χερσονήσου προς τον πορθό του Ευρίπου (Τριανταφυλλόπουλος, 1970). Η πόλη και ο πορθός οχυρώθηκαν με αμυντικά έργα στο πλαίσιο ενός γενικού σχεδίου για την άμυνα της βυζαντινής αυτοκρατορίας. Τα τείχη του κάστρου του Ευρίπου οικοδομήθηκαν μευλικό από τα τείχη της αρχαίας πόλης. Το λιμάνι του Αγίου Στέφανου εγκαταλείφθηκε και μεταφέρθηκαν οι λιμενικές εγκαταστάσεις στον όρμο του Βούρκου. Η πόλη είχε στραμμένη την πλάτη της στη θάλασσα, ενώ το θαλάσσιο μέτωπο ήταν προσβάσιμο μόνο από το λιμάνι. Κατά την παλαιοχριστιανική και πρωτοβυζαντινή περίοδο (4^{ος}-8^{ος} αιώνες, αι.) η Χαλκίδα ζει ως επαρχία της όψιμης ρωμαϊκής διοίκησης, υπό την Κόρινθο, και παραμένει υπό τη δικαιοδοσία του Επισκόπου της Ρώμης μέχρι τα μέσα του 8^{ου} αι. (Τριανταφυλλόπουλος, 1970). Τον 7^ο αι. υπάρχει στο θέμα Ελλάδας του οποίου η Χαλκίδα αποτελεί ναυτική βάση με αποτέλεσμα την παρουσία κρατικών αξιωματούχων η οποία σχετίζεται με την ισχυροποίησή της και τη νικηφόρα αντιμετώπιση της θαλάσσιας επιδρομής του Εμίρη της Ταρσού Εσμάν στα τέλη του 9ου αι. (Παντελίδου & Μαμαλούκος, 2006). Η ανάπτυξη της πόλης μαρτυρείται από τον Μιχαήλ Χωνιάτη αρχιεπίσκοπο Αθηνών (1182-1204) (Σαββίδης, 1959). Η σπουδαία θέση της πόλης την καθιστούσε σημαντικό εμπορικό κόμβο στην ανατολική Μεσόγειο, αποτελώντας περιοχή ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για τους δυτικούς κατά τον προγραμματισμό της Δ' Σταυροφορίας. Μετά την Δ' Σταυροφορία του 1204 η Χαλκίδα αποτέλεσε κοινή κτήση των Φράγκων και των Ενετών και το 1205 καταλήφθηκε από τον Βονιφάτιο το Μομφερατικό του Βασιλείου της Θεσσαλονίκης (Σαββίδης, 1959). Μετά την ανακατάληψη της Κωνσταντινούπολης από τον Μιχαήλ Η' Παλαιολόγο (1261) η πόλη της Χαλκίδας καθίσταται και έδρα του λατίνου πατριάρχη.

εικ.1 Η ευρύτερη περιοχή της Χαλκίδας και το αποτύπωμα του Κάστρου (πηγή: Διαδίκτυο -Google Earth)

εικ.2 Οι διαδοχικές θέσεις της πόλης στο μηρό του Ευρίπου (πηγή: 23^η ΕΒΑ)

Ο 13^{ος} και ο 14^{ος} αι. φέρνει τη Χαλκίδα ανάμεσα στη διαμάχη Βυζαντινών, Ενετών και Φράγκων για την εξουσία τους στην πόλη της αλλά και σε ολόκληρο το νησί της Εύβοιας. Η διαμάχη αυτή τελειώνει το 1330 με τη Βενετία να επιβάλλει τη νόμιμη κυριαρχία της σε ολόκληρο το νησί της Εύβοιας. Οι ενετοί φρόντισαν για την εμπορική λειτουργία και την εύρυθμη διοίκηση της πόλης του Νεγροπόντε (ονομασία Χαλκίδας κατά την ενετική κυριαρχία), ενώ παράλληλα έδωσαν μεγάλη βαρύτητα στην ενίσχυση των οχυρώσεων της πόλης και στην ισχυρή οχύρωση του στενού του Ευρίπου, με την κατασκευή του κάστρου πάνω στο νησάκι στη μέση του στενού. Αποτελείτο από δύο κυκλικούς πύργους και επικοινωνούσε με τη βοιωτική ακτή μέσω τοξοτής λίθινης γέφυρας και με την πόλη της Χαλκίδας μέσω ξύλινης αναρτώμενης γέφυρας (Φουσαράς, 1959, αναφορά Εβλιά Τσελεμπή). Η πόλη αποτέλεσε ένα πολύ σημαντικό ναυτικό κόμβο της εποχής και υπήρξε το βασικό ορμητήριο και η κυριότερη βάση του βενετικού στόλου στο κεντρικό Αιγαίο (Βρανόπουλος).

Η ενετική περίοδος διήρκεσε μέχρι το 1470, οπότε και καταλήφθηκε από τους Οθωμανούς και συγκεκριμένα από τον Μωάμεθ Β'. Κατά την τουρκοκρατία η Χαλκίδα αποτέλεσε έδρα του πασά του Σαντζακίου (Sancak) του Ευρίπου, ευρύτερης διοικητικής περιφέρειας που περιελάμβανε το μεγαλύτερο μέρος της ανατολικής Στερεάς Ελλάδας (Γιαννόπουλος, 1971). Άλλες σημαντικές πόλεις του Σαντζακίου ήταν η Αθήνα, η Θήβα, η Λιβαδειά, η Άμφισσα (Σάλωνα), η Αταλάντη και η Λαμία (Ζητούνι). Το σαντζάκι αρχικά υπαγόταν στο εγιαλέτι της Ρούμελης αλλά το 1533 προσαρτήθηκε στο εγιαλέτι των Νήσων όπου παρέμεινε μέχρι το τέλος της οθωμανικής περιόδου. Στην πόλη είχαν την έδρα τους ο διοικητής του Σαντζακίου, Σαντζάκμπεης και ο ναύαρχος του στόλου Καπουδάν Πασά, όπως αναφέρεται και στα κείμενα των περιηγητών (Εβλιά Τσελεμπή, Coronelli), ενώ σύμφωνα με τη μαρτυρία του Εβλιά Τσελεμπή στην πόλη είχαν την έδρα τους επιπλέον διοικητικοί υπάλληλοι όπως ο καδής, ο μουφτής κ.ά. Στα 1688 ο Βενετός Φραντζέσκο Μοροζίνι κατά την εκστρατεία του στην Ελλάδα, πολιορκήσε ανεπιτυχώς την πόλη της Χαλκίδας, γεγονός που κατέστησε την οθωμανική κυριαρχία στην πόλη δεδομένη.

Κατά τη διάρκεια της επανάστασης του 1821 η Χαλκίδα λόγω της ισχυρής της οχύρωσης και της πολυάριθμης φρουράς αποτέλεσε ορμητήριο των Οθωμανών. Η ενσωμάτωση στο νεοελληνικό κράτος πραγματοποιήθηκε με την παραχώρησή της το 1833. Το ειδικό καθεστώς για τη σταδιακή εκποίηση των τουρκικών ιδιοκτησιών του νησιού διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο για την πολεοδομική της εξέλιξη στο δεύτερο μισό του 19^{ου} αι. (Μαμαλούκος, 1987).

εικ.3 Negroponte (Νεγροπόντε), Nicolò-Vagelli, 1575 (πηγή: διαδίκτυο)

εικ.4 Cristoforo-Buondelmonti, 1420 (πηγή: διαδίκτυο).

εικ.4 Η Χαλκίδα μέσα από τα χαρακτηριστικά του J. Turner, 1837 (πηγή: προσωπικό αρχείο).

εικ.5 Το φρούριο του Ευρίπου J. Turner, 1837 (πηγή: προσωπικό αρχείο).

2.2. Η Χαλκίδα των περιηγητών

Στις αρχές του 15^{ου} αι. (1420) επισκέφεται τη Χαλκίδα ο **Cristoforo Buondelmonti** καταθέτοντας την αναφορά του για το φρούριο στο στενό του Ευρίπου. Στους επόμενους αιώνες της οθωμανικής κυριαρχίας επισκέφθηκε τη πόλη ένας σημαντικός αριθμός περιηγητών που άφησαν μαρτυρίες για την μορφή της πόλης και του φρουρίου της. Πρώτος εμφανίζεται ο Πρώσος **Reinhold Luberau** που επισκέφθηκε την πόλη μαζί με τον Άγγλο πρεσβευτή της Κωνσταντινούπολης, αφήνοντας μία εκτενή περιγραφή του Κάστρου (Koder Johannes, 1968). Πολύ ενδιαφέροντες χάρτες και σχέδια ανήκουν στους Ιταλούς χαρτογράφους **Camocio και Rosaccio** (16^ο αι.) και **Boschini** (17^ο αι.). Κατά τον 17^ο αι. επισκέφτηκαν τη Χαλκίδα σημαντικοί περιηγητές οι οποίοι περιέγραψαν αναλυτικά την κατάσταση της πόλης όπως την αντίκρυσαν οι ίδιοι, με ξεχωριστή την περιγραφή του Τούρκου **Ελβία Τσελεμπή** που άφησε μία πλήρη περιγραφή για την πόλη και τις οχυρώσεις του Έγριποζ (Φουσάρας). Ο **Vincenzo Maria Coronelli**, γεωγράφος και χαρτογράφος της Γαληνοτάτης Δημοκρατίας, παραθέτει χρήσιμες πληροφορίες για τη Χαλκίδα στα τέλη του 17^{ου} αι. και περιγράφει τον διαχωρισμό του Κάστρου και του Προαστίου με τους μαχαλάδες Τούρκων, Ελλήνων και Εβραίων. Μεταξύ των περιηγητών αναφέρεται και ο Άγγλος **Bernard Randolph** ο οποίος περιηγήθηκε στην ηπειρωτική και νησιωτική χώρα περιγράφοντας τη σύγχρονη κατάσταση του τόπου.

Στις αρχές του 19^{ου} αι. επισκέφτηκαν τη πόλη σημαντικοί περιηγητές μεταξύ των οποίων ο **Leake, Hobhouse και Dodwell**. Το 1805 επισκέπτεται τη Χαλκίδα ο **William Martin Leake**, σύμφωνα με τον οποίο εντός του Κάστρου διαμένουν οι περισσότερες από τις 30 οικογένειες Τούρκων στις οποίες ανήκει το μεγαλύτερο τμήμα του νησιού και ακόμα χίλια άτομα χαμηλότερων οικονομικών τάξεων. Ο ίδιος κάνει αναφορά και στην επιδημία πανούκλας που ήταν καταστροφική για την πόλη με αποτέλεσμα πολλά από τα σπίτια να εγκαταληφθούν, στοιχείο που εκφράζεται και στο πολεοδομικό διάγραμμα του 1840, στο οποίο αρκετό ποσοστό των ιδιοκτησιών παραμένει ακατοίκητο (Αποστόλου, 1974). Ο **John Hobhouse** παραθέτει την εικόνα της προεπαναστατικής Χαλκίδας κατά την οποία η περιοχή του Κάστρου υστερούσε σημαντικά σε οικονομική δραστηριότητα από το Προάστιο, αναφέροντας την ύπαρξη ενός παζαριού μέσα στη πόλη με περιορισμένη δραστηριότητα. Παρουσιάζει τα σπίτια του κάστρου ως «χαμηλά και μίζερα» με τους στενούς δρόμους (Γκίνας, 1971). Ο **Simone Pomardi** περιγράφει μία εικόνα εγκαταλελειμμένης πόλης αναφερόμενος στην περιοχή του Κάστρου με σπίτια περιβαλλόμενα από ψηλούς τοίχους και παράθυρα με ξύλινα κάγκελα.

Μετά την απελευθέρωση και την ενσωμάτωση στο νεοσύστατο ελληνικό κράτος επισκέπτονται τη Χαλκίδα οι Γερμανοί **Ross και Bronzetti**, παρουσιάζοντας την εικόνα της πόλης τα οθωνικά χρόνια δίνοντας ιδιαίτερη σημασία στην περιγραφή των τειχών και του φρουρίου της γέφυρας. Το 1843 επισκέπτεται τη πόλη ο **Stephani** οποίος κάνει λόγο για την έλλειψη χώρου ανάμεσα στα κτήρια και δίνει περιγραφή της οργάνωσης ενός σπιτιού του Κάστρου. Στην περιγραφή αυτή αναφέρει ότι τα περισσότερα σπίτια αποτελούνται από δύο πτέρυγες, η μία από τις οποίες προορίζεται για τις γυναίκες. Το εσωτερικό των χώρων είναι διακοσμημένο με ζωγραφική και ξυλόγλυπτα, ενώ στα παράθυρα υπήρχαν ξύλινα καφασωτά για την οπτική προστασία του εσωτερικού από το δημόσιο χώρο (Κοκκίνης, 1969). Ο **Girard** επισκέφθηκε την πόλη την περίοδο 1850-51 τρεις φορές αναφερόμενος στον ανατολίτικο χαρακτήρα αλλά και στη μεγάλη ανάπτυξη του Προαστίου σε σχέση με το Κάστρο.

Τέλος, το 1877 ήρθε στη Χαλκίδα ένας ανώνυμος Άγγλος περιηγητής μας διασώζει την εικόνα του Κάστρου στις πρώτες δεκαετίες μετά την απελευθέρωση, αναφερόμενος στην ύπαρξη ερειπωμένων τουρικών «παλατιών» σε άμεση επαφή με κομψά ελληνικά σπίτια (Κοκκίνης, 1969).

εικ.6 Τα στεριανά τείχη της πόλης και η τάφος. Διακρίνονται οι δύο πύλες του Κάστρου (πηγή: διαδικτυο).

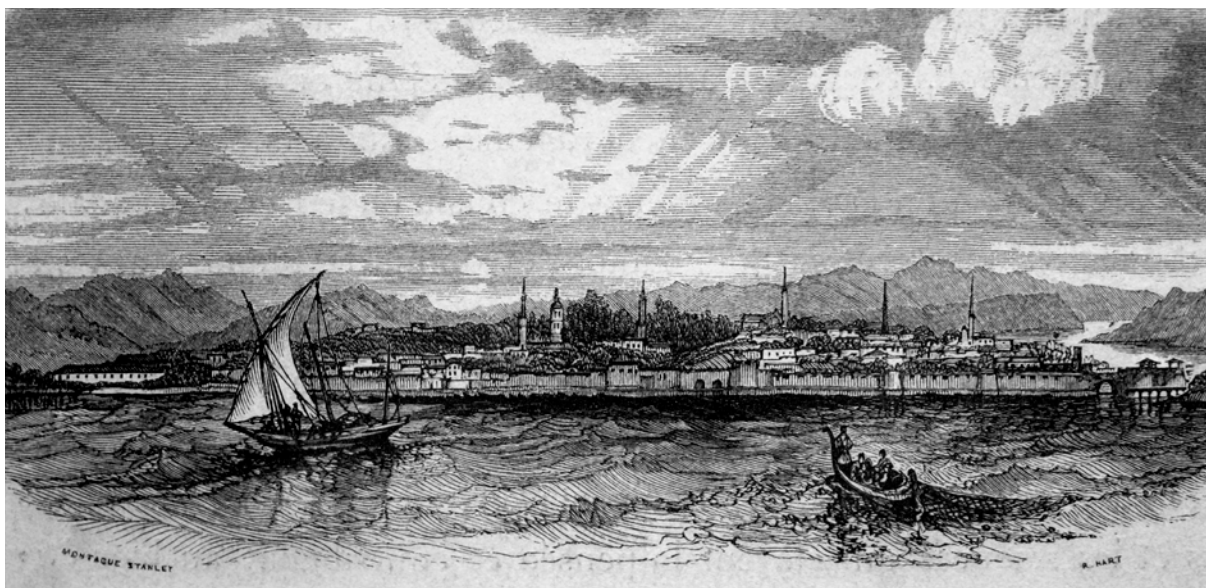
εικ.7 Άποψη των τειχών στην περιοχή του Βούρκου (πηγή: διαδικτυο).

3. Το Κάστρο του Εγρίπου

3.1. Ο Έγριπος στην οθωμανική εποχή

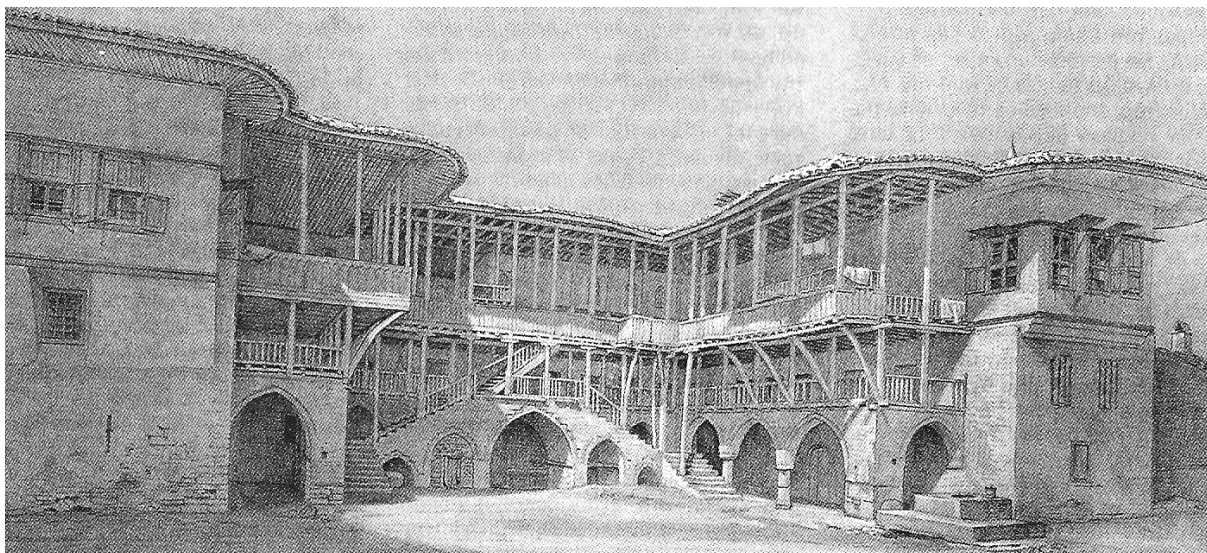
Στην όψιμη Τουρκοκρατία η Χαλκίδα (Έγριπος ή Έγριποζ) υπήρξε πρωτεύουσα του ομώνυμου Σανζακίου και σημαντικό αστικό κέντρο της νότιας βαλκανικής, με πληθυσμό αποτελούμενο από Τούρκους, Έλληνες και Εβραίους. Αποτελείτο από δύο διακριτά μεταξύ τους τμήματα, το **Κάστρο**, την τειχισμένη δηλαδή πόλη και το **Προάστιό** της, το ξώχωρο.. Η διαίρεση αυτή συνέχισε να υπάρχει μέχρι το τέλος της οθωμανικής κυριαρχίας.

Το **Κάστρο** εκτεινόταν στα ανατολικά του Ευρίπου, είχε σχήμα ακανόνιστου τετραγώνου, καλύπτοντας μία επιφάνεια 190.000 τετραγωνικών μέτρων (τ.μ.). Αποτελούσε το κέντρο της άρχουσας τάξης ολόκληρου του νησιού, με τις πλουσιότερες τούρκικες οικογένειες να μένουν μέσα σε αυτό. Μέσα στο Κάστρο ζούσαν εκτός από τους Τούρκους και οι Εβραίοι, ενώ στο προάστιο κατοικούσαν κυρίως Έλληνες. Σύμφωνα με τον Εβλιά Τσελεπή, μαρτυρείται η ύπαρξη έντεκα τούρκικων μαχαλάδων με αντίστοιχα τζαμιά καθώς και ένας εβραϊκός με μία χάβρα. Ανάμεσα στους μουσουλμανικούς θρησκευτικούς χώρους συγκαταλέγει και τον ναό της Αγίας Παρασκευής, τον οποίο κατονομάζει ως τζαμί του Πορθητή ενώ αναφέρεται στην ύπαρξη των τζαμιών Εμίρ Ζαδέ, Νταούτ Μπέη, Φιλ Ζαδέ και Καρλή Ζαδέ. Αναφερόμενος στον αστικό ιστό της πόλης κάνει λόγο για χίλια εννιακόσια σπίτια «στενά και πετρόκτιστα» δίχως περιβόλια και αμπέλια, καθώς και για το μικρό χαμάμ που υπήρχε στο Κάστρο¹, επισημαίνοντας την ύπαρξη τεκέδων Δερβισιδων. Η ύδρευση των κατοίκων πραγματοποιούνταν από ιδιωτικά πηγάδια μέσα στο χώρο των κατοικιών αλλά και από δεκαεννιά δημόσιες βρύσες.

ειν.8 Ο Έγριπος της οθωμανικής εποχής (πηγή: Συλλογή Χαρακτικών Καράωστα).

Στα τείχη της πόλης υπήρχαν τρεις πύλες οι οποίες επέτρεπαν την επικοινωνία με την υπόλοιπη Εύβοια και τη βοιωτική ακτή, δύο στη ξηρά (Κάτω και Άνω Πύλη) και μία στο φρούριο του στενού του Ευρίπου. Η τοπογραφική αποτύπωση της τειχισμένης πόλης σώζεται στο πολεοδομικό διάγραμμα του Κάστρου της Χαλκίδας του 1840, το οποίο δημοσιεύτηκε από τους Κοικίνη και Γκίκα το 1974 και δίνει σαφή εικόνα για την κατάσταση που παρουσίαζε το Κάστρο κατά το τέλος της οθωμανικής περιόδου και στα πρώτα χρόνια της ανεξαρτησίας. Η οικιστική μορφή χαρακτηρίζεται από αρκετά πυκνή και ακανόνιστη δόμηση με στενούς και συχνά αδιέξοδους δρόμους. Ο πολεοδομικός ιστός οργανωνόταν από τους δύο κεντρικούς άξονες, την οδό Άνω Πύλης (σημερινή οδός Κώτσου) που οδηγούσε έξω από την τειχισμένη πόλη προς τα ανατολικά, και την οδό Αγίας Παρασκευής, τη σημερινή οδό Παίδων και στη συνέχεια της (οδός Σταμάτη), που οδηγούσε στο ναό της Αγίας Παρασκευής. Οι δημόσιοι ελεύθεροι χώροι ήταν πολύ περιορισμένοι και συνδέονταν κυρίως με την άμυνα της πόλης, όπως συνέβαινε με τον ελεύθερο χώρο στα ανατολικά φρουρίου της γέφυρας καθώς και την περιοχή στα νότια του Κάστρου, στην περιοχή του Βούρκου. Όπως και στις υπόλοιπες πόλεις της οθωμανικής περιόδου, έτσι και στη Χαλκίδα, δεν υπήρχε ο διαχωρισμός στον τρόπο διάταξης «πλούσιων» και «φτωχών» κατοικιών. Τα φτωχότερα, λαϊκά σπίτια και τα νοικοκυρόσπιτα είναι συχνά χτισμένα σε σειρά, πλατυμέτωπα ή στενομέτωπο, διώροφα με αυλή στο βάθος. Τα αρχοντικά βρισκόνταν είτε σε επαφή με το δρόμο είτε ελεύθερα στις αυλές τους και χαρακτηρίζονταν από το μέγεθός τους (τρεις συνήθως ορόφους) και την τυπική οργάνωση των σπιτιών της όψιμης τουρκοκρατίας, ενώ συχνά διέθεταν ανέσεις όπως μαγειρεία και ιδιωτικά λουτρά (Μαμαλούκος, 1987).

εικ.9 Το βοεβοδαλίκι της Χαλκίδας, το κονάκι του Μεχμέτ πασά (Scherer 1844, πηγή: Κίζης, 1995)

10

11

12

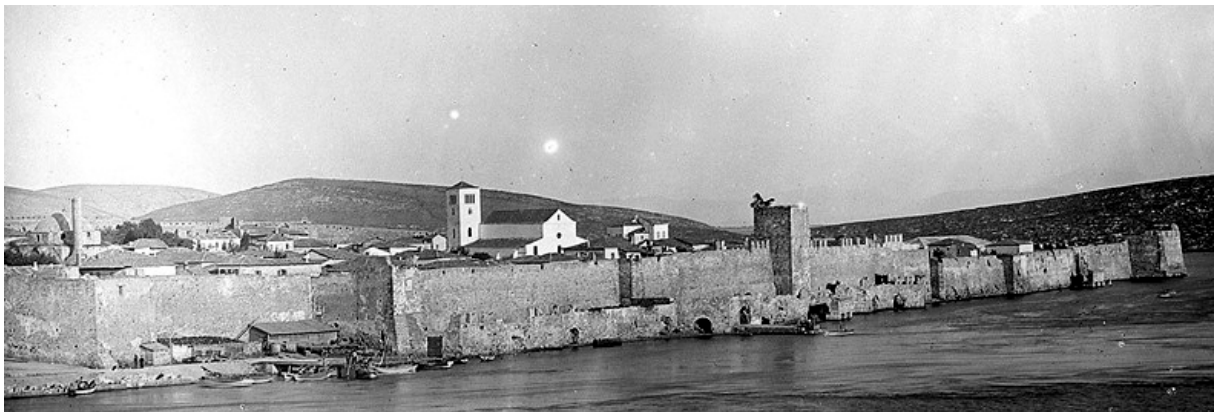
13

14

15

εικ.10-14 Στοιχεία οικιστικής αρχιτεκτονικής του Εγρίπου
 εικ.15 Άποψη των θαλάσσιων τοιχών του Κάστρου στην περιοχή της Αγίας Παρασκευής
 (πηγή: Κοκκίνης, 1969)

εικ.16 Άποψη γειτονιάς της Χαλκίδας στους οθωμανικούς χρόνους, Mochstaller (πηγή: Συλλογή Χαρακτικών Καράκωστα).

Όσον αφορά στην οικονομική ζωή εντός του Κάστρου, από μαρτυρίες περιηγητών συμπεραίνεται ότι υπήρχε μία πολύ περιορισμένη οικονομική δραστηριότητα, καθώς το κέντρο της οικονομικής ζωής του τόπου είχε μεταφερθεί στο αναπτυσσόμενο Προάστιο (Γκίκας, 1971).

Το **Προάστιο** εκτεινόταν βορειοανατολικά του Κάστρου, απέναντι από την αμυντική τάφρο και επικοινωνούσε με αυτό μέσω των δύο πυλών. Το εμπόριο αναπτυσσόταν στην περιοχή της σημερινής πλατείας αγοράς² αλλά και πιθανότατα κατά μήκος ορισμένων δρόμων στην ευρύτερη περιοχή³, συμπεραίνοντας από την ύπαρξη δύο μπεζεστενιών. Σύμφωνα με τις μαρτυρίες του Εβλιά Τσελεμπί στην περιοχή του Προαστίου, σε απόσταση βολής από τα τείχη, εντοπίζονταν τα κονάκια των ναυάρχων και στρατηγών που έφταναν τον αριθμό των δύο χιλιάδων. Πρόκειτο για πλούσιες κατασκευές που εκτείνονταν σε πολλούς ορόφους και διέθεταν περιβόλια και αμπέλια⁴. Από αυτές τις κατασκευές ξεχωρίζει το σαράγι του Καπουδάν Κιοσέ Αλή Πασά (αδελφού του Μεχμέτ Μπέη, το κονάκι του οποίου ήταν μέσα στο Κάστρο). Υπογραμίζει ακόμα ότι δεν υπήρχαν ιδιωτικά λουτρά στα σαράγια και ότι δύο δημόσια λουτρά εξυπηρετούσαν το σύνολο των κατοίκων του Προαστίου. Η κατάσταση αυτή παρέμεινε η ίδια μέχρι και την περίοδο της επανάστασης του 1821.

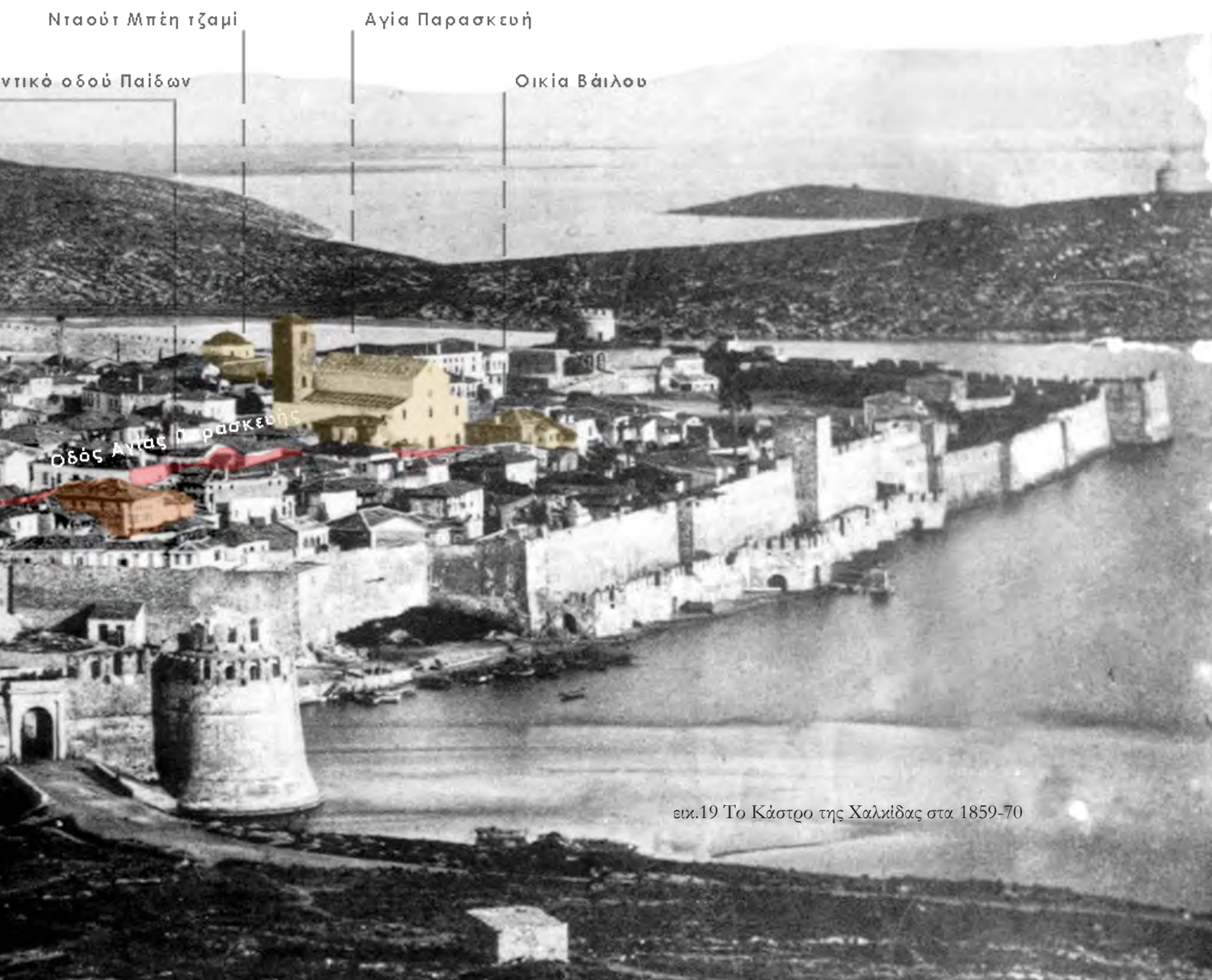
εικ.17 Άποψη γτης Χαλκίδας, Otto Magnus Von Stackelberg, 1829-1830 (πηγή: Συλλογή Χαρακτικών Καράκωστα).

Μετά την ενσωμάτωση της πόλης στο νεοελληνικό κράτος ακολούθησε η σταδιακή απομάκρυνση των Τούρκων μέσα από το Κάστρο με την πώληση των ιδιοκτησιών τους, διαδικασία για την οποία συντάχθηκε και το τοπογραφικό διάγραμμα του Κάστρου (1840). Μέχρι το τελευταίο τέταρτο του 19^{ου} αι. η γενική μορφή της πόλης αλλά και η έκτασή της δεν άλλαξε σημαντικά, επιπλέον σαφής παραμένει η διάκριση του Κάστρου και του Προαστίου, με το δεύτερο να εξελίσσεται με έντονους ρυθμούς σε οικονομικό κέντρο της εποχής και το πρώτο να αδυνατεί να ακολουθήσει στην πορεία αυτή, δημιουργώντας μία αρνητική ατμόσφαιρα και αποστροφή στην εικόνα που παρουσίαζε το ερειπωμένο πλέον Κάστρο. Κομβικό σημείο στην αλλαγή της φυσιογνωμίας της Χαλκίδας αποτέλεσε η κατεδάφιση των τειχών του Κάστρου που πραγματοποιήθηκε το 1885-1900, κάτω από ασφυκτικές πιέσεις αλλά και διαμαρτυρίες, με κύριο στόχο την ενοποίηση του περιθωριοποιημένου και υποανάπτυκτου Κάστρου με το αναπτυσσόμενο Προάστιο, καθώς και την εμπορική αξιοποίηση του παραθαλάσσιου μετώπου της πόλης.

εικ.18 Το Μπαϊρακλί τζαμί της αγοράς στα 1880 (πηγή: διαδίκτυο).

εικ.19 Το Κάστρο της Χαλκίδας στα 1859-70

3.2. Το Κάστρο σήμερα

Η οικιστική ανάπτυξη της Χαλκίδας κατά το δεύτερο μισό του 19^{ου} και του 20^{ου} αι. που δεν ήταν διαφορετική από κάθε άλλη ελληνική πόλη, άλλαξε δραματικά την εικόνα της. Τα ίχνη του παλιού Κάστρου εντοπίζονται σε περιορισμένα και μεμονωμένα σημεία της σύγχρονης πόλης. Η αίσθηση του συνόλου έχει χαθεί και μόνο μέσα από τις περιγραφές και τις γκραβούρες των περιηγητών, τις πρώτες φωτογραφίες στα τέλη του 19^{ου} και το τοπογραφικό διάγραμμα του 1840 μπορεί κανείς να σχηματίσει την εικόνα που παρουσίαζε η πόλη του Εγρίπου.

Το τελευταίο τέταρτο του 19^{ου} αι. αποτέλεσε περίοδο δομικής ανασυγκρότησης με άμεσες συνέπειες στη μορφή και στην εξέλιξη της πόλης. (Μαμαλούκος, 1987) Η ανάπτυξη της στις πρώτες δεκαετίες της ανεξαρτησίας, υπό τις πιέσεις της ανερχόμενης αστικής τάξης του τόπου για εκσυγχρονισμό, είχε ως αποτέλεσμα την πραγματοποίηση εγγειοβελτιωτικών έργων που ανέπτυξαν το επίπεδο ζωής και συνέβαλαν στην οικονομική ανάπτυξη⁵. Το σημαντικότερο όμως έργο, που άλλαξε διαπαντός το χαρακτήρα της μεσαιωνικής έως τότε πόλης, υπήρξε η κατεδάφιση των τειχών. Η ανάγκη για σύνδεση με το αναπτυσσόμενο Προάστιο, η αξιοποίηση της παραλίας για τη δημιουργία λιμενικής ζώνης και η αποστροφή προς το παλιό οθωμανικό παρελθόν, αποτέλεσαν τους κυριότερους λόγους και αφορμές για αυτή την αλλαγή, η οποία συμπαρέσυρε το σύνολο σχεδόν του αρχιτεκτονικού της πλούτου εκείνης της περιόδου. Στη σύγχρονη εποχή, η περιοχή του Κάστρου αποτελεί το κέντρο της οικονομικής και πολιτιστικής ζωής της πόλης, οι οποίες όμως δεν κατανέμονται με ομοιογένεια στο σύνολο του. Οι αστικές μεταβολές των παρελθόντων ετών οδήγησαν στη δημιουργία τριών διαφορετικών σε δομή και λειτουργία υποπεριοχών του. Οι ενότητες αυτές διακρίνονται στη βόρεια, στη νότια (Σχολή Πεζικού) και στην κεντρική (περιοχή της Αγίας Παρασκευής).

Η **πρώτη περιοχή** αναπτύχθηκε πάνω στο τμήμα του Κάστρου που είχε άμεση λειτουργική σχέση με την Κάτω Πύλη των τειχών και του Προάστιου που αναπτυσσόταν **προς το βορρά** κατά μήκος της ακτογραμμής. Η γειτνίαση αυτή σταδιακά οδήγησε στο να καταστεί η περιοχή αυτή άμεσα αναπτυσσόμενη μετά και την ενοποίηση της πόλης και την εγκατάσταση σε αυτή εμπορικών και λιμενικών χρήσεων. Τα στοιχεία αυτά επηρέασαν την μετέπειτα πορεία της με αποτέλεσμα να καταστεί το κύριο κέντρο δραστηριότητας της σύγχρονης Χαλκίδας, στο οποίο εντοπίζονται σήμερα οι βασικές οικονομικές και διοικητικές δομές. Επιπλέον, η παραλιακή ζώνη όπου αναπτύχθηκε κατά τον προηγούμενο αιώνα το εμπόριο με τη λειτουργία του λιμανιού, σήμερα αποτελεί τον κύριο άξονα χρήσεων αναψυχής καθώς και τουριστικό πόλο.

Η **Σχολή Πεζικού** καταλαμβάνει το **νότιο τμήμα** του Κάστρου στην περιοχή όπου βρισκόταν το ενετικό αρσενάλι και οι στρατιωτικές εγκαταστάσεις καθ'όλη τη διάρκεια της οθωμανικής περιόδου. Η ύπαρξη της σχολής ξεκινά στις αρχές του 20^{ου} αι. έχοντας διαρκή παρουσία στη νεότερη ιστορία της πόλης. Αξίζει να αναφερθεί πάντως ότι τα μοναδικά ίχνη του τείχους και της τάφρου που το περιέβαλε διασώζονται σε ένα μικρό τμήμα εντός της Σχολής. Το τείχος που περιέβαλε τον οικισμό μετά από τη διαδικασία κατεδάφισής του στα τέλη του 19^{ου} αι, εξαφανίστηκε ολοκληρωτικά. Το μόνο στοιχείο που σώζεται από το αμυντικό έργο είναι ένας προμαχώνας, εκείνος που στεγάζει το Λαογραφικό Μουσείο του Δήμου, στα ανατολικά της Αγίας Παρασκευής και ένα τμήμα της τάφρου με την σκάρπα και την κόντρα σκάρπα, εντός των ορίων της σχολής Πεζικού.

"ΚΑΣΤΡΟ"

τμήμα Α

τμήμα Β
Αγία Παρασκευή

τμήμα Γ
σχολή πεζικού

Ανάμεσα στις προηγούμενες περιοχές βρίσκεται εκείνη της **Αγίας Παρασκευής**, η οποία συγκεντρώνει το σύνολο των ιστορικών μνημείων της περιόδου που εξετάζεται, αποτελώντας των εναπομείναντα ιστορικό πυρήνα της πόλης. Σχηματίζει ένα ακανόνιστο τετράγωνο που ορίζεται βόρεια από την οδό Κώτσου (πρώην οδό Άνω Πύλης), δυτικά από το σύγχρονο λιμάνι της πόλης και ανατολικά και νότια από την οδό Σκαλκώτα στα όρια της Σχολής Πεζικού. Παρόλη την κεντρικότητα της θέσης της στη σύγχρονη πόλη και τη γειτνίασή της με τον πυρήνα της καθημερινής δραστηριότητας των κατοίκων, η περιοχή αυτή δεν παρουσιάζει έντονη δραστηριότητα, ενώ η κύρια χρήση που εντοπίζεται είναι η κατοικία (Δημητούλης, 2012).

Η ύπαρξη των πιο σημαντικών μνημείων της πόλης (ναός Αγίας Παρασκευής, Τζαμί Εμίρ Ζαδέ, Οικία Βάιλου, κρήνη Χαλίλ πασά, Αρχοντικό οδού Παίδων, υπόγειες αίθουσες πλατείας Πεσότων Οπλιτών), σε συνδιασμό με ένα πλήθος από κτήρια από το 1840 μέχρι και το 1932, συγκροτούν ένα ιδιαίτερο και μοναδικό θύλακα πλούσιο σε ιστορικά και αρχιτεκτονικά τεκμήρια της πόλης (Δημητούλης, 2012). Η μικρή κλίμακα που παρατηρείται στα κτήρια αυτά, σε συνδυασμό με τους κύριους δημόσιους χώρους, οι οποίοι χαρακτηρίζονται έντονα από την παρουσία των δύο κύριων θρησκευτικών μνημείων της πόλης (πλατεία Αγίας Παρασκευής και πλατεία Πεσότων Οπλιτών), αλλά και τον αστικό ιστό του Κάστρου που διασώζεται σε σημαντικό βαθμό μέχρι σήμερα, αποτελούν τα κύρια χαρακτηριστικά του αστικού περιβάλλοντος, προσδίδοντας γραφικότητα στον χαρακτήρα της.

Παρόλη την αξία που έχει η περιοχή για ολόκληρη τη Χαλκίδα δεν υφίσταται οποιοδήποτε πλαίσιο προστασίας, πέρα από τη προστασία των μνημείων της και τις μεμονωμένες κηρύξεις διατηρητέων κτηρίων, με αποτέλεσμα να κινδυνεύει να εξαφανιστεί. Η απουσία ρυμοτομικού σχεδίου οδήγησε στη διάρρηξη του πολεοδομικού ιστού ενώ η έλλειψη προστασίας σε συνδυασμό με την εγκατάλειψη τους είχαν ως αποτέλεσμα να χαθούν αξιόλογα κτήρια. Σε ισχύ βρίσκεται ακόμα το αρχικό Σχέδιο Πόλης του 1932, το οποίο ορίζει απλώς οικοδομικά τετράγωνα ρυμοτομώντας ακόμα και διατηρητέα κτήρια, καθώς η περιοχή εξαιρέθηκε από το Πολεοδομικό Σχέδιο της Χαλκίδας του 1987 λόγω της ιδιαιτερότητάς της. Ωστόσο, λόγω της ύπαρξης του μνημείου της Αγίας Παρασκευής η περιοχή τελεί υπό καθεστώς προστασίας από την αρχαιολογική υπηρεσία. Από όλα τα παραπάνω φαίνεται η απουσία ενός γενικότερου σχεδιασμού που να θέτει στόχους και αρχές για την προστασία και την ανάδειξη της περιοχής αυτής, μέσα από την ένταξη των μνημείων στη σύγχρονη ζωή της πόλης. Στο πλαίσιο αυτό ο Δήμος Χαλκιδέων προχώρησε στην εκπόνηση προκαταρκτικής μελέτης για την καταγραφή και την πρόταση για την προστασία του τμήματος του Κάστρου που διασώζεται για την οποία ειρεμεί η έγκρισή της (Δημητούλης, 2012).

εικ.20 Οι υπόγειες δεξαμενές της πλατείας Πεσότων Οπλιτών
(πηγή: διαδίκτυο).

3.3. Μνημεία του Κάστρου

Αγία Παρασκευή

Πρόκειται για μία παλαιοχριστιανική βασιλική που κατά μία θεωρία έχει κτιστεί από τον Ιουστινιανό στα θεμέλια ειδωλολατρικού ναού. Πρόκειται για μία τρικλίτη βασιλική της οποίας το κεντρικό κλίτος απολήγει σε ένα επίπεδο ιερό και τα πλευρικά σε τετράγωνα παρεκκλήσια χωρίς αψίδες δια μέσου τριών οξυκόρυφων τόξων. Η στέγη χρονολογείται γύρω στα 1370 και αποτελεί μία από τις δύο αυθεντικές σωζόμενες βενετικές στέγες στη Μεσόγειο. Υπέστη πολλές αλλαγές κατά την τη λατινική και βενετική περίοδο της πόλης, κατά την οποία υπήρξε έδρα του λατίνου επισκόπου. Μετά την άλωση της Χαλκίδας από τους Τούρκους (1470), ο ναός μετατράπηκε σε μουσουλμανικό τέμενος, προστέθηκε μιναρές και τα πάντα σκεπάστηκαν με ασβέστη. Τα τελευταία χρόνια της Τουρκοκρατίας χρησιμοποιήθηκε ως αποθήκη, στάβλος και αμαξοστάσιο. Μετά την απελευθέρωση της πόλης αφιερώθηκε στην Αγία Παρασκευή. Ένας σεισμός το 1854 είχε ως αποτέλεσμα την κατάρρευση της δυτικής όψης, ενώ σε σεισμό του 1884 κατέρρευσε το κωδωνοστάσιο, το πάνω τμήμα του οποίου ξαναχτίστηκε από τον αρχιτέκτονα Αναστάσιο Ορλάνδο (Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Ευβοίας).

εικ.21 Ο ναός της Αγίας Παρασκευής (πηγή: προσωπικό αρχείο)

Εμίρ Ζαδέ τζαμί

Ένα από τα τεμένη που οικοδομήθηκαν κατά την περίοδο της οθωμανικής κυριαρχίας στη Χαλκίδα και σώζεται ως τις μέρες μας σχεδόν ανέραιο είναι το Τζαμί του Εμίρ Ζαδέ. Βρίσκεται στην πλατεία Πεσόντων Οπλιτών και χτίστηκε στους πρώτους χρόνους της οθωμανικής περιόδου, στα τέλη του 15ου αι. Η ονομασία του προέρχεται από τις λέξεις εμίρ (εμίρης) και ζαδέ (γιος), δηλαδή σημαίνει τέμενος του γιου του εμίρη. Το τζαμί, κηρυγμένο σήμερα μνημείο, σώζεται σε πολλή καλή κατάσταση. Έχουν καθαιρεθεί ο μιναρές και το προστώο τα οποία σώζονταν τουλάχιστον ως τα μέσα του 19^{ου} αι. Η επιμελημένη δόμηση με τον οκτάπλευρο τρούλο που καλύπτει τον τετράγωνο κεντρικό χώρο, συγκροτούν ένα επιβλητικό σύνολο που δεσπόζει στην πόλη. Στο εσωτερικό του τεμένους, στα ανατολικά, διατηρείται σε καλή κατάσταση η κόγχη του μιχράμπ. Απέναντι από το τζαμί σώζεται επιβλητική κρήνη της ίδιας περιόδου. Πρόκειται για την κρήνη του Χαλίλ Πασά, μία από τις δεκαεννιά δημόσιες κρήνες που κατασκευάστηκαν κατά την οθωμανική περίοδο και αναφέρονται από τον Τούρκο περιηγητή Εβλιά Τσελεμπή. (Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Ευβοίας).

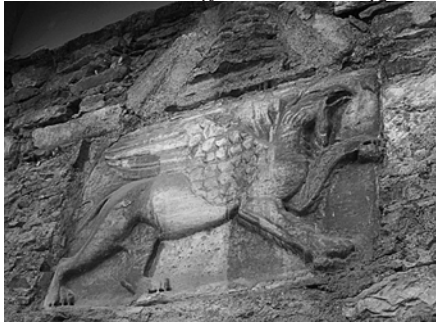
εικ.22 Το τζαμί Εμίρ Ζαδέ (πηγή: προσωπικό αρχείο).

εικ.23-24 Η βρύση του Χαλίλ Πασά (πηγή: προσωπικό αρχείο).

23

εικ.25-26 Στοιχεία από το κτήριο του Βάιλου

25

26

Οικία Βάιλου

Βρίσκεται απέναντι από τη δυτική όψη της Αγίας Παρασκευής και πρόκειται για την οικία του ενετού άρχοντα της πόλης. Πρόκειται για ένα διώροφο κτήριο, στο οποίο σήμερα διακρίνουμε τρεις οικοδομικές φάσεις: την ενετική, την τουρκική και τη νεοκλασική. Στην πρώτη οικοδομική του φάση, αυτή της Ενετοκρατίας ανήκει η νότια πτέρυγα, η οποία περιλαμβάνει μία ισόγεια τοξωτή στοά, τη loggia, και μία αίθουσα στον όροφο, που έβλεπαν και τα δύο προς τη μεγάλη πλατεία της Αγίας Παρασκευής. Το κτήριο του Βάιλου, μαζί με τον ναό της Αγίας Παρασκευής και την πλατεία ανάμεσά τους, αποτελούσαν σημαντικό θρησκευτικό, διοικητικό και εμπορικό κέντρο του Νεγροπόντε στα χρόνια των Βενετών. Εντάσσονται στο πλαίσιο ενός μεγάλου σχεδίου ανοικοδόμησης που εφάρμοσαν στη Χαλκίδα οι Βενετοί, όταν πια εδραίωσαν οριστικά την κυριαρχία τους στην πόλη, με σκοπό τη δημιουργία ενός νέου διοικητικού, θρησκευτικού, και εμπορικού κέντρου, το οποίο θα ήταν σε άμεση επαφή και με το λιμάνι στο Βούριο (Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Ευβοίας).

4. Το Αρχοντικό της οδού Παιδων

4.1. Η ευρύτερη περιοχή του Αρχοντικού

Το Αρχοντικό βρίσκεται στην οδό Παιδων, στον ένα από τους δύο κύριους άξονες του Κάστρου, στο ύψος του μοναδικού σωζόμενου τζαμιού Εμίρ Ζαδέ. Η περιοχή αυτή αποτέλεσε μία από τις σημαντικότερες της πόλης της Χαλκίδας των οθωμανικών χρόνων λόγω τόσο της γειτνιάσής της με το τζαμί, το πρώτο που χτίστηκε μετά την κατάλυση της πόλης όσο και της εγγύτητάς της με την πύλη του πορθμού και την κεντρική οδό της Άνω Πύλης. Το Αρχοντικό εντοπίζεται στην καταγραφή του 1840 και ως ιδιοκτήτης του εμφανίζεται ένας Τούρκος Αγάς (Δερβίς Αγάς ή Δερβίσαγας). Ο ίδιος ιδιοκτήτης εμφανίζεται το 1834 να λαμβάνει μέρος σε μία αγοροπωλησία ως πληρεξούσιος ενός άλλου Τούρκου κατά την πώληση διπλανής ιδιοκτησίας. Τα δεδομένα αυτά οδηγούν στην πιθανότητα το κτήριο να επρόκειτο για κατοικία του Τούρκου Αγά, γαιοκτήμονα, που πιθανά διατηρούσε παράλληλα την ιδιότητα του Δερβίση⁶. Από τη βιβλιογραφική έρευνα προέκυψαν στοιχεία που φτάνουν μέχρι το 1881, τη χρονιά που σύμφωνα με το υποθηκοφυλάκειο, ο στρατιωτικός Κωνσταντίνος Σωτηριάδης αγόρασε την κατοικία από τον Ιωάννη Νιώτη από την Κύμη (Μανούσου & Μαυρομάτης, 1986). Το 1909 κατέσται ιδιοκτησία του Βελισσάριου Καράκωστα, επιχειρηματία, στην οικογένεια του οποίου παρέμεινε μέχρι την απαλλοτριώσή του από το ελληνικό δημόσιο το 1977. Μετά το 1910 και μέχρι το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, το Αρχοντικό μετατράπηκε σε ξενοδοχείο, ενώ κατά τη διάρκεια του πολέμου χρησιμοποιήθηκε ως γυναικείες φυλακές. Από την απελευθέρωση μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1950 στέγαζε το Εικλησιαστικό Ορφανοτροφείο Χαλκίδας, οπότε και υπέσται σημαντικές φθορές⁷.

εικ.27 Η περιοχή της πλατείας Πεσότων Οπλιτών (πηγή: διαδίκτυο- Google Earth).

4.2. Περιγραφή του Αρχοντικού

Η οδός Παίδων είναι ένας μικρός σε μήκος δρόμος που ξεκινά από την οδό Κώτσου και τελειώνει στην συμβολή της με την οδό Παπαλουκά. Η συνέχειά της, η οδός Σταμάτη οδηγεί στην πλατεία και στο ναό της Αγίας Παρασκευής. Το πλάτος της δεν ξεπερνά τα 2,5 μέτρα (μ.) ενώ τα κτήρια επί της οδού Παίδων είναι στενομέτωπα έχοντας πρόσωπο σε αυτή.

Το Αρχοντικό βρίσκεται 50 περίπου μέτρα από τη συμβολή της οδού Παίδων με την οδό Κώτσου στη δυτική πλευρά της πλατείας Πεσόντων Οπλιτών. Στο σημείο αυτό, η οδός Παίδων έχει αρκετά μικρό πλάτος περίπου 2,3 μ. Η συνολική έκταση της ιδιοκτησίας, που φτάνει τα 230 τ.μ. αφορά ένα ορθογώνιο οικόπεδο που τοποθετείται παράλληλα στον άξονα της οδού Παίδων. Στα βόρεια συνορεύει με τη μεσοτοιχία ενός διώροφου κτηρίου ιδιοκτησίας Βαμβακούλα και στα νότια με τη μεσοτοιχία ενός ισόγειου κτίσματος ιδιοκτησίας Τριανταφύλλου⁸. Προς τα δυτικά συνορεύει εν μέρει με μία ισόγεια προσθήκη της προηγούμενης ιδιοκτησίας (Τριανταφύλλου) και εν μέρει με τον ακάλυπτο χώρο της ιδιοκτησίας Παπαλουκά⁹.

εικ.28 Τοπογραφικό διάγραμμα του Αρχοντικού (πηγή: διαδίκτυο- Google Earth)

εικ.29 Γενική άποψη του αρχοντικού από τα νοτιοανατολικά

εικ.30 Διαγράμματα δομής του Αρχοντικού

Το Αρχοντικό αναπτύσσεται σε τρία επίπεδα, ισόγειο, μεσοπάτωμα και όροφο με σημερινή πρόσβαση από την οδό Παιδων. Το κύριο σώμα του κτηρίου είναι ένα επιμήκες ορθογώνιο γενικών διαστάσεων 9x6 μ. που στρέφεται προς το νότο. Η γενική σύνθεση σχηματίζει σε κάτοψη ένα γάμμα «Γ» που περιβάλλει μία κεντρική αυλή διαστάσεων 8,5x8,5 μ. που στρέφεται προς το νότο και τα ανατολικά. Ένας λιθόκτιστος τοίχος αναπτύσσεται στη βορινή πλευρά της σύνθεσης και στους τρεις ορόφους δημιουργώντας μία τυφλή πλάτη με μοναδικά ανοίγματα τους φεγγίτες του ορόφου. Η μετάβαση από το κλειστό χώρο του βασικού όγκου στον υπαίθριο χώρο της αυλής πραγματοποιείται με μία τοξοστοιχία που αναπτύσσεται καθ' ύψος στο επίπεδο του ισόγειου και του μεσοπατώματος και καταλήγει σε ένα βοηθητικό κτίσμα τετράγωνης κάτοψης που αναπτύσσεται σε τουλάχιστον δύο επίπεδα. Στον όροφο αναπτύσσεται η κατοικία η οποία ακολουθεί τα συνήθη πρότυπα της κατοικίας που συναντάται σε ολόκληρα τα Βαλκάνια και τη Μ.Ασία κατά την οθωμανική περίοδο, με δύο οντάδες και αντίστοιχα σαχνισιά.

εικ.31 Η όψη της οδού Παίδων

εικ.32 Η αυλή του Αρχοντικού

εικ.33 Η δυτική πλευρά του Αρχοντικού

εικ.34 Προσεγγίζοντας από την οδό Κώτσου

4.2.1. Αυλή

Η είσοδος στο μνημείο πραγματοποιείται από την οδό Παιδων διαμέσου της αυλόθυρας η οποία παρουσιάζει επιμελημένη κατασκευή με λαξευτούς λίθους. Διαμέσου του χώρου της εισόδου (0.1), ο οποίος είναι πλακοστρωμένος με νεοκλασσικά πλακίδια μεταβαίνουμε μέσω τριών σκαλοπατιών στον κύριο χώρο της αυλής (0.2), ο οποίος σήμερα έχει καταληφθεί από μία νεότερη κατασκευή-σκάμα¹⁰. Ο χαρακτήρας της εσωτερικής αυλής διαμορφώνεται από την τοξοστοιχία που την περιβάλλει. Αποτελείται από δύο κάθετες στην κάτοψη, τοξοστοιχίες με οξυκόρυφα τόξα, τα οποία φέρουν την κατασκευή του πάτωματος του ημιυπαίθριου χώρου και τον σκελετό του ορόφου. Η διώροφη ανάπτυξη της τοξοστοιχίας είναι ένα στοιχείο που προξενεί εντύπωση καθώς δεν απαντάται συχνά σε κτήρια αντίστοιχης αρχιτεκτονικής¹¹.

εικ.35-36 Η αυλή του μνημείου

4.2.2. Ισόγειο

εικ.37 Η αυλή προς τα νότια

Στους κύριους χώρους του ισόγειου εισέρχεται κανείς μέσω του ημιυπαίθριου χώρου (0.3) στον οποίο εντοπίζονται ένα πηγάδι στα ανατολικά και ένα πιθάρι αποθήκευσης μισοθαμμένο στη δυτική πλευρά. Το δάπεδο του χώρου αποτελείται από επιμελημένο λιθόστρωτο το οποίο σήμερα είναι θαμμένο από τις προσχώσεις. Στα νοτιοδυτικά της αυλής, στο άκρο της δυτικής πτέρυγας (0.4) εντοπίζεται η δεύτερη θύρα εισόδου στην αυλή. Η είσοδος αυτή που σήμερα είναι φραγμένη με λίθους, εξυπηρευτούσε την επικοινωνία του αρχοντικού με το δρόμο που υπήρχε κάποτε στη δυτική πλευρά του μνημείου. Πρόκειται για ένα τοξωτό άνοιγμα με λαξευτούς λίθους το οποίο κλείνει εξωτερικά με πλίνθους¹².

εικ.38 δίπλα, το πιθάρι αποθήκευσης
εικ 39, κάτω το πηγάδι

Το ισόγειο απαρτίζεται από δύο δωμάτια, το ανατολικό και το δυτικό που χωρίζονται μεταξύ τους με εγκάρσιο λιθόκτιστο τοίχο. Οι χώροι αυτοί είχαν βοηθητική λειτουργία και επρόκειτο πιθανά για αποθήκες και στάβλους, ενώ σήμερα είναι καλυμμένοι με προσχώσεις και μπάζα. Ο χώρος **0.5** χωρίζεται σε δύο επιμέρους ενότητες, με υψομετρική διαφορά μεταξύ τους, διαμέσου ενός εγκάρσιου τόξου. Ο φωτισμός του χώρου πραγματοποιείται από τρία ανοίγματα, δύο προς την οδό και ένα προς την αυλή από τα οποία τα πρώτα είναι σήμερα κλεισμένα με λιθοδομή. Επιπλέον, στον ανατολικό τοίχο του χώρου παρατηρούνται διαμπερή κενά στο πάχος του τοίχου, τα οποία μάλλον αναφέρονται σε πολεμοθυρίδες. Κατά τη φάση των ερευνών από την αρχαιολογική υπηρεσία, σε μικρή απόσταση από τον ίδιο τοίχο, ανακαλύφθηκε σε μικρό βάθος (περίπου 50 εκατοστά, εκ.) στρώμα κονιάματος. Πιθανότατα θα μπορούσε να σχετίζεται με την κατασκευή κάποιας βοηθητικής λειτουργίας, η οποία δεν μπορεί να αναγνωριστεί με τα υπάρχοντα δεδομένα.

εικ.40-46 Απόψεις του εσωτερικού του χώρου **0.5**

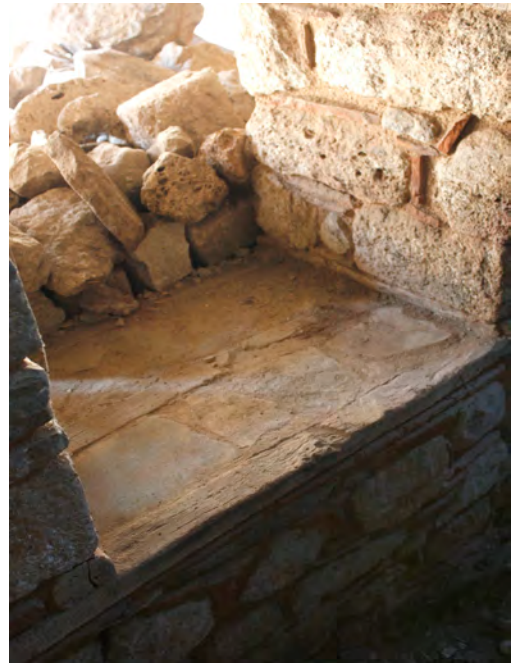

Ο χώρος **0.6** είναι λίγο μικρότερος από τον προηγούμενο, ενώ παρουσιάζει και αυτός τρία ανοίγματα για το φωτισμό του. Τα δύο παράθυρα του δυτικού τοίχου έχουν υποστεί αλλαγή του επιπέδου της ποδιάς τους, το οποίο εμφανίζεται ψηλότερα από ότι ήταν αρχικά. Η αλλαγή έχει πραγματοποιηθεί με την κατασκευή λιθοδομής και συνδετικό κονίαμα. Και στους δύο παραπάνω χώρους παρατηρείται έντονη φθορά στο κονίαμα και διάβρωση των ξυλοδεσιών στα κατώτερα επίπεδα λόγω ανερχόμενης υγρασίας.

εικ.47 Η είσοδος του δυτικού δωματίου

εικ.48, οι τρεις ξυλοδεσιές στην ποδιά του ανοίγματος του χώρου **0.6**

εικ.49, ο νότιος τοίχος του δωματίου

εικ.50, βόρειος τοίχος του δωματίου, διακρίνονται οι αποκομμένοι δοκοί

εικ.51, δυτικός τοίχος του χώρου 0.6,

4.2.3. Μεσοπάτωμα

Η πρόσβαση στο μεσοπάτωμα πραγματοποιείται διαμέσου της μαρμάρινης σκάλας από το χώρο της εισόδου, η οποία οδηγεί στον περιμετρικό ημιπαιθριο διάδρομο (1.1) που δημιουργείται από την τοξοστοιχία. Ο διάδρομος κατέληγε στη δυτική πτέρυγα στο άγνωστο τμήμα σε σημείο όπου υπήρχε πρόσβαση σε αυτό. Στη στάθμη αυτή, στο χώρο 1.5, μετά από μερικό καθαρισμό, αποκαλύφθηκαν δύο επάλληλα καθ' ύψος στρώματα κονιάματος στο δάπεδο, ενώ επίσης εντοπίζονται στοιχεία που παραπέμουν σε θολωτή κατασκευή στα εναπομείναντα τμήματα της στέγασης. Η ύπαρξη πάντως δοκοθηκών στον δυτικό τοίχο σχετίζεται με την ύπαρξη του πατώματος.

Από το διάδρομο αυτό σήμερα διατηρείται μόνο το σκέλος της νότιας πλευράς, ενώ το δυτικό έχει καταστραφεί ολοκληρωτικά. Τα μόνα στοιχεία που διασώζονται από την κατασκευή του στην πλευρά αυτή είναι οι δοκοθήκες στον δυτικό τοίχο. Στον ίδιο τοίχο εντοπίζεται και ένα κλεισμένο σήμερα άνοιγμα το οποίο έφτανε μέχρι τη στάθμη του δαπέδου, και δύο ακόμα ανοιγμάτων μικρότερων διαστάσεων, ένα από τα οποία είναι αριετὰ μεταγενέστερο. Η καταστροφή του πατώματος σε αυτή τη πτέρυγα έχει επιφέρει σήμερα σοβαρές βλάβες στον δυτικό τοίχο, ο οποίος έχει υποστεί εκτεταμένη κατάρρευση στο σημείο που το άνοιγμα συναντούσε το πάτωμα.

εικ.52, ο ημιπαιθριος χώρος του μεσοπατώματος
εικ. 53, η κατάρρευση του δυτικού τοίχου

εικ. 55 η μαρμάρινη σκάλα που οδηγεί στο μεσοπάτωμα
εικ 56-57, η ερειπωμένη δυτική πτέρυγα

52

53

55

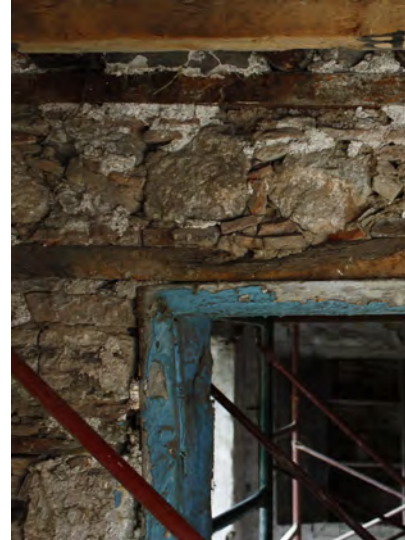
56

54

Η είσοδος και στους τρεις χώρους του μεσοπατώματος πραγματοποιείται από θύρες με τοξωτο ανώφλι από λαξευτούς λίθους. Από τους χώρους του μεσοπατώματος, οι οποίοι ως επί το πλείστον θα πρέπει να είχαν βοηθητικό χαρακτήρα, όπως χώροι εργασίας και διαμονής των υπηρετών, ξεχωρίζει ο δυτικός χώρος 1.4, του οποίου σήμερα το πάτωμα έχει καταστραφεί ολοκληρωτικά. Στη βόρεια πλευρά αυτού του δωματίου υπάχει εκατέρωθεν ενός φραγμένου τζακιού μία διάταξη αποτελούμενη από ερμάρια και μικρές κόγχες. Ο χώρος φωτίζεται από παράθυρα που ανοίγονται στον δυτικό και το νότιο τοίχο. Τα ανοίγματα του νότιου τοίχου έχουν υποστεί έντονες αλλαγές, καθώς φαίνεται η αρχική τους ποδιά να έχει καθαρευθεί προκειμένου να μετατραπούν σε πόρτες και μετά να έχει ξανά χτιστεί με πλίνθους. Επιπλέον, εντύπωση προκαλεί ένα στοιχείο που ανακαλύφθηκε στο λαμπά της θύρας του ίδιου χώρου, το οποίο παρουσιάζει επιμελημένη διαμόρφωση της γωνίας του δυτικού λαμπά με λαξευτούς λίθους. Η καθαίρεση τμήματος του σοβά θα δώσει περισσότερα στοιχεία για τη μορφή του ανοίγματος. Γενικά, ο χώρος φαίνεται να είχε λειτουργία χειμωνιάτικου οντά.

εικ.58-62, απόψεις από το δυτικό δωμάτιο του μεσοπατώματος

Οι χώροι 1.2 και 1.3 χωρίζονται μεταξύ τους με έναν εγκάρσιο τσατμά ο οποίος στηρίζεται στο τόξο του υποκείμενου χώρου του ισογείου (0.5). Το ανατολικό δωμάτιο (1.2) είναι το μεγαλύτερο και παρουσιάζει συμμετρική διάταξη ερμαριών στο βόρειο τοίχο. Ο χώρος φωτίζεται από τα παράθυρα που υπάρχουν στον ανατολικό τοίχο και στο τμήμα του νότιου που επικοινωνεί με το δρόμο. Το μεσαίο δωμάτιο του μεσοπατώματος (1.3), είναι ένας στενόμακρος χώρος με δύο ερμάκια στο βόρειο και στο δυτικό τοίχο που φωτίζεται από ένα άνοιγμα στον νότιο τοίχο. Η μορφολογία του ανοίγματος αυτού διαφέρει από κάθε άλλο στο κτήριο, και συγκεκριμένα η αναλογία και η κατασκευή του δεν απαντάται αλλού. Η ιδιαιτερότητά του πιθανά σχετίζεται με κάποια ιδιαίτερη χρήση του χώρου, για την οποία όμως δεν μπορεί να εξαχθεί κάποιο ασφαλές συμπέρασμα.

εικ.63-68, απόψεις από το ανατολικό δωμάτιο του μεσοπατώματος

εικ.69-73, απόψεις από μεσαίο δωμάτιο του μεσοπατώματος

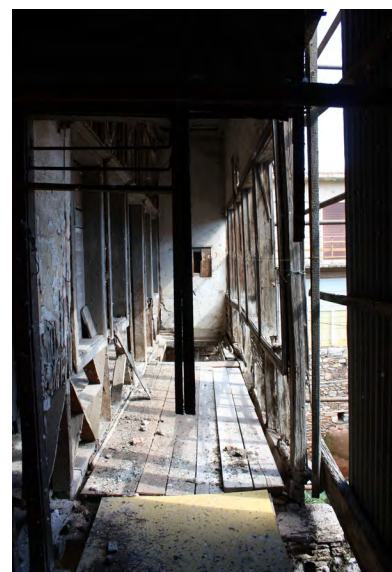
εικ.74-76, εσωτερική πλευρά των τόξων του μεσοπατώματος

4.2.4. Όροφος

Η πρόσβαση στον όροφο πραγματοποιείται μέσω της ξύλινης σκάλας, από το επίπεδο του μεσοπατώματος στο χαγιάτι του ορόφου και διαμέσου αυτού στον κεντρικό χώρο του επιπέδου, στη μπασιά. Ο χώρος αυτός έχει σχήμα επιμηκυμένου ορθογωνίου και επικοινωνεί μέσω μίας προεξοχής στη βόρεια πλευρά με τους δύο οντάδες, οι οποίοι αναπτύσσονται εκατέρωθεν ενός κεντρικού Εϋβάν (βλ. συνέχεια ενότητας). Στην ανατολική πλευρά της μπασιάς υπάρχει ένας ακόμη χώρος που αποτελούσε έναν σοφά που προεξείχε με σαχισί προς την οδό Παιδων. Στα δυτικά υπήρχε λιθόδητος τοίχος, ο οποίος σήμερα απουσιάζει λόγω απομάκρυνσής του τη δεκαετία του 1980, και σώζεται η έδρασή του μονάχα (Μανούσου & Μαυρομάτης, 1986).

εικ.77-79, η κατασκευή της σκάλας

εικ.80-82, το χαγιάτι

Ο χώρος της **μπασιάς (2.2)** σήμερα εμφανίζεται στην τελική μορφή που είχε αποκτήσει κατά επίδραση του νεοκλασικισμού, με τα διάκενα των υποστυλωμάτων της νότιας πλευράς του διαμορφωμένα ως παράθυρα, καθιστώντας το χώρο αυτό εσωτερικό. Στην άνω ζώνη υπάρχουν τοποθετημένοι σε δεύτερη χρήση αυθεντικοί γύψινοι φεγγίτες. Στην αρχική οργάνωση του χώρου στη θέση αυτού του τοιχοπετάσματος καταλάμβανε μία κιονοστοιχία, που καθιστούσε το χώρο ημιυπαίθριο. Στο ανώτερο τμήμα των υποστυλωμάτων της εντοπίζουμε σήμερα ίχνη από την τοξοειδή διαμόρφωση που είχε κάποτε η κατασκευή. Επιπλέον, το δάπεδο σήμερα καλύπτεται από νεοκλασικά πλακίδια που σχηματίζουν ένα μοντίβο σε σύνολο, κάτω από το οποίο εντοπίζουμε τα παλαιότερα στρώματα. Συγκεκριμένα, στη δυτική πλευρά του χώρου μπορούμε να διακρίνουμε με ευκρίνεια την ύπαρξη κάτω από αυτό το δάπεδο δύο άλλα επίπεδα ξύλινου δαπέδου που αντιστοιχούν σε άλλες φάσεις του κτηρίου.

εικ.83-88, εξωτερικές απόψεις του το Εύβάν του ορόφου

Το Εϋβάν (2.4) έχει ορθογώνια κάτοψη και η πρόσβαση στο χώρο γίνεται από τη νότια πλευρά του. Οι πλευρές του διαμορφώνονται από ένα περιμετρικό ράφι και μία ξύλινη ταινία που οργανώνει το χώρο σε δύο ζώνες καθ' ύψος. Στην κάτω ζώνη της βόρειας πλευράς υπάρχουν δύο ερμάρια και στην πάνω ζώνη δύο φεγγίτες με ορθογωνικό πλαίσιο ανοίγματος, από τους οποίους ο ένας έχει σφραγιστεί εκ των υστέρων και καλύπτεται με σοβά, ενώ ο δεύτερος φράσσεται εξωτερικά από τη στέγη του γειτονικού κτηρίου στα βόρεια. Στις δύο άλλες πλευρές υπάρχουν δύο ερμάρια με το ίδιο διακοσμητικό μοτίβο με τα προηγούμενα. Η όψη του Εϋβάν προς τη μπασιά οργανώνεται σε δύο ζώνες καθ' ύψος. Στη κάτω ζώνη υπάρχει μία θύρα εισόδου και δύο παράθυρα εκατέρωθεν και διαμορφώνεται με ξύλινους ταμπλάδες και ράφι, σύνθεση που αναπτύσσεται περιμετρικά του χώρου περιλαμβάνοντας και τις εισόδους στους οντάδες. Τα ανοίγματα σήμερα κλείνουν με νεότερα ανασυρόμενα κουφώματα, η αρχική τους όμως κατασκευή ακολουθεί την τυπική διάταξη που συναντάται στους υπόλοιπους χώρους¹³. Στη ποδιά των ανοιγμάτων κάτω από τον εξωτερικό σοβά, που αποτελεί νεότερη προσθήκη, εντοπίζεται ζωγραφικός φυτομορφικός διάκοσμος σε χρώμα λουλακί. Στην πάνω ζώνη βρίσκονται τρεις φεγγίτες συμμετρικά διατεταγμένοι, όμοιοι με εκείνους που συναντώνται στην κιονοστοιχία της μπασιάς. Στο πάχος του τοίχου προς τη μέσα πλευρά του χώρου υπάρχουν τρεις ακόμα φεγγίτες με ιδιαίτερο διάκοσμο και έγχρωμα τμήματα γυαλιού¹⁴. Εντύπωση προκαλεί η ιδιαιτερότητα στην κατασκευή αυτών των στοιχείων, όπου παρατηρείται ενίσχυση του γύψινου σκελετού τους από μεταλλικά τμήματα ενταγμένα στη μάζα του. Επίσης, ένα στοιχείο που μπορεί να οδηγήσει σε πρόσθετα συμπεράσματα σχετικά με το χώρο και προέκυψε μετά από την απομάκρυνση στοιχείων και τις καθαιρέσεις, βρίσκεται στην κατασκευή του κατωφλιού στο Εϋβάν. Χαρακτηριστικά παρατηρούμε την ύπαρξη ξυλόγλυπτων τμημάτων, κάτω από το σημερινό τμήμα του κατωφλιού και ενταγμένα στην κατασκευή του τοίχου¹⁵.

εικ.89-93, το Εϋβάν του ορόφου

Ανατολικός οντάς (2.5)

Η είσοδος πραγματοποιείται από το δυτικό τοίχο τον οποίο καταλαμβάνει η μουσάντρα του οντά που μέσω μιας μικρής υψομετρικής διαφοράς μεταβαίνει κανείς από τον προθάλαμο στον κεντρικό χώρο. Η υψομετρική διαφορά που υπάρχει σήμερα μεταξύ του προθαλάμου και του κεντρικού χώρου δεν είναι η αρχική. Αφενός το δάπεδο του προθαλάμου σήμερα αποτελείται από νεοκλασσικά πλακίδια που κρύβουν από κάτω τους το αυθεντικό ξύλινο δάπεδο και αφετέρου το δάπεδο του κεντρικού χώρου προέκυψε σε αντικατάσταση του αυθεντικού. Η αρχική χάραξη της υψομετρικής διαφοράς θα πρέπει να υπήρχε μετατοπισμένη κατά 60 εκ. περίπου ανατολικότερα, οπότε και σχημάτιζε τη «ρούγα» μπροστά από τη μουσάντρα¹⁶.

εικ.94-97, στοιχεία του ανατολικού οντά

Η διαμόρφωση των όψεων του χώρου ακολουθεί και εδώ όπως και στο υπόλοιπο Αρχοντικό τη διαμόρφωση σε δύο καθ' ύψος ζώνες. Στη βόρεια πλευρά βρίσκεται ένα φραγμένο τζάκι εκατέρωθεν του οποίου τοποθετούνται δύο ερμάκια, το ένα από τα οποία σήμερα είναι φραγμένο¹⁷. Πάνω από αυτά υπάρχουν δύο κλεισμένοι φεγγίτες στους οποίους μπορεί κανείς να διακρίνει την αρχική κατασκευή της ποδιάς τους εντοιχισμένη στο υλικό πλήρωσης. Μοναδικό στοιχείο αποτελεί η μικρή κόγχη που δημιουργείται πλησίον της μουσάντρας από λαξευτά λίθινα στοιχεία.

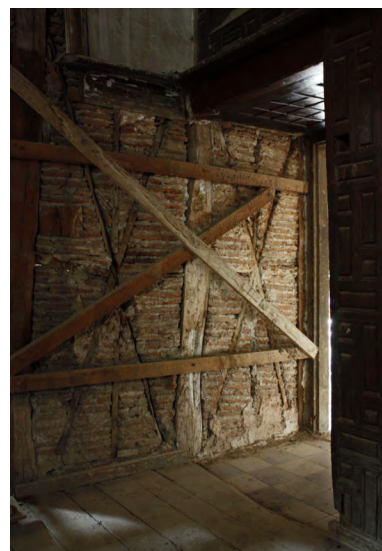
Η μουσάντρα η οποία βρίσκεται σε πολύ καλή κατάσταση διατήρησης, αποτελείται από τη κάτω ζώνη στην οποία ανοίγονται ντουλάπια και ράφια, και την πάνω ζώνη, η οποία μορφώνεται με εσοχές. Σε αυτές παρατηρήθηκε ζωγραφικός διακόσμος ο οποίος είναι πλέον καλυμμένος από μεταγενέστερο στρώμα μπογιάς. Οι δύο ζώνες ορίζονται από το ράφι που παρουσιάζει εξαιρετικής μορφής ξυλόγλυπτο και το οποίο διέτρεχε το χώρο περιμετρικά. Στη μουσάντρα υπήρχε, όπως κατά κανόνα συνέβαινε, θυρίδα από την οποία ανέβαινε κανείς στο εσωτερικό της πατάρι. Η θυρίδα αυτή σήμερα έχει σφραγιστεί με νεότερα ξύλινα στοιχεία αλλά παραμένει ευκρινής¹⁸.

Στην ανατολική πλευρά του χώρου υπάρχει η προεξοχή του σαχνισιού στο οποίο σήμερα υπάρχουν ανοίγματα νεοκλασικών αναλογιών, στα γωνιακά τμήματα της κατασκευής. Τα διάκενα των υποστυλωμάτων είναι κατασκευασμένα από νεότερους πλίνθους χωρίς κάποια παρεμβολή ξύλινου σκελετού, στοιχείο που παραπέμπει σε μεταγενέστερη επέμβαση. Μετά από τη μικροαποξήλωση σοβάδων κατά μήκος των υποστυλωμάτων του σαχνισιού εντοπίστηκαν οι εγχοπές που αντιστοιχούν στην αρχική διάταξη των ανοιγμάτων του¹⁹.

εικ.98-101, οι εσωτερικές όψεις του ανατολικού οντά

Η νότια πλευρά του χώρου αποτελείται από τον ξυλόπηκτο τοίχο στον οποίο υπάρχει ένα άνοιγμα το οποίο επέτρεπε τη σύνδεση του οντά με το παρακείμενο δώματιο (σοφά). Η διάνοιξη αυτού του ανοίγματος ωστόσο πραγματοποιήθηκε σε επόμενη φάση από την αρχική, έχοντας αντικαταστήσει ένα προϋφιστάμενο παραθύρο. Η καθαίρεση των σοβάδων στο κάτω επίπεδο του ξυλόπηκτου τοίχου αποκάλυψε την ύπαρξη των αυθεντικών ανοιγμάτων, ενός παραθύρου κάτω και δύο φεγγιτών στην άνω ζώνη, τα οποία έχουν κλειστεί με πλίνθους και ασβεστοκονίαμα. Επιπλέον, στο ανατολικό άκρο του τοίχου εντοπίστηκε κλεισμένο ένα ερμάριο, με λίθους και κονίαμα από χώμα, στο οποίο τις παρειές σώζονται τα αρχικά στρώματα σοβά²⁰. Πάνω από το ερμάριο εντοπίζεται φραγμένο, με τον ίδιο τρόπο, ένα ακόμα άνοιγμα που όμως δεν μπορεί να εξαχθεί ασφαλές συμπέρασμα για το αν πρόκειται για φεγγίτη ή κάποια άλλη εσοχή, λόγω της σωστικής επέμβασης που πραγματοποιήθηκε τις προηγούμενες δεκαετίες στην εξωτερική επιφάνεια του τοίχου και είχε ως αποτέλεσμα την αλλοίωση των τεκμηρίων. Πιθανά με την απομάκρυνση υλικού πλήρωσης να προκύψουν πιο ασφαλή συμπεράσματα για τη μορφή αυτού του στοιχείου.

εικ.102-104, λεπτομέρειες κατασκευής ξυλόπηκτου τοίχου ανατολικού οντά

εικ.105, φραγμένο άνοιγμα στον ξυλόπηκτο τοίχο

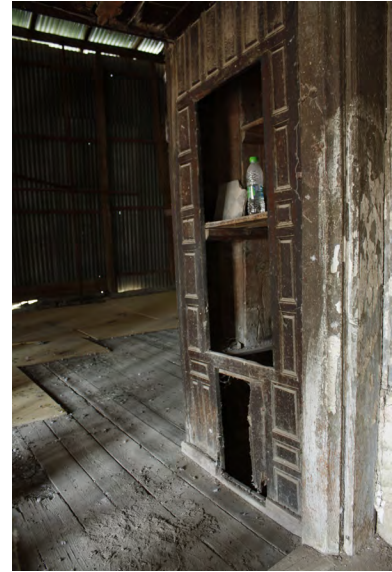

εικ.106, Αποκάλυψη χρωματισμών του κουφώματος στον ανατολικό οντά

Δυτικός οντάς (2.6)

Ο δυτικός αποτελεί τον «καλό οντά» της κατοικίας, ο οποίος έχει μεγαλύτερες διαστάσεις και διαθέτει το μοναδικό σωζόμενο τζάκι στο μνημείο. Η διάταξη του χώρου είναι αντίστοιχη του προηγούμενου οντά, με την είσοδο να πραγματοποιείται από τη πλευρά της μουσάντρας. Η υψομετρική διαφορά μέσα στο χώρο δεν υφίσταται σήμερα καθώς έπαψε να υπάρχει μετά την απομάκρυνση του σαχνισιού και την αντικατάστασή του από έναν τοίχο κτισμένο με νεότερες πλίνθους. Στη βόρεια πλευρά του χώρου βρίσκεται το τζάκι που παρουσιάζει περίτεχνη φυτομορφική γύψινη διακόσμηση και ζωγραφικό διάκοσμο, καλυμμένο εν μέρει από νεότερα στρώματα μπογιάς. Εκατέρωθεν του βρίσκονται διατεταγμένα ερμάρια και φεγγίτες στην άνω ζώνη, τα οποία σήμερα είναι φραγμένα στην πλειονότητά τους²¹. Το διακοσμητικό στοιχείο που επιμερίζει κάθετα τον τοίχο σε δύο άνισα μεταξύ τους τμήματα, αντιστοιχεί στην αρχική χάραξη του κεντρικού χώρου του οντά και της «ρούγας» της μουσάντρας.

Η μουσάντρα είναι αντίστοιχης κατασκευής με του προηγούμενου χώρου (ανατολικός οντάς), αλλά διαθέτει διαφορετικό μοτίβο διακόσμησης. Ο επιμερισμός σε δύο καθ' ύψος ζώνες παρατηρείται και εδώ, ενώ διαθέτει καταπακτή η οποία οδηγεί σε εσωτερικό πατάρι.

εικ.107-110, ο δυτικός οντάς

Στη νότια πλευρά του χώρου υπάρχει ο ξυλόπηκτος τοίχος του οντά. Η πλήρης αποξήλωση του σοβά και της πλήρωσης βοηθά στην ανάγνωση των ανοιγμάτων και της κατασκευής του σκελετού αλλά δυστυχώς αφαιρέσε τεκμήρια που θα βοηθούσαν στην κατανόηση των φάσεων. Συνολικά διαμορφώνονται τρία ανοίγματα στην κάτω ζώνη και τρεις φεγγίτες στην ανώτερη. Επιπλέον, διακρίνεται και το πλαίσιο του φεγγίτη που φώτιζε τον εσωτερικό χώρο της μουσάντρας. Τα ανοίγματα στο σύνολό τους εμφανίζονται κλεισμένα²². Η ύπαρξη διαφόρων επιμέρους στοιχείων στην κατασκευή του ξυλόπηκτου τοίχου θα βοηθήσει στην προσπάθεια κατανόησης των φάσεων και αναπαράστασης της αρχικής του μορφής.

Ο οντάς σήμερα είναι εκτεθειμένος από τη δυτική πλευρά καθώς ο πλινθόκτιστος νεοκλασσικός τοίχος αποξελώθηκε μαζί με το λίθινο τοίχο της μπασιάς λόγω επικινδυνότητας. Παραμένει όμως στη θέση του το μαρμάρινο νεοκλασσικό μπαλκόνι με τα φουρούσια του. Η δυτική πλευρά του οντά αλλά και των υπόλοιπων χώρων προστατεύεται σήμερα υποτυποδώς με φύλλα λαμαρίνας που τοποθετήθηκαν για το σκοπό αυτό κατά τις σωστικές επεμβάσεις του 1980. Η κατασκευή του πατώματος έχει υποστεί εκτεταμένη κατάρρευση στο δυτικό τμήμα του χώρου.

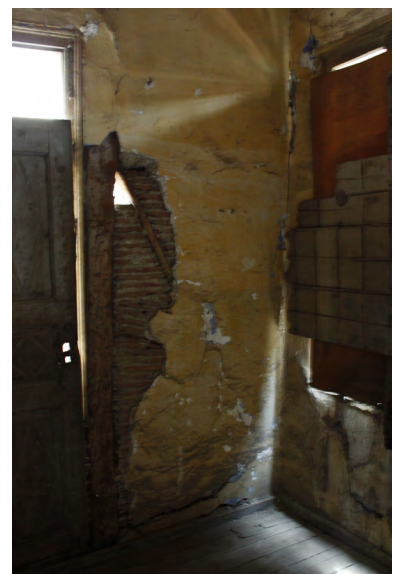
εικ.111, η κατεστραμμένη δυτική όψη του οντά

εικ.112-115, κατασκευή ξυλόπηκτου τοίχου δυτικού οντά

Σοφάς (2.3)

Πρόκειται για έναν χώρο με ορθογωνικές αναλογίες που κατά το ήμισυ αντιστοιχεί στην προεξοχή του δεύτερου σαχνισιού επί της οδού Παιδων. Ο χώρος αυτός σήμερα εμφανίζεται κλειστός από όλες τις πλευρές του, συμπεριλαμβανομένης και της μπασιάς. Ωστόσο, στην αρχική του μορφή πιθανά επρόκειτο για έναν ημιυπαίθριο χώρο σε συνέχεια του προηγούμενου. Το ξύλινο δάπεδό του βρίσκεται σε συνέχεια με το νεοκλασικό δάπεδο του διπλανού χώρου. Επομένως, αντιλαμβάνεται κανείς ότι μία μικρή υψομετρική διαφορά, θα διαχώριζε τους δύο χώρους μεταξύ τους²³. Σήμερα χωρίζεται από τη μπασιά με έναν νεότερο ξυλόπηκτο τοίχο στον οποίο υπάρχει ένα νεοκλασικό θύρωμα. Ο τοίχος αυτός αποτελείται από κατακόρυφα στοιχεία τα οποία εδράζονται απευθείας πάνω στο πάτωμα του σοφά και στερεώνονται στην κατασκευή του ταβανιού με απλή επαφή. Επιπλέον, ο εξωτερικός σοβάς της μπασιάς προϋπάρχει της κατασκευής του τοίχου καθώς πάνω του εφάπτεται η κατασκευή του ξυλόπηκτου. Ο σκελετός του τοίχου αποτελείται κατά ένα μεγάλο μέρος από παλαιότερα ξύλινα στοιχεία της αυθεντικής κατασκευής σε δεύτερη χρήση²⁴. Στον σοφά υπάρχουν δύο παράθυρα νεοκλασικών αναλογιών ένα στην ανατολική και ένα στη νότια όψη, στην οποία διακρίνεται ένα αντίστοιχο παράθυρο κλεισμένο με λίθους και αργιλώδες κονίαμα. Μετά από προσεκτική παρατήρηση εντοπίστηκαν στοιχεία που μας επιτρέπουν να συνθέσουμε την αρχική εικόνα του ανατολικού τοίχου του σοφά²⁵.

εικ.116-120, ο σοφάς

Δυτική πτέρυγα (2.6)

Στο επίπεδο του ορόφου η δυτική πτέρυγα σήμερα είναι εντελώς κατεστραμμένη. Ο δυτικός τοίχος είναι αποξηλωμένος ήδη από χαμηλότερη στάθμη, ενώ σώζονται μόνο στοιχεία της ανωδομής του άγνωστου κτίσματος μέχρι το επίπεδο του πατώματος. Διασώζεται επίσης η κατασκευή των τόξων καθώς και ίχνη από τον στρωτήρα που υπήρχε πάνω σε αυτά. Θα πρέπει να επισημανθεί η ύπαρξη των ιχνών που εντοπίζονται στην προέκταση της πτέρυγας και στο σωζόμενο ύψος πάνω στην επιφάνεια του γειτονικού κτηρίου στα νότια²⁶.

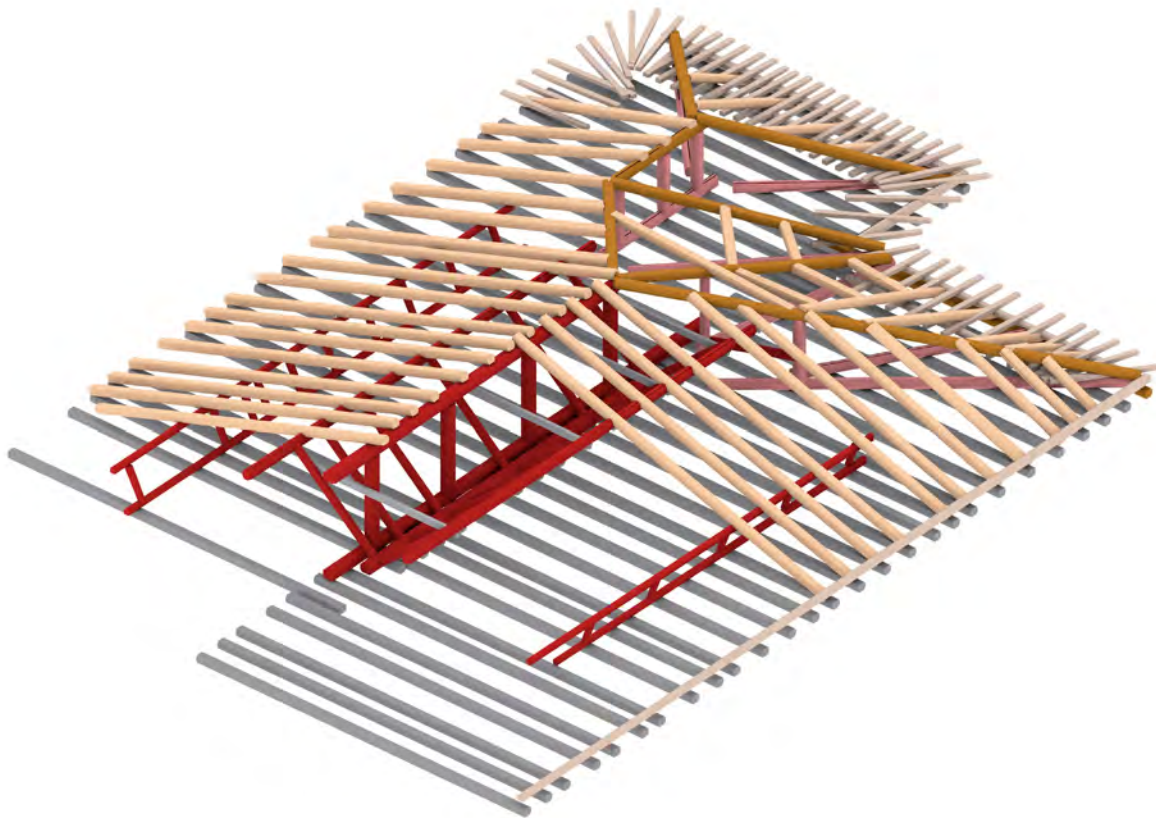
εικ.121-126, η κατεστραμμένη δυτική πτέρυγα του ορόφου

5. Στοιχεία ανάλυσης του Αρχοντικού

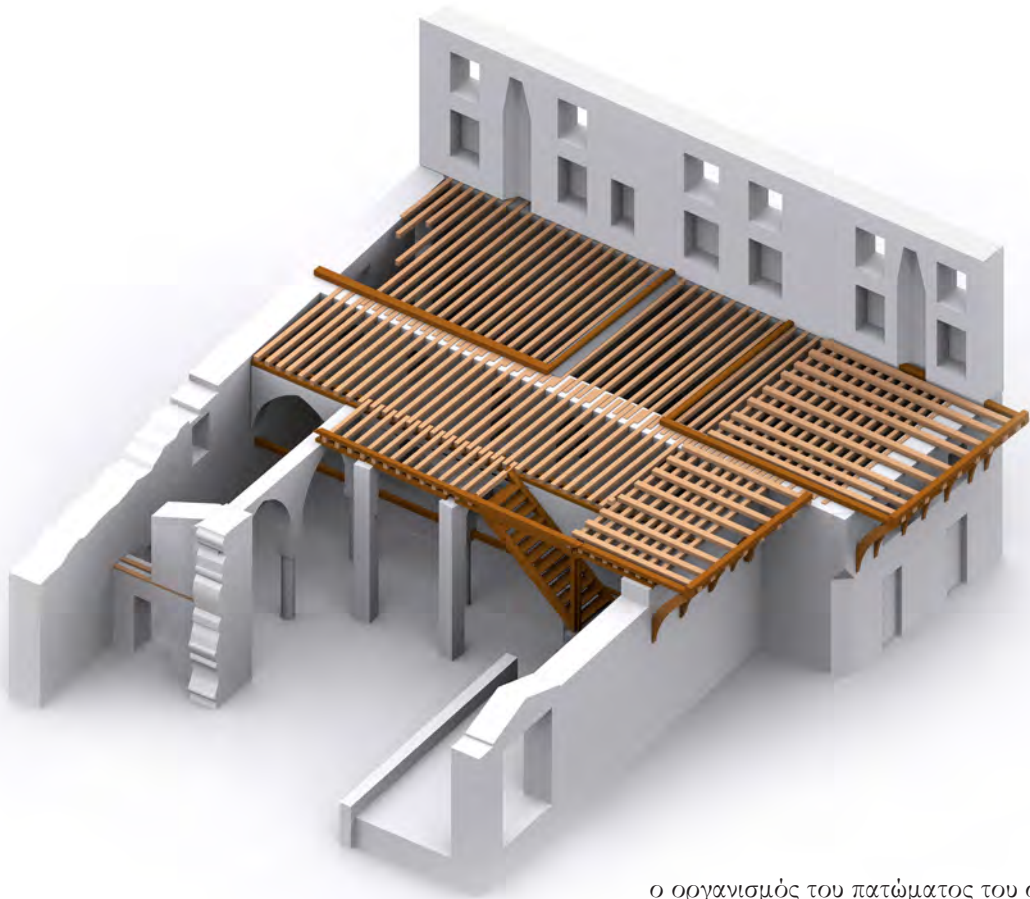
5.1. Δομικό σύστημα

Το δομικό σύστημα πάνω στο οποίο είναι κατασκευασμένο το Αρχοντικό της οδού Παίδων, ακολουθεί τον συνήθη τρόπο κατασκευής της εποχής εκείνης. Απαρτίζεται από τη λιθόκτιστη κατασκευή που αναπτύσσεται στο ισόγειο και στο μεσοπάτωμα, η οποία φέρει τον ξύλινο σκελετό και τις πληρώσεις της ανωδομής. Ο βόρειος τοίχος που λειτουργεί σαν πρόβολος αναπτύσσεται και στον όροφο για να συνλειτουργήσει με την ξύλινη κατασκευή. Το ίδιο συνέβαινε και με το δυτικό τοίχο στο τμήμα της μπασιάς.

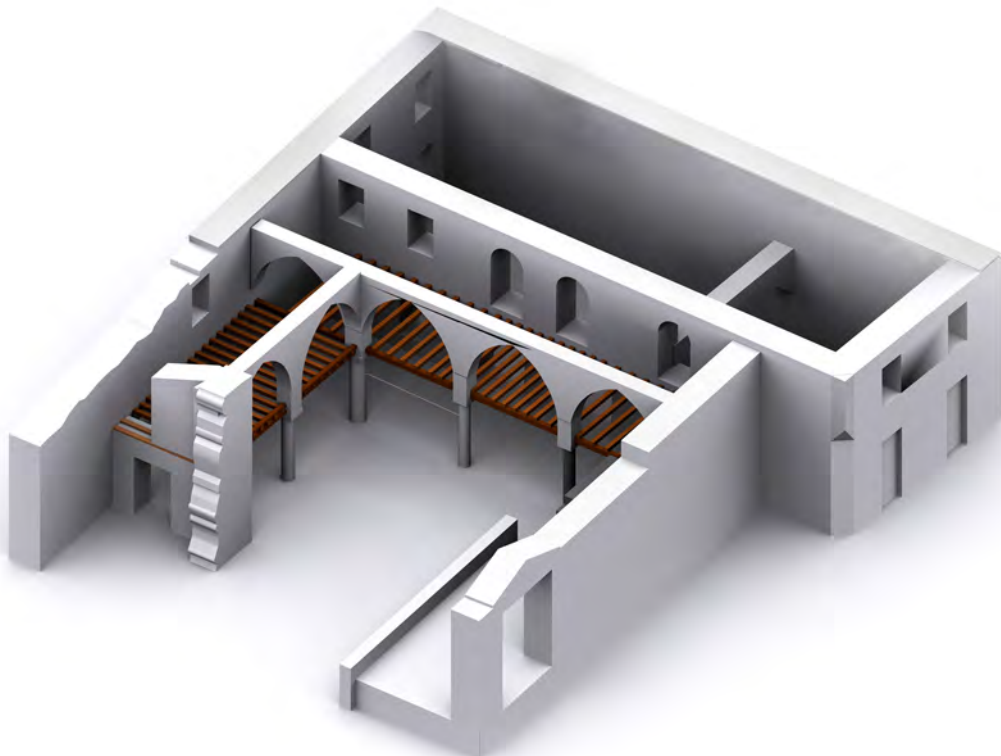
Τα φορτία μεταβαίνουν από την κατασκευή της στέγης στα κάθετα τμήμα του συστήματος δηλαδή αφενός στους λιθόκτιστους και ξυλόπηκτους τοίχους αφετέρου στις κιονοστοιχίες της μπασιάς και του χαγιατιού. Από εκεί μεταβαίνουν στους λιθόκτιστους τοίχους του μεσοπατώματος και στα στοιχεία της τοξοστοιχίας για να καταλήξουν στο έδαφος.

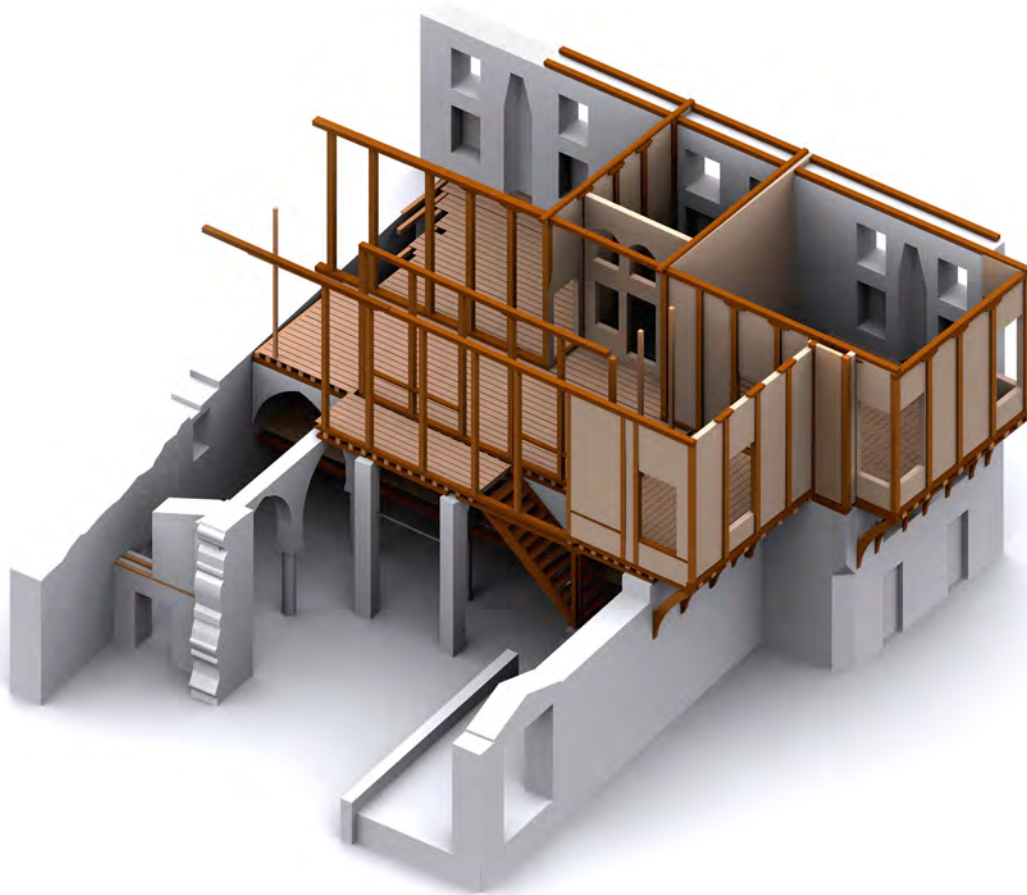
το δομικό σύστημα της στέγης

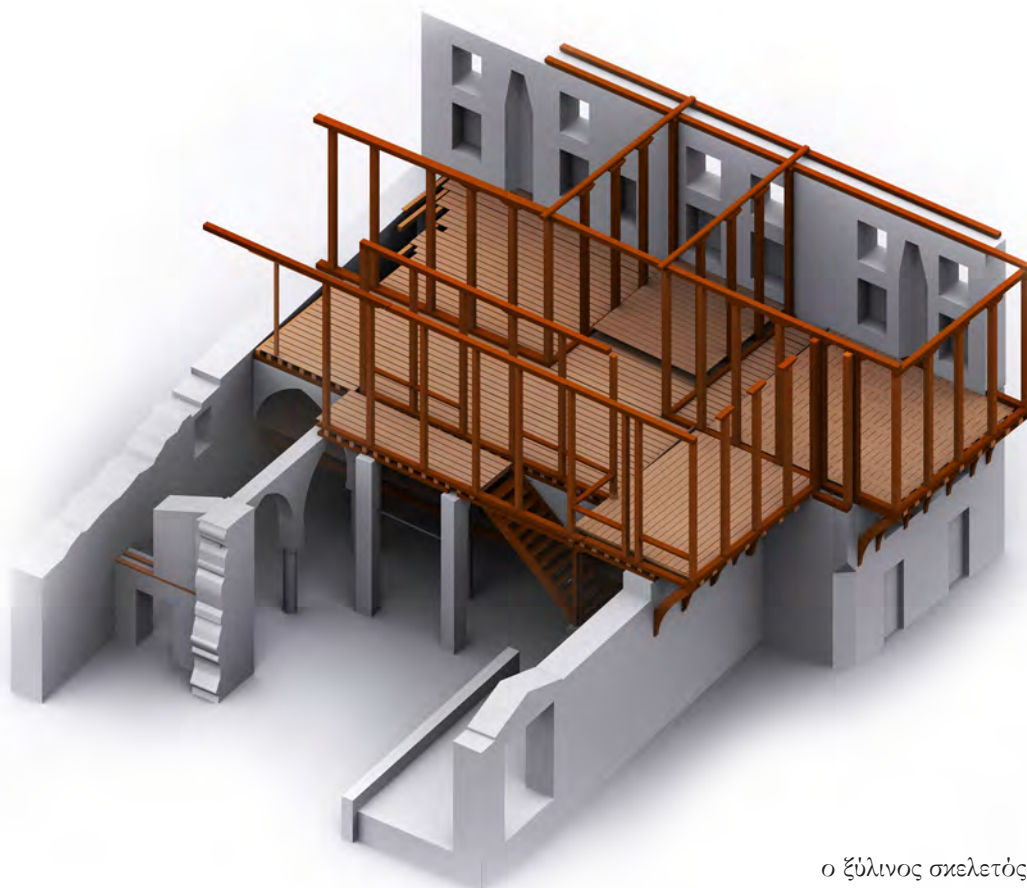
ο οργανισμός του πατώματος του ορόφου

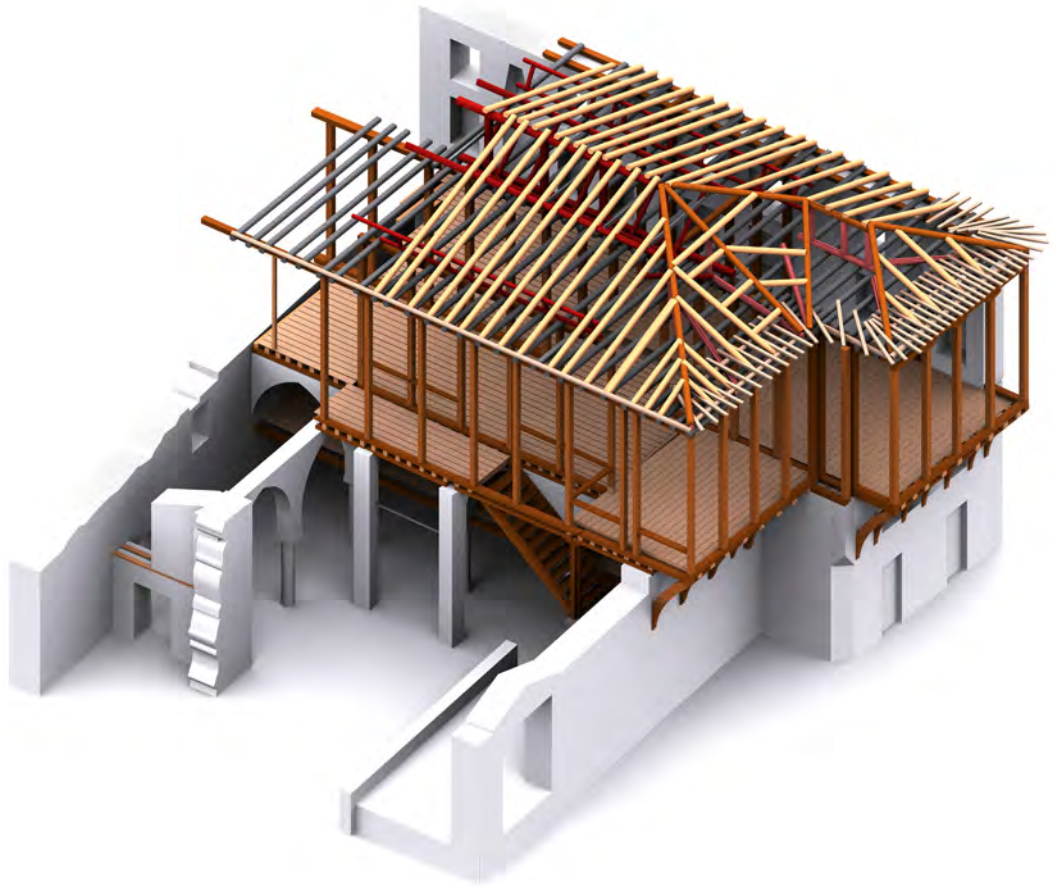
ο λιθόκτιστος οργανισμός

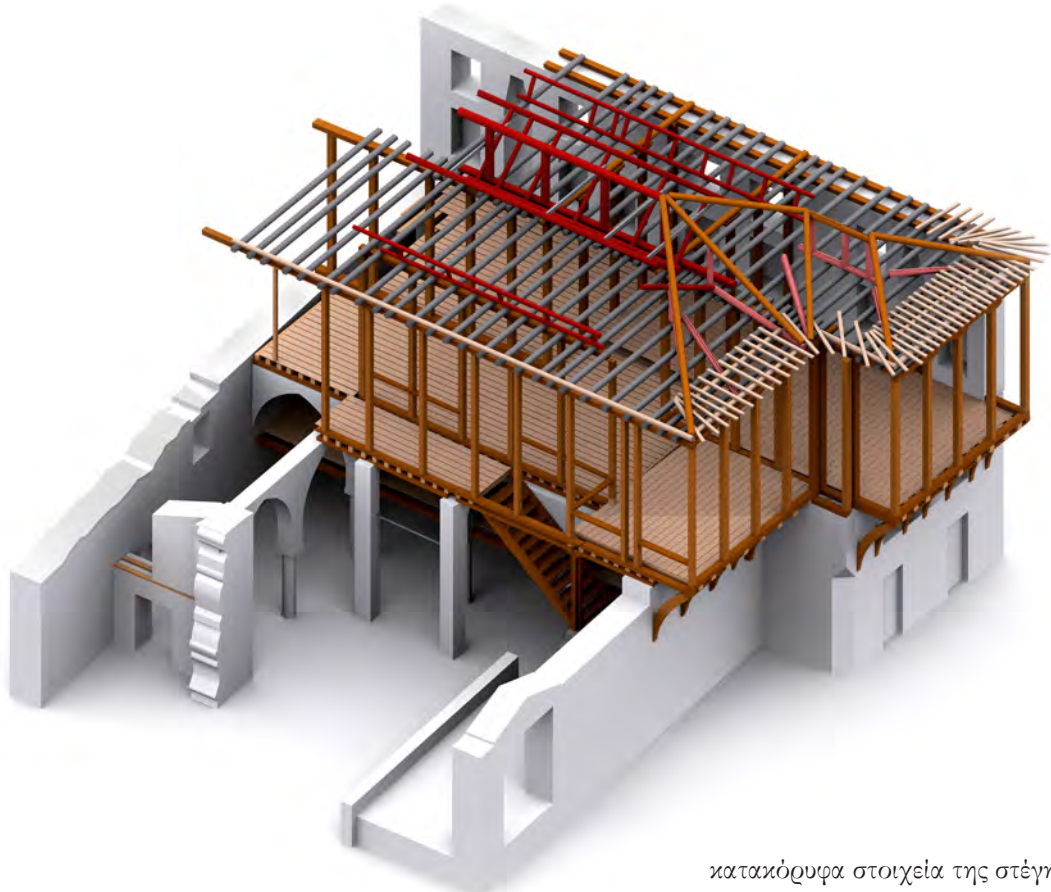
οι πληρώσεις του ορόφου

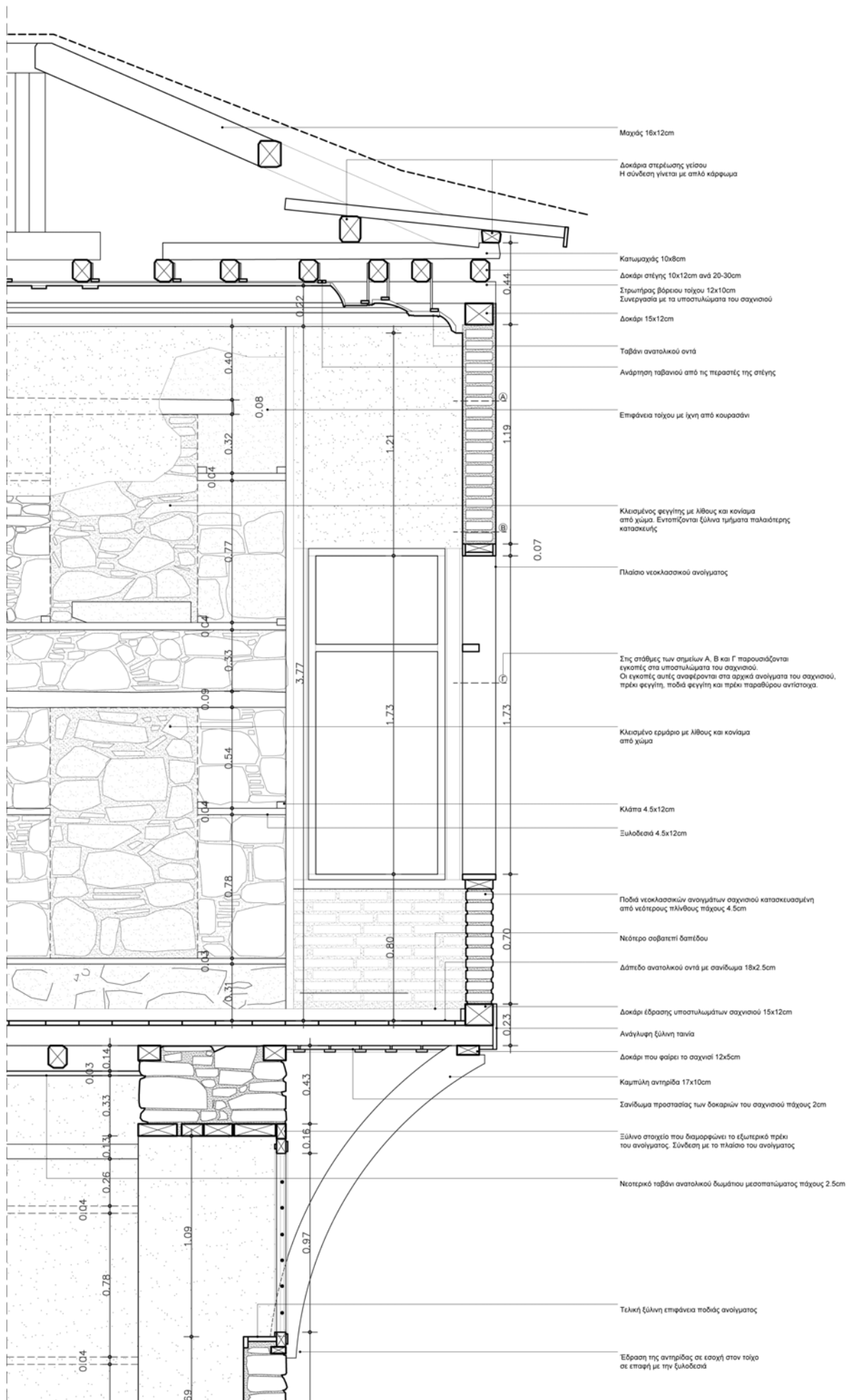
ο ξύλινος σκελετός του ορόφου

ο συνολικός οργανισμός του κτηρίου

κατακόρυφα στοιχεία της στέγης

Οι τοιχοποιία της κατασκευής δεν είναι ιδιαίτερα επιμελημένη και φτάνει το πάχος των 80 εκ., ενισχυμένη σε κανονικές αποστάσεις (ανά 70-80 εκ.) με ξυλοδεσιές. Οι ξυλοδεσιές έχουν συνήθως διάσταση 6x4 εκ., τοποθετούνται μία σε κάθε πλευρά και μία στο πάχος της τοιχοποιίας, ενώ κλάπες αντίστοιχων ή μικρότερων διαστάσεων τις συνδέουν ανά τακτά διαστήματα. Ως επί το πλείστον, η σύνδεση των στοιχείων γίνεται με απλή επίθεση και κάρφωμα με γυφτόκαρφο, παρατηρούνται όμως και άλλες λύσεις όπως με λοξό κόψιμο και κάρφωμα ή με εντορμία και κάρφωμα. Οι διάφοροι τρόποι σύνδεσης βρίσκονται σε διάφορα σημεία του κτηρίου, χωρίς να μπορούν να δώσουν κάποιο ασφαλές συμπέρασμα για τη διαδικασία της κατασκευής.

εικ.127-131, είδη τοιχοποιιών και ξυλοδεσιών στο Αρχοντικό

5.2. Ξυλόπηκτοι τοίχου

Στους ξυλόπηκτους τοίχους του ορόφου η συνδεσμολογία που παρατηρείται είναι αρκετά απλή. Όσον αφορά στα οριζόντια και κάθετα στοιχεία συνήθως πραγματοποιείται με απλή επαφή και κάρφωμα με γυφτόκαρφο. Στα υποστυλώματα υπάρχουν μόρσα που αντιστοιχούν στις μορσότρυπες των δοκαριών για την καλύτερη σύνδεση των στοιχείων. Στα σημεία όπου απαιτείται επέκταση του μήκους ενός στοιχείου πραγματοποιείται με λοξό κόψιμο και σύνδεση με κάρφωμα.

Η πλήρωση των διάκωνων κατά κανόνα γίνεται με την κατασκευή ξύλινου σκελετού και τη χρήση πλίνθων διαστάσεων 2,5x29 εκ. και συνδετικού ασβεστοκονιάματος. Για την πρόσφυση του σοβά τα στοιχεία του σκελετού έχουν υποστεί επεξεργασία με ειδικό εργαλείο που χτυπά την επιφάνειά τους. Στις νεότερες κατασκευές του Αρχοντικού για το πιάσιμο του σοβά τοποθετούνται καρφιά.

Θα πρέπει να επισημανθεί το γεγονός ότι στην ξυλοκατασκευή εμφανίζονται υποστυλώματα με ή χωρίς μαξιλάρια. Οι θέσεις στις οποίες εμφανίζονται δεν φανερώνει κάποια σχεδιαστική απόφαση, αλλά περισσότερο σχετίζεται με τις αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν στο κτήριο καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του. Εκεί όπου μπορεί κανείς να διατυπώσει θεωρία για ηθελημένη χρήση υποστυλωμάτων με ή χωρίς μαξιλάρια είναι στα σαχνισιά της οδού Παίδων. Σε αυτά παρατηρούμε ότι τα γωνιακά υποστυλώματα εμφανίζονται χωρίς μαξιλάρια προκειμένου να παραλάβουν το δοκάρια που έρχεται κάθετα στην όψη του σαχνισιού, ενώ τα ενδιάμεσα εμφανίζουν μαξιλάρια ώστε να βρεθούν στην ίδια στάθμη με τα γωνιακά και να παραλάβουν το δοκάρια της όψης στο ίδιο επίπεδο.

Η κατασκευή της προεξοχής του σαχνισιού δημιουργείται από δοκούς οι οποίες τοποθετούνται κάθετα ως προς τις δοκούς του πατώματος, σε οριζόντια διεύθυνση. Οι δοκοί αυτοί προεξέχουν από τη μάζα του κτηρίου και μέσω εγκάρσιας δοκού αντιστηρίζονται από καμπύλες αντηρίδες. Η έδραση των αντηρίδων πραγματοποιείται σε υποκείμενη ξυλοδεσιά της τοιχοποιίας.

5.3. Κονιάματα

Ως αρχικό κονίαμα θεωρήθηκε αυτό στο σοβά που εντοπίζεται στα αυθεντικά στοιχεία του μνημείου και αποτελείται από το κουρασάνι. Ο σοβάς αυτός εμφανίζεται συνήθως σε δύο άνισα στο πάχος στρώματα, με το εσωτερικό να αποτελείται από κουρασάνι ενισχυμένο με τρίχες και λιγότερο άχυρο και το εξωτερικό και λεπτότερο στρώμα από ασβεστοκονίαμα με μεγάλη περιεκτικότητα σε ασβέστη και λίγα πρόσμικτα. Στην κατασκευή εντοπίζονται και άλλα κονιάματα που συνήθως είναι ασβεστοκονιάματα ενισχυμένα με τρίχες, άχυρα και μικρά βότσαλα, τα οποία όμως ανήκουν σε μεταγενέστερη φάση. Τα συνδετικά κονιάματα στις τοιχοποιίες και στους ξυλόπηκτους τοίχους είναι ασβεστοκονιάματα. Στο σφράγισμα των ανοιγμάτων σε μεταγενέστερη φάση χρησιμοποιήθηκαν αργιλικά.

εικ.132-140, λεπτομέρειες κατασκευής σκελετού και πλήρωσης ξυλόπηκτων τοίχων

5.4. Επιμέρους στοιχεία

Στέγη

Το Αρχοντικό στεγάζεται με μία καθιστή στέγη η οποία παρουσιάζει μικρή κλίση, προσαρμοσμένη στο ήπιο κλίμα της Χαλκίδας. Εντύπωση προξενούν οι σχετικά μεγάλες διατομές του φορέα της στέγης. Μετά την πυρκαγιά και κατά τη λειτουργία του Αρχοντικού σαν ορφανοτροφείο καταστράφηκε και επισκευάστηκε, χωρίς όμως επιμέλεια. Αποτέλεσμα ήταν η κατάρρευση της στις αρχές της δεκαετίας του 1980. Σήμερα το αυθεντικό τμήμα της στέγης που καλύπτει όλο το κτήριο εκτός από το δυτικό οντά, βρίσκεται σε σχετικά καλή κατάσταση, με τα περισσότερα ξύλα να διατηρούνται σε ικανοποιητικό βαθμό.

Ο φέρων οργανισμός της αποτελείται από ένα ζευγάρι κύριων μηρίδων που μεταβιβάζουν τα φορτία (16x15εκ.) στους υποκείμενους ξυλόπηκτους τοίχους των οντάδων. Τα φορτία μεταβιβάζονται από τους αμείβοντες (15x12εκ.) στις μηρίδες (10x20εκ.) και από εκεί σε επτά ζεύγη αντηρίδων που οδηγούν τα φορτία στην κύρια μηρίδα της στέγης. Στην άλλη κύρια μηρίδα μεταβιβάζονται τα φορτία απευθείας από τους κύριους ορθοστάτες (18x13εκ.) που φέρουν την κορυφομηρίδα, τον κορφιά της στέγης (13x15εκ.). Για την ενίσχυση της συνοχής του κεντρικού οργανισμού της στέγης υπάρχουν ανά δύο περίπου ζεύγη αντηρίδων οριζόντιος ελκυστήρας (6x5εκ.) που καρφώνεται στις μηρίδες. Στη βόρεια και τη νοτια πλευρά της στέγης υπάρχουν δευτερεύοντες ορθοστάτες (13x10εκ.) που με αντίστοιχες μηρίδες μεταβιβάζουν τα φορτία ο ένας πάνω στα δοκάρια της στέγης και ο άλλος στον ξυλόπηκτο της μπασιάς, μειώνοντας το καταπονούμενο μήκος των αμειβόντων. Οι αμείβοντες αντιστηρίζονται στα δοκάρια με απλή εντορμία και γυφτόκαρφο.

Για τη διαμόρφωση της γεωμετρίας της στέγης υπάρχουν μαχιές (16x12εκ.) που μεταβιβάζουν τα φορτία μέσω ορθοστατών (10x12εκ.) στις κατωμαχιές (16x12εκ.). Η στέγη εδράζεται στην κατασιευή στα σημεία που αναφέρθηκαν με τρόπο ώστε να υπάρχει όσο το δυνατόν άμεση μεταβίβαση των φορτίων χωρίς επιβάρυνση των διατομών. Στον βόρειο τοίχο εδράζεται σε δύο στρωτήρες 10x10εκ. οι οποίοι προεξέχουν προς τα ανατολικά λειτουργώντας ως πρόβολοι για την αντιστήριξη των δοκών. Η διαδοκίδωση πραγματοποιείται με στοιχεία που έχουν διατομή περίπου 12x12 εκ. και τοποθετούνται ανά 30 εκ.

εικ.141, ο στρωτήρας στο βόρειο τοίχο

εικ.142, η σύνδεση των στοιχείων στον μπαμπά της στέγης

εικ.143-150, κατασκευή στέγης

Ταβάνια

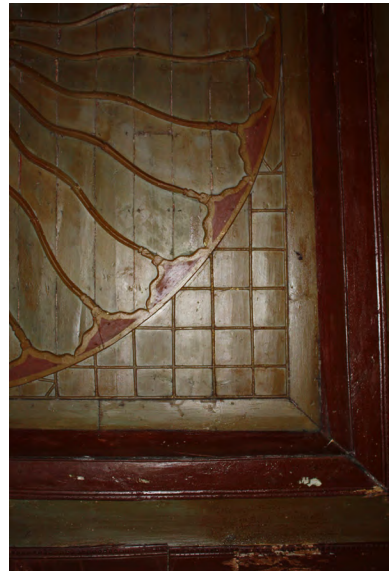
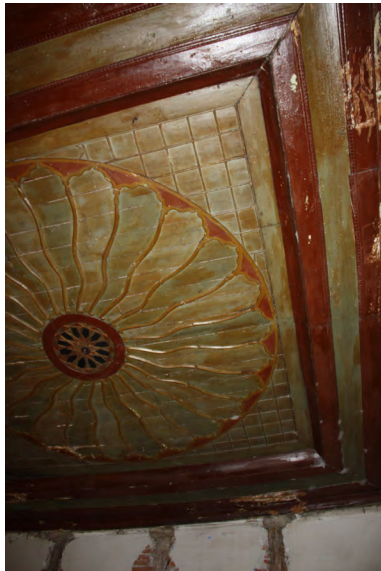
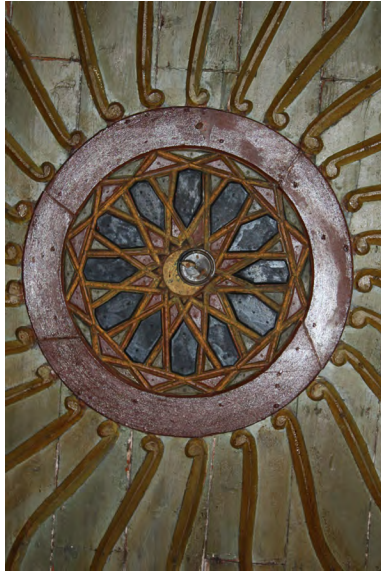
Στο Αρχοντικό όλοι οι χώροι, με εξαίρεση τους χώρους του ισογείου, έχουν ταβάνια, τα οποία διαφέρουν ως προς τη μορφή και το διάκοσμο ανάλογα με την επισημότητα του χώρου που καλύπτουν. Το χαρακτηριστικότερο από όλα, που αποτελεί ένα αξιόλογο δείγμα αντίστοιχης κατασκευής, είναι το ταβάνι που καλύπτει τον ανατολικό οντά. Ο χώρος σιεπάζεται από ένα περίτεχνο επιζωγραφισμένο ταβάνι με κεντρικό θέμα έναν ρόδακα με ακτινωτά διατεταγμένα στοιχεία που σχηματίζουν έναν μεγαλύτερο κύκλο. Η κύρια κατασκευή του ταβανιού αποτελείται από ξύλινες σανίδες (16x2 εκ.) και μικρότερα ημικυκλικά αρμοκάλυπτρα (1 εκ.) που σχηματίζουν ένα κανάβο στο φόντο του κεντρικού θέματος²⁸. Το τμήμα του ταβανιού που στεγάζει τη «ρούγα» της μουσάντρας αποτελείται από απλές σανίδες με αρμοκάλυπτρα που δημιουργούν τετράγωνο κανάβο. Μεταξύ τους χωρίζονται από ένα κοιλόκυρτο τμήμα που φέρει κυμάτιο με ρομβοειδή όψη, το οποίο προεκτεινόμενο κάθετα στους τοίχους καταλήγει σε τριγωνική απόληξη. Το στοιχείο αυτό σχετίζεται άμεσα με τη διαμόρφωση των μεντεριών του οντά.

Το ταβάνι του δυτικού, «καλού» οντά δυστυχώς μετά την κατάρρευση της στέγης δεν σώζεται στη θέση του, πέρα από κάποια μεμονωμένα τμήματά του. Υπάρχει αποτύπωση του 1970 που διασώζει το γενικό σχέδιο και τις λεπτομέρειές του (Καλαθέρης, 1970). Στο λαογραφικό μουσείο της πόλης εκτίθεται ο περίτεχος ταμπλάς του ταβανιού.

Τα υπόλοιπα ταβάνια έχουν απλούστερο σχεδιασμό, αποτελούμενο από σανίδες και ημικυκλικά αρμοκάλυπτρα διατεταγμένα κάθετα μεταξύ τους δημιουργώντας μοντίβο τετράγωνου κανάβου. Ο χώρος του Εϋβάν και της εισόδου σε αυτό διαθέτει επιπλέον κομβία στις διασταυρώσεις των αρμοκάλυπτρων. Επιπλέον, στον χώρο της εισόδου, άμεσα εξαρτώμενοι με την κατασκευή του ταβανιού είναι οι γωνιακοί «νηλιακοί» με μορφή που απαντάται συχνά σε αντίστοιχα κτήρια (Μουτσόπουλος, 2005). Τα όρια μεταξύ των ταβανιών διαγράφονται με διακοσμητικές ταινίες και κοιλόκυρτες διατομές.

εικ.151, 152, λεπτομέρεια ταβανιών, στη μπασιά και στο χώρο της εισόδου στο Εϋβάν

εικ.155-160, λεπτομέρειες ταβανιού του ανατολικού οντά

εικ.153, ταβάνι του Ευβάν

εικ.154, ταβάνι του μεσαίου δωματίου του μεσοπατώματος

Γείσο

Το γείσο αποτελεί ένα από τα χαρακτηριστικότερα στοιχεία που καθορίζουν την τελική μορφή και φυσιογνωμία των κτηρίων αυτής της αρχιτεκτονικής. Από παραδείγματα που εντοπίζονται στη βιβλιογραφία το μήκος των στοιχείων αυτών μπορούσε να ξεπεράσει το ένα μέτρο. Τα αντίστοιχα παραδείγματα στη Χαλκίδα δείχνουν ότι το μήκος του γείσου μπορούσε να αγγίζει την παραπάνω διάσταση και να την ξεπερνά²⁷.

Στο Αρχοντικό της οδού Παιδων το γείσο σήμερα όπου αυτό εντοπίζεται, εμφανίζεται αποκομμένο, σύμφωνα με τα πρότυπα της νεοκλασικής εποχής. Ωστόσο, στο εσωτερικό της στέγης σώζεται ακόμα η κατασκευή αντιστήριξης του που επιτρέπει, παράλληλα με τη βιβλιογραφική έρευνα για αντίστοιχες κατασκευές στην περιοχή, να εξάγουμε συμπεράσματα για τη μορφή του. Η στήριξη του πραγματοποιείται με την τοποθέτηση δύο μηλίδων, στο σημείο έδρασης των αμειβόντων με τη δοκό και στην κάτω πλευρά των αμειβόντων σε ψηλότερη στάθμη και με τη παρεμβολή ορθοστατών, αντιστηρίζοντας το κύριο στοιχείο που προεξέχει από τη στέγη.

εικ.161-164, η σημερινή κατάσταση του γείσου του Αρχοντικού

Πατώματα

Τα πατώματα τόσο του μεσοπατώματος όσο και του ορόφου ακολουθούν την ίδια λογική. Τα πατώξυλα τοποθετούνται εγκάρσια στον όγκο του κτηρίου για να εξασφαλίσουν το μικρότερο δυνατό άνοιγμα. (βλ.σχέδιο Α.08 και Α.09). Είναι διαστάσεων περίπου 10x12 εκ. και τοποθετούνται περίπου ανά 20 εκ. Στα σημεία έδρασής τους στον βόρειο τοίχο εισχωρούν περίπου 20 εκ. και αγκυρώνονται στην υποκείμενη ξυλοδεσιά με απλό κάρφωμα. Στους ενδιάμεσους τοίχους τα δοκάρια φτάνουν μέχρι την εξωτερική πλευρά του τοίχου, συνδεόμενα με τις ξυλοδεσιές με απλό κάρφωμα. Για την οριζοντίωση των πατωμάτων και των ταβανιών χρησιμοποιούνται μικρά πηγάκια τα οποία εξομαλύνουν τις διαφορές που υπάρχουν στην πελεκητή ξυλεία. Τα πατώξυλα του ημιυπαίθριου χώρου του μεσοπατώματος εδράζονται στο νότιο λιθόκτιστο τοίχο και στα διαμήκη δοκάρια που εδράζονται στη βάση των τόξων.

εικ.165-170, λεπτομέρειες από την έδραση των πατωμάτων του μεσοπατώματος

Τοξοστοιχία

Τα οξυκόρυφα τόξα με άνοιγμα περίπου δύο μέτρα αποτελούνται από λαξευτούς θολίτες και στηρίζονται σε μαρμάρινους κίονες (στη νότια τοξοστοιχία) με μέλη σε δεύτερη χρήση (ιωνικό κιονόκρανο και σφονδύλους), και με σύγχρονα επίκρανα στα άκρα της κατασκευής. Στο δυτικό τμήμα φαίνεται να έχει πραγματοποιηθεί η αντικατάσταση ενός κίονα με έναν πεσσό από πλίνθους. Στα κεντρικά τύμπανα των τοξοστοιχιών εντοπίζονται ανάγλυφα διακοσμητικά μοτίβα που παραπέμπουν σε ισλαμική θρησκευτική τέχνη. Η τοξοστοιχίες παρουσιάζουν επιμελημένη κατασκευή από λαξευτούς λίθους και είναι κατασκευασμένες με το πλινθοπεριχλίστο σύστημα. Ένας ελκυστήρας εξασφάλιζε την καλύτερη σύνδεση του δυτικού με το νότιο τμήμα της. Στον κεντρικό κίονα της νότιας πτέρυγας εντοπίζεται μία εγκοπή στο λίθινο μαξιλάρι, στην οποία εδραζόταν η αντηρίδα που αντιστήριζε το υπερκείμενο χαγιάτι. Η πίσω πλευρά των τόξων είναι κατασκευασμένη με κοινή λιθοδομή και ήταν επιχρισμένη.

εικ.171-176, κατασκευή της τοξοστοιχίας

Αυλόθυρα

Η είσοδος στο συγκρότημα πραγματοποιείται από την οδό Παιδων μέσω της αυλόθυρας η οποία παρουσιάζει επιμελημένη κατασκευή με λαξευτούς λίθους και ανάγλυφα διακοσμητικά μοτίβα. Η αυλόθυρα αυτή δεν αποτελεί την αρχική κατασκευή της εισόδου καθώς διαπιστώνεται η εκ νέου τοποθέτηση σε άλλη θέση των λίθων. Η αλλαγή πιθανότατα σχετίζεται με την αλλαγή στάθμης του επιπέδου του δρόμου, η οποία είχε ως αποτέλεσμα και το φράξιμο των παραθύρων του ανατολικού δωματίου του ισογείου. Τα στοιχεία που διαθέτουμε δεν μας επιτρέπουν να αναπαραστήσουμε με ασφάλεια την αρχική μορφή της αυλόθυρας.

εικ.177, παλιό τμήμα ξύλου σε δεύτερη χρήση στο πρέμι της αυλόπορτας

εικ.178, η αυλόπορτα, της εισόδου

εικ.179-180, διακοσμητικό της εισόδου και τμήμα τόξου σε δεύτερη χρήση

Φεγγίτες

Στοιχείο με ιδιαίτερο διακοσμητικό χαρακτήρα είναι οι διπλοί γύψινοι φεγγίτες, που εντοπίζονται έως σήμερα στο νότιο τοίχο του Εϋβάν και κατά την αρχική φάση του κτηρίου υπήρχαν τόσο στους ξυλόπηκτους τοίχους των σαχνισιών όσο και στους υπόλοιπους ξυλόπηκτους των οντάδων. Σχηματίζουν πλάκες με κυλόκυρτη την άνω πλευρά τους. Οι εξωτερικοί φεγγίτες είναι λιγότερο διακοσμημένοι, κυριαρχούν οι καμπύλες φόρμες και το ωσειδές σχήμα στο κέντρο της σύνθεσης. Τα διάκενα του γύψινου σκελετού κλείνουν με διαφανές άχρωμο γυαλί. Οι εσωτερικοί παρουσιάζουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον αφού ο γύψινος σκελετός τους ενισχύεται από λεπτά μεταλλικά στοιχεία στην μάζα τους, ενώ τα κενά του κλείνουν με έγχρωμο γυαλί.

εικ.181-182, εξωτερικός και εσωτερικός φεγγίτης

Τζάκι

Το τζάκι του δυτικού οντά ακολουθεί την τυπική κατασκευή των τζακιών της περιόδου. Η πλάτη του εντάσσεται στο εσωτερικό της τοιχοποιία και η παρασιτιά επιστρώνεται με κονίαμα για πυροπροστασία. Ο τρόπος κατασκευής της δυστυχώς δεν μπορεί να ανιχνευτεί καθώς βρίσκεται στο πάχος του πατώματος. Ωστόσο, το ενδιαφέρον που παρουσιάζει το τζάκι εντοπίζεται στην πλούσια διακόσμηση της φούσκας του. Το γενικό της σχήμα είναι ένας ημικύλινδρος που η παρειά του διαμορφώνεται με κοιλόκυρτα τμήματα, τα οποία αναπτύσσονται σε δύο επίπεδα καθ' ύψος. Μία ημικωνική κατασκευή βρίσκεται στο ανώτερο τμήμα της, η οποία διακοσμείται με έντονο φυτομορφικό διάκοσμο. Το σύνολο πλαισιώνεται από περιμετρική ταινία η οποία δημιουργεί το φόντο του τζακιού και προς τα άνω καταλήγει σε τόξο, διαμορφωμένο με αντίστοιχα μοτίβα. Η μορφή του τζακιού παραπέμπει στα περίφημα άκλυτα διακοσμητικά που εντοπίζονται σε διάφορες περιοχές²⁹.

εικ.183-187, λεπτομέρειες από το τζάκι του δυτικού οντά

Διακοσμητικά στοιχεία

Τα διακοσμητικά στοιχεία συνάδουν με το ύφος της αρχιτεκτονικής του Αρχοντικού, έχοντας έντονα χαρακτηριστικά ανατολιζουσας τέχνης. Τα στοιχεία αυτά εμφανίζονται στις μουσάντρες, στις πόρτες, στο τζάκι με την πλούσια μπαρόκ διακόσμηση του Αρχοντικού και ανάλογα στοιχεία συναντώνται και σε άλλα κτίσματα που υπήρξαν στη Χαλκίδα (Κοκκίνης, 1969). Στην αυλόθυρα, η οποία δεν βρίσκεται στην αρχική της κατάσταση όπως προαναφέρθηκε, συναντώνται ανάγλυφα φυτομορφικά στοιχεία σε συνδιασμό με έναν περιμετρικό πλογχμό. Η απότμηση της γωνίας της οδού Παίδων αποτελεί ίσως το πλουσιότερο διακοσμητικό στοιχείο που εντοπίζεται στο Αρχοντικό ανάγλυφο σε λίθο. Αποτελείται από επάλληλες ζώνες που εναλλάσσονται σειρές από επάλληλα τόξα, πλογχμοί και γεωμετρικά μοτίβα. Η σύνθεση κορυφώνεται με την ύπαρξη ενός ωσειδούς ανάγλυφου στοιχείου. Εντύπωση προκαλούν τα διακοσμητικά στοιχεία που εντοπίζονται στα τύμπανα των τοξοστοιχιών τα οποία παραπέμπουν σε αντίστοιχα μοτίβα που εντοπίζονται σε θρησκευτικά κτήρια της εποχής³⁰.

Χαρακτηριστικό στοιχείο που διαμορφώνει τους κύριους εσωτερικούς χώρους του αρχοντικού είναι το περιμετρικό ράφι που σήμερα εντοπίζεται στους οντάδες. Στην αρχική κατάσταση του κτηρίου περιέτρεχε το σύνολο σχεδόν των χώρων του ορόφου. Η μορφή που διασώζεται στον ανατολικό οντά παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Επίσης, κατά την επιτόπια έρευνα, βρέθηκε εντοιχισμένο τμήμα του ραφιού μέσα στο κλεισμένο τζάκι του ανατολικού οντά το οποίο διασώζει τους αυθεντικούς χρωματισμούς.

εικ.188-196, διακοσμητικά στοιχεία στην κατασκευή του Αρχοντικού

6. Τεκμηρίωση των Φάσεων

Από την ανάλυση που προηγήθηκε θα μπορούσαμε να τοποθετήσουμε το Αρχοντικό της οδού Παίδων μέσα στον 18^ο αι. Η λειτουργική του οργάνωση, η κατασκευαστική λογική και η δομή του κτηρίου, αλλά και τα επιμέρους μορφολογικά στοιχεία, αποτελούν εκφάνσεις της αρχιτεκτονικής που αναπτύχθηκε στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων και της Μ. Ασίας κατά την οθωμανική εποχή. Τα δεδομένα που διασώζονται και που μέχρι τώρα έχουν αποκαλυφθεί δεν μας επιτρέπουν συγκεκριμένη χρονική τοποθέτηση του μνημείου.

Το Αρχοντικό της οδού Παίδων διασώζει σε μεγάλο βαθμό την αυθεντικότητα της αρχικής του μορφής, παρόλη την φαινομενική αλλοίωση της φυσιογνωμίας του μετά από τις διαδοχικές επεμβάσεις καθ'όλη τη διάρκεια της ύπαρξής του. Στοιχεία που έρχονται ως τη σύγχρονη εποχή αυτούσια ή ελαφρώς αλλοιωμένα αντικατροπτίζουν άμεσα την εικόνα του οθωμανικού κонаκιού. Σε πολλές περιπτώσεις βέβαια ο χαρακτήρας αυτός τεκμαίρεται μετά από εξαντλητική παρατήρηση και καταγραφή μεμονωμένων στοιχείων και τη συγκριτική θεώρηση των δεδομένων.

Στην προσπάθεια για αναζήτηση της αρχικής φάσης του μνημείου προέκυψε ένα σύνολο στοιχείων που οδήγησε τελικά στην διατύπωση μίας θεωρίας αλλά και των διαδοχικών αλλαγών που υπέστη, συμπεράσματα τα οποία τεκμηριώνονται από στοιχεία που αποκαλύφθηκαν κατά τη διαδικασία εικόνησης της παρούσας μελέτης. Κατά τη διαδικασία αυτή δόθηκε μεγαλύτερη σημασία στην αποικωδικοποίηση της κατασκευής των ξυλόπηκτων τοίχων του ορόφου, καθώς εκεί εντοπίζονται κυρίως οι μεγάλες αλλαγές στη μορφή και τη δομή του κτηρίου. Στο υλικό τεκμηρίωσης συγκαταλέγονται και οι φωτογραφίες που πάρθηκαν στα τέλη του 19ου αι. και απεικονίζουν το Αρχοντικό σε διάφορες φάσεις. Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή διακρίνονται **δύο κύριες φάσεις Α και Β** οι οποίες έχουν η κάθε μία από **δύο υποφάσεις, 1 και 2**.

εικ.197, το Αρχοντικό της οδού Παίδων, στη δεκαετία του 1960.

εικ.198, λεπτομέρεια από φωτογραφία του Κάστρου, στην οποία διακρίνεται η δυτική πλευρά του Αρχοντικού. Διατηρεί το σαχνισί και την αυθεντική διάταξη των ανοιγμάτων, (1859-1870)

εικ.199, λεπτομέρεια του Κάστρου σε αντίστοιχο σημείο (πριν 1895)

εικ.200, το αρχοντικό από τη φωτογραφία 198

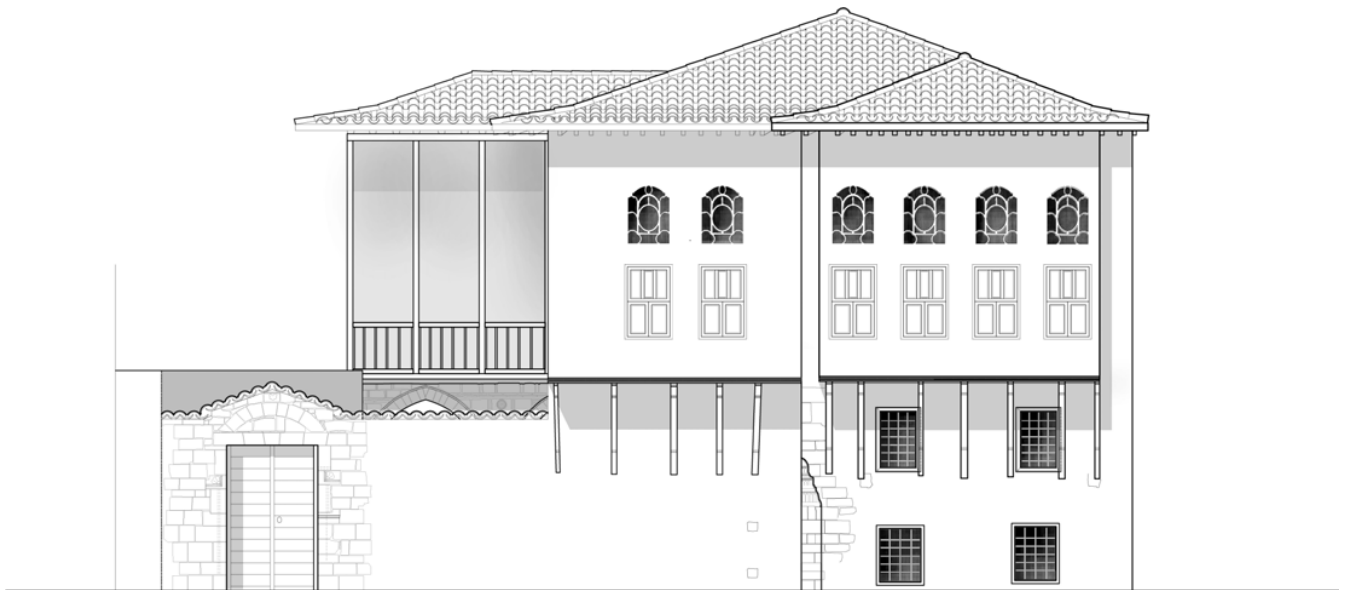

εικ.201, Λεπτομέρεια των θαλάσσιων τειχών της πόλης. Διακρίνεται το Αρχοντικό και οι βοηθητικοί του χώροι. Εντύπωση προκαλεί η καμινάδα που εμφανίζεται.

εικ.202, το αρχοντικό από τη φωτογραφία 199

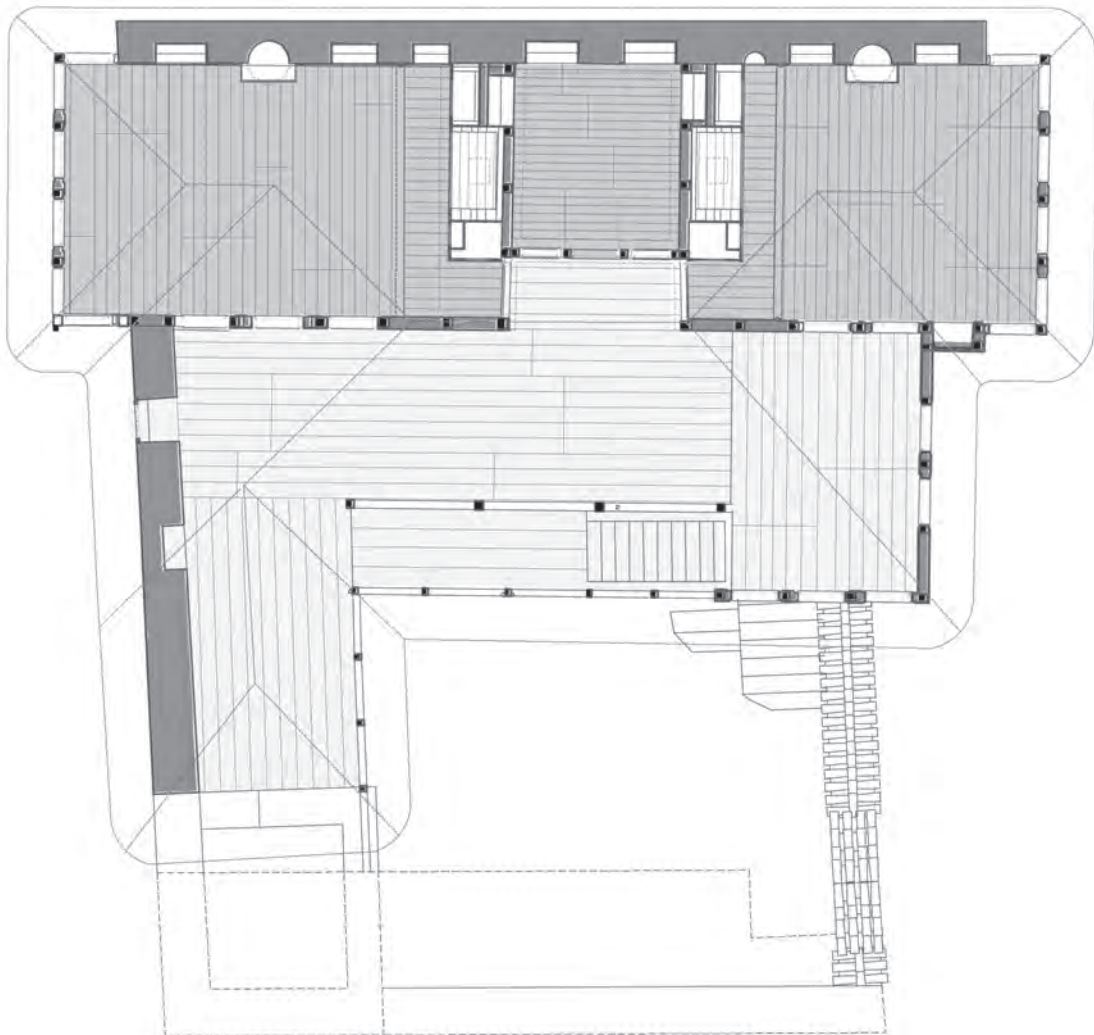
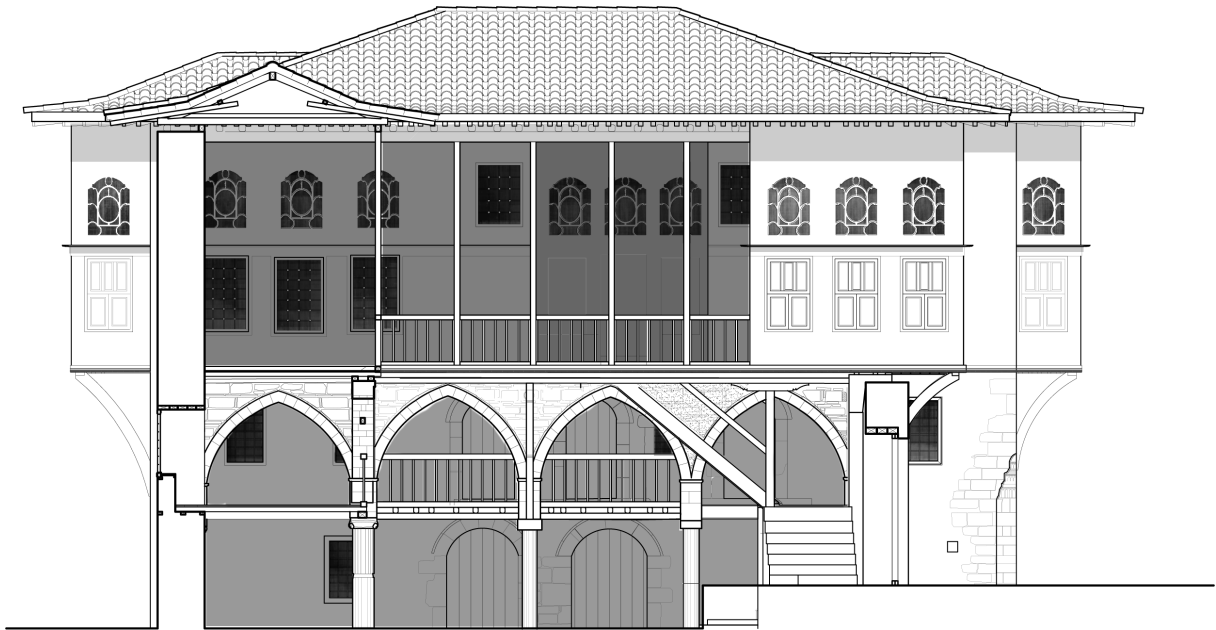

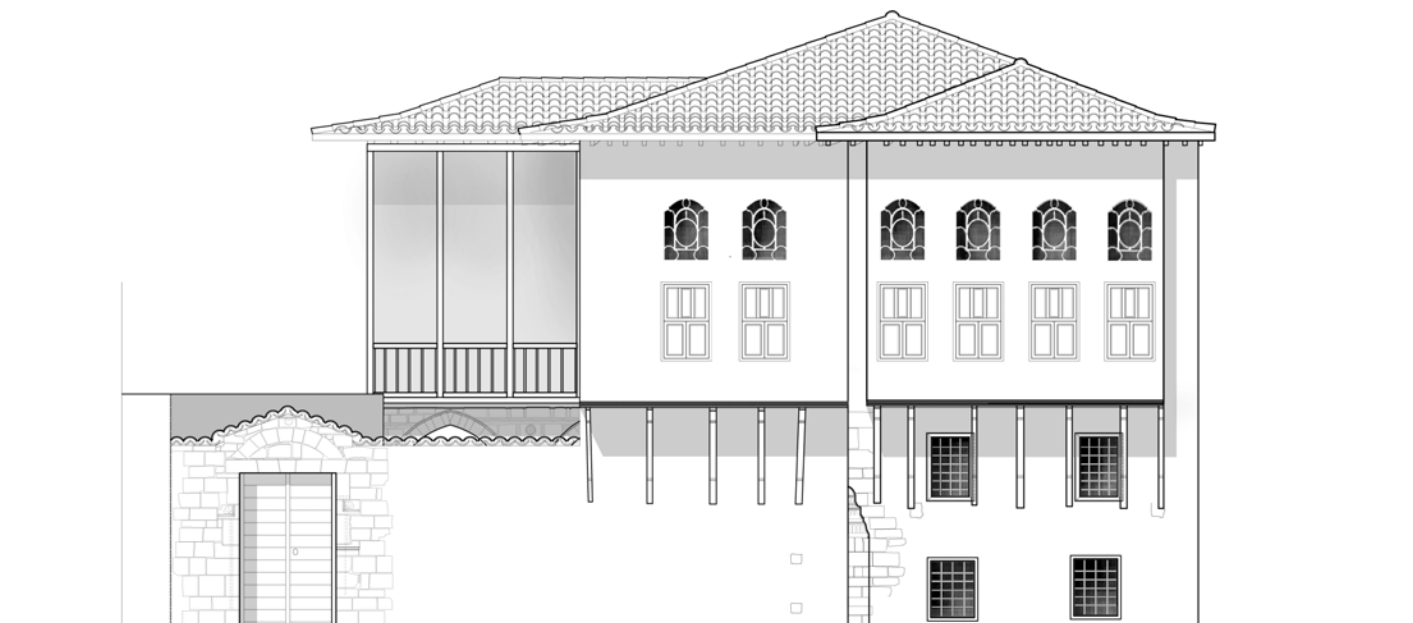
Φάση Α1

Θεωρείται η αποδεδειγμένη αρχική μορφή του αρχοντικού, το οποίο παρουσιάζει την αυθεντική οργάνωση των χώρων του. Η κάτοψη του ορόφου αποτελείται από τους δύο οντάδες, το δυτικό και τον ανατολικό, με το δυτικό να διαθέτει και εκείνος σαχνισί, τα ανοίγματα των οποίων ακολουθούν τα πρότυπα των κτηρίων της εποχής με παράθυρα και υπερκείμενους φεγγίτες. Στο σημείο αυτό ξεκάθαρο ήταν το συμπέρασμα λόγω και της φωτογραφίας που εντοπίστηκε που απεικονίζει το Αρχοντικό από τη δυτική πλευρά³¹. Οι ξυλόπηκτοι τοίχοι των οντάδων εμφανίζουν και αυτοί την ίδια δομή με δύο ζώνες ανοιγμάτων, παράθυρα στην κάτω ζώνη και φεγγίτες στην πάνω³². Ο βόρειος τοίχος διαμορφώνεται από ερμάρια και φεγγίτες ακολουθώντας το ίδιο μέτρο στην οργάνωση με τις υπόλοιπες πλευρές του χώρου. Η μπασιά αποτελεί τον κύριο ημιυπαίθριο χώρο της κατοικίας που επικοινωνεί με τους υπόλοιπους ημιυπαίθριους. Ο σοφάς αποτελεί ένα χώρο καθιστικού στην ανατολική πλευρά του αρχοντικού. Τα υποστυλώματα της μπασιάς και του χαγιατιού έχουν διαφορετική διάταξη από τη σημερινή υπακούοντας σε έναν διαφορετικό κάναβο. Η πρόσβαση στον όροφο πραγματοποιείται με την ίδια σκάλα όπως σήμερα. Επίσης διαφοροποιείται η στέγαση του χαγιατιού, το οποίο φέρεται αποκλειστικά από την αντηρίδα που εδράζεται στη βάση του μεσαίου τόξου και από το αρχικό ξύλινο υποστυλόμετρο στο επίπεδο του πλατύσκαλου της κλίμακας προς το μεσοπάτωμα. Η νότια όψη του σοφά αποκτά την τυπική διάταξη του χώρου της εποχής.

Στην ανατολική όψη, η αύξηση της στάθμης του δρόμου δεν παρατηρείται και επομένως τα παράθυρα του ισόγειου αποκτούν κανονική σχέση με το επίπεδο της οδού Παιδων. Το γείσο που περιβάλλει περιμετρικά το κτήριο έχει το αρχικό του μήκος.

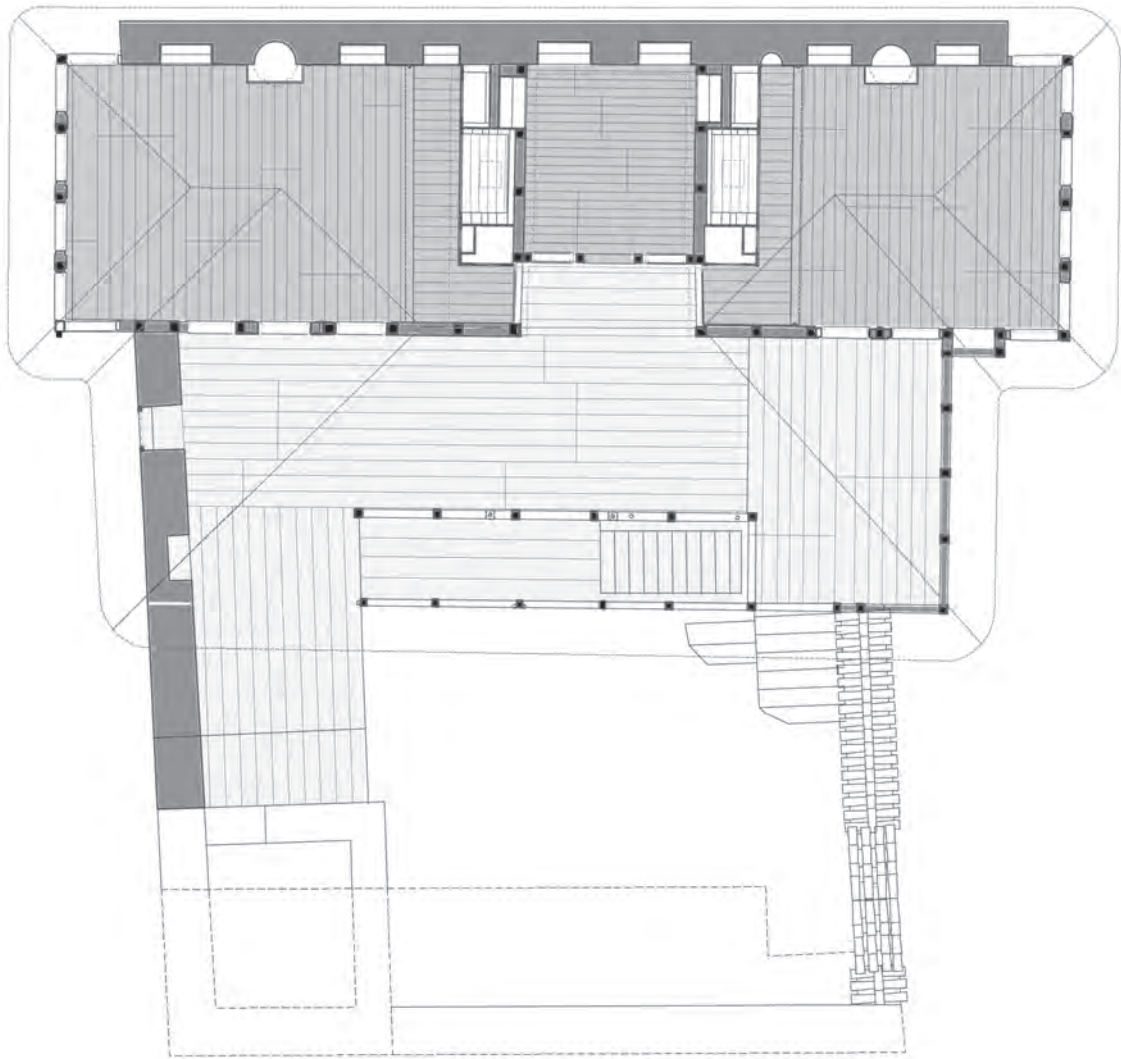
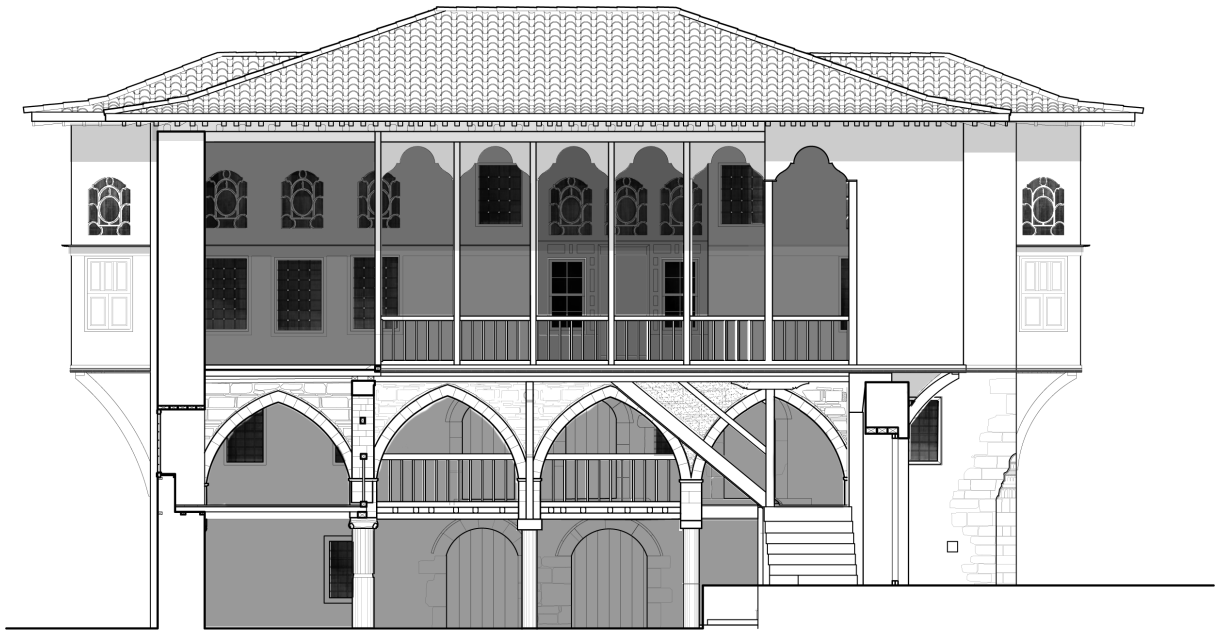
Στη δυτική πλευρά, ο δυτικός τοίχος συνεχίζει σχεδόν σε όλο το μήκος μέχρι το τέλος της ιδιοκτησίας. Προς την ανατολική πλευρά ανοίγεται ένα κιόσκι που έχει πλάτη τον τοίχο αυτό. Δυστυχώς, δεν διαθέτουμε επαρκή στοιχεία για να προχωρήσουμε στην απεικόνιση του άγνωστου κτίσματος της δυτικής πτέρυγας. Από το φωτογραφικό υλικό της εποχής μπορούμε να διακρίνουμε την ύπαρξη καμινάδας στο σημείο αυτό, οπότε να υποθέσουμε την ύπαρξη βοηθητικών χρήσεων, όπως μαγειρείου και ιδιωτικού λουτρού.

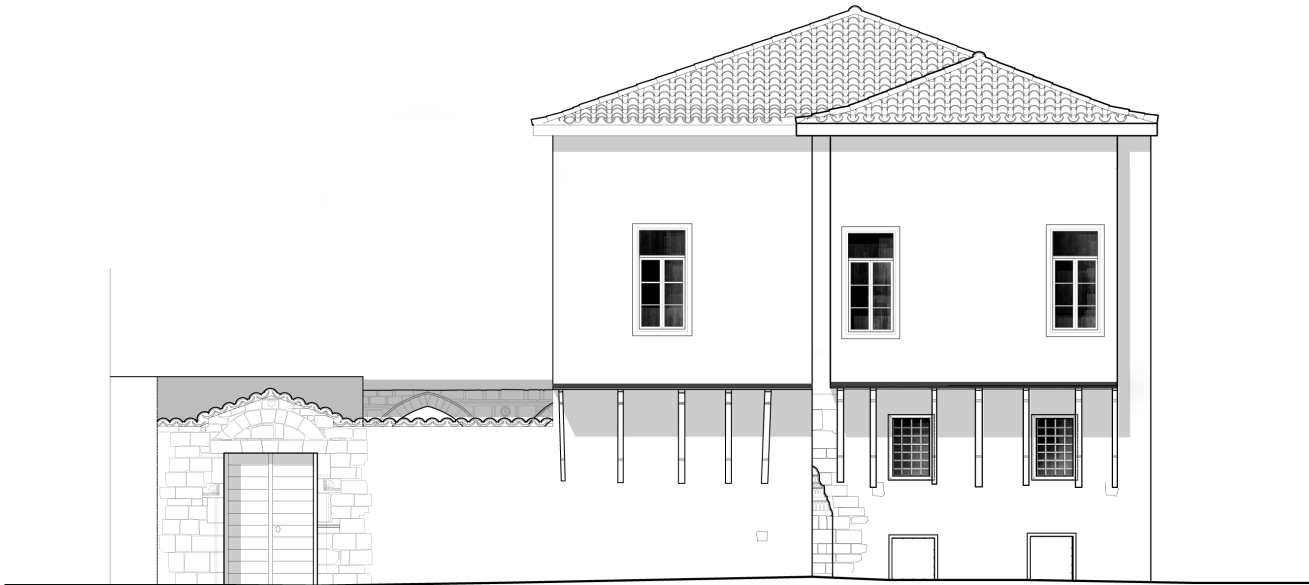

Φάση Α2

Η φάση αυτή θεωρείται ότι απέχει από την αρχική της (Φάση Α1) μικρό σχετικά διάστημα, καθώς δεν έχει διαφοροποιηθεί σχεδόν καθόλου ο τρόπος διαβίωσης μέσα στο σπίτι και οι αλλαγές που εντοπίζονται σχετίζονται περισσότερο με μορφολογικές μεταβολές, λόγω των τάσεων της εποχής. Τα υποστυλώματα της μπασιάς αποκτούν τη σημερινή τους οργάνωση και η άνω πλευρά τους διακοσμείται με τόξα. Επίσης διαφοροποιείται η όψη του σοφά προς την αυλή, καθώς τα υποστυλώματά του λαμβάνουν τη σημερινή διάταξη. Το κιάσι της δυτικής πλευράς καθαιρείται.

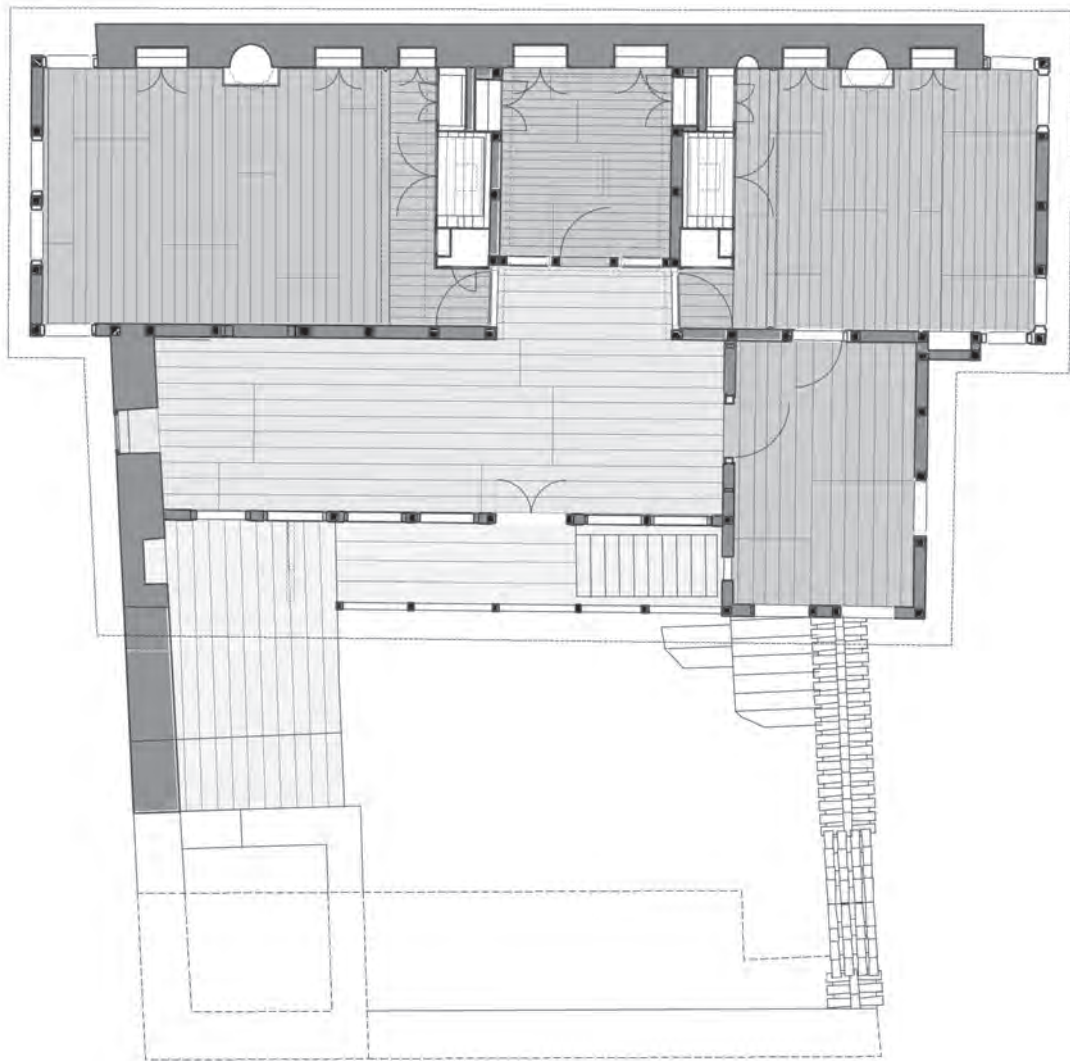
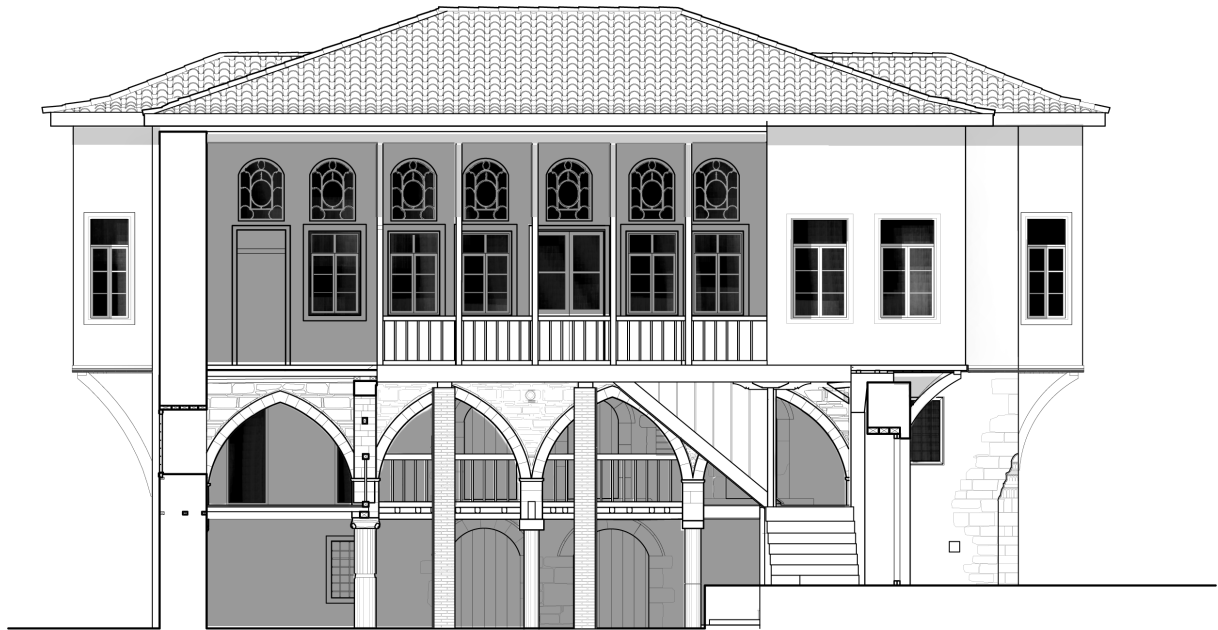

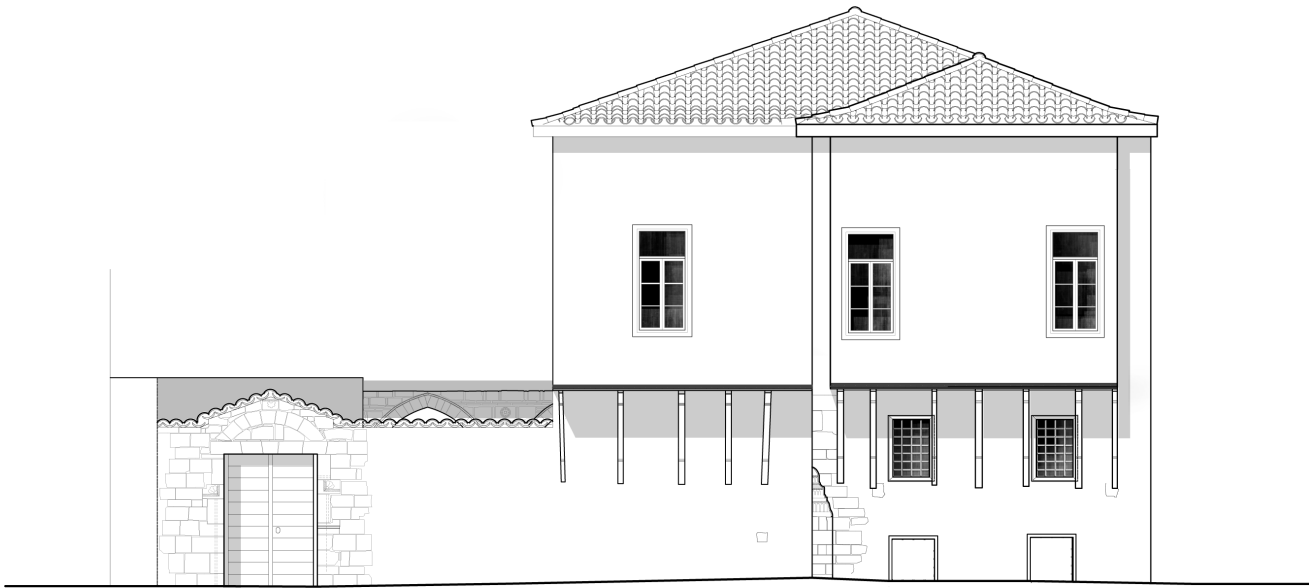

Φάση Β1

Εισερχόμαστε στην εποχή που επιδρά ο νεοκλασικισμός και παρατηρείται αλλαγή του τρόπου ζωής των ανθρώπων. Η ανάγκη για μεγαλύτερο εσωτερικό περιβάλλον και λιγότερους ημιυπαίθριους χώρους οδηγεί στην αλλαγή του χαρακτήρα των χώρων. Η κιονοστοιχία της μπασιάς σφραγίζεται και κατασκευάζεται ο ξυλόπηκτος τοίχος με τα νεοκλασικά ανοίγματα. Στην άνω ζώνη τοποθετούνται οι φεγγίτες, ο οποίος απομακρύνονται από τις αρχικές τους θέσεις καθώς δεν υπάρχει πια ανάγκη για φεγγίτες στους οντάδες (βλ. σχ.Τ03_1 και Τ03_2). Το αρχικό δάπεδο καλύπτεται από νέο ξύλινο δάπεδο. Τα ανοίγματα των ξυλόπηκτων τοίχων των οντάδων κλείνουν προκειμένου οι χώροι να αποκτήσουν την αίσθηση των κλειστών δωματίων που υπάρχει σήμερα. Στα σαχνισιά διαμορφώνονται εκ νέου τα ανοίγματα. Δημιουργούνται ανοίγματα νέοκλασικών αναλογιών συμμετρικά διατεταγμένα. Ο σοφάς μετατρέπεται σε κλειστό δωμάτιο μετά την κατασκευή του ξυλόπηκτου τοίχου προς τη μπασιά. Στους άλλους τοίχους του δημιουργούνται νεοκλασικών αναλογιών ανοίγματα (βλ. σχ.Τ04). Το γείσο αποκόπτεται και περιορίζεται το μήκος της προεξοχής του, φτάνοντας στα σημερινά επίπεδα της οδού Παίδων.

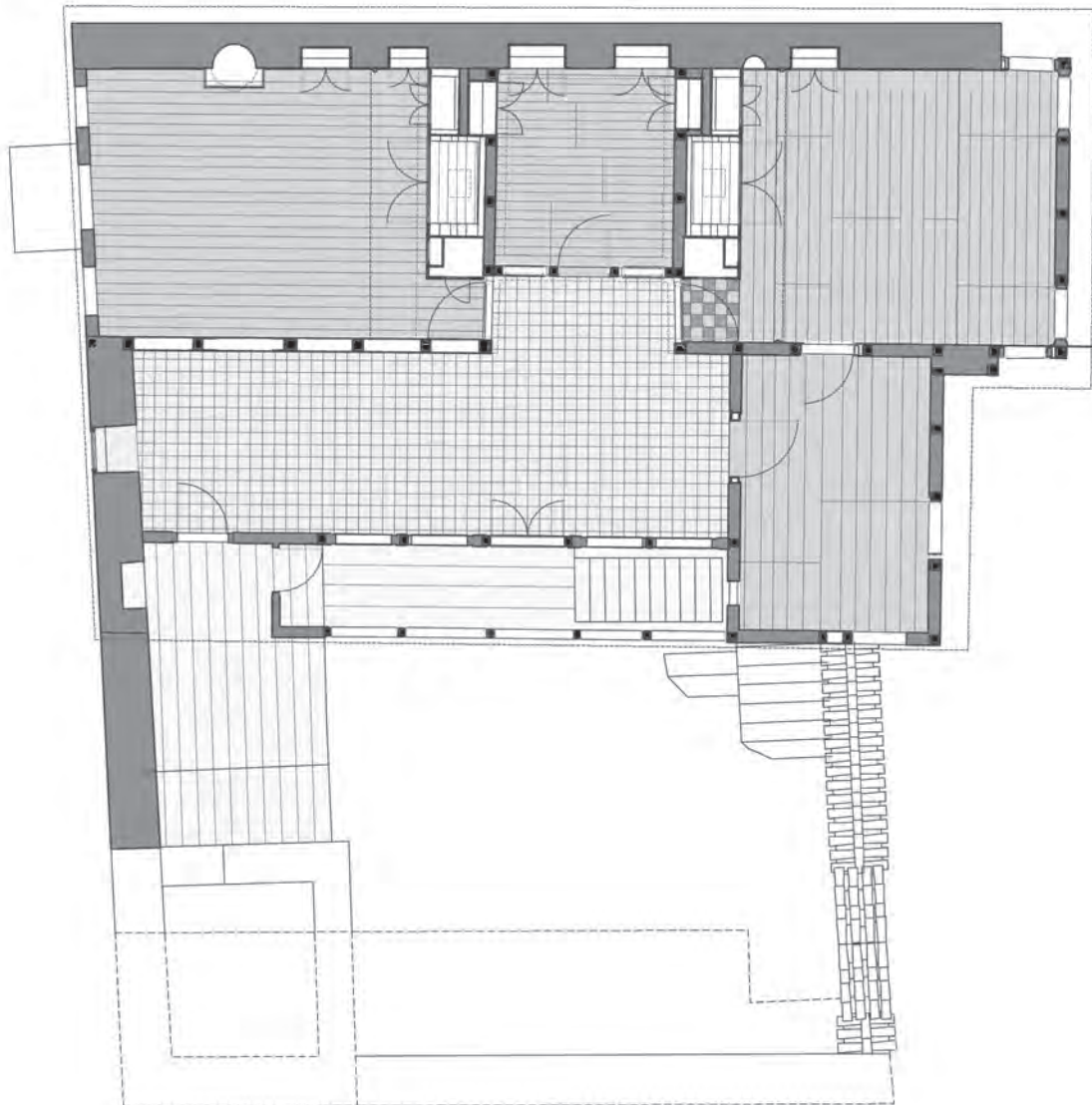
Το χαγιάτι καταστρέφεται εν μέρει ή πλήρως και ξανάκατασκευάζεται. Η στήριξή του πλέον πραγματοποιείται με τους δύο κτιστούς πεσσούς σε αντικατάσταση της αντηρίδας, ενώ προστίθεται και το δεύτερο στη σειρά υποστύλωμα στο πλατύσκαλο της κλίμακας που οδηγεί στο μεσοπάτωμα.

Φάση Β2

Προστίθεται το νέο δάπεδο που αποτελείται από τα νεοκλασικά πλακίδια, ενώ οι σημαντικές αλλαγές της υποφάσης αυτής είναι δύο: πραγματοποιείται απομάκρυνση του σαχνισιού της δυτικής όψης το οποίο αντικαθίσταται από τον πλινθόκτιστο τοίχο με το μαρμάρινο μπαλκόνι και τα συμμετρικά ανοίγματα της όψης και το χαγιάτι κλείνει με τους μπαγδατόπηχες που εντοπίζουμε σήμερα, καθιστώντας το κλειστό χώρο (βλ σχ. T05_1 και T05_2).

7. Παθολογία

Θεμελίωση κτηρίου

Για την κατανόηση της δομικής κατάστασης του κτηρίου πραγματοποιήθηκαν, σε συνεργασία με την Εφορία Αρχαιοτήτων Ευβοίας διευρευνητικές τομές στο ισόγειο του μνημείου. Συγκεκριμένα, πραγματοποιήθηκαν τρεις τομές, δύο στην εσωτερική πλευρά του δυτικού και του ανατολικού τοίχου και μία στην εξωτερική πλευρά του νότιου τοίχου. Από τη διαδικασία διαπιστώθηκε ότι η θεμελίωση του κτηρίου εκτείνεται σε μεγάλο σχετικά βάθος (3,90μ. από το επίπεδο της οδού Παίδων), αποτελούμενη από τοιχοποιία ίδιας σύστασης με την ανοδομή του κτηρίου.

εικ.203-205, λεπτομέρειες από την εκσκαφή

Γενική κατάσταση του κτηρίου

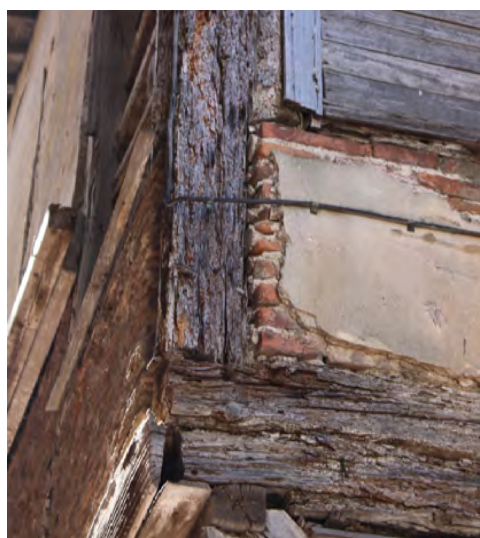
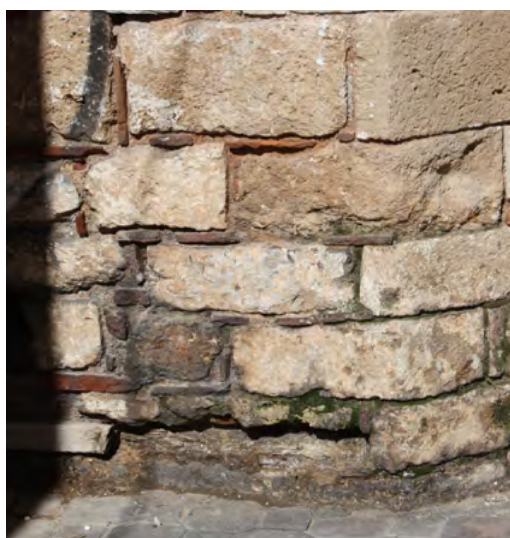
Το Αρχοντικό της οδού Παίδων, παρά την εγκατάλειψη και την ελλιπή προστασία των προηγούμενων ετών, δεν διαθέτει μεγάλες φθορές στην δομική κατασκευή που να εγκυμονούν κινδύνους για την γενική του ασφάλεια. Τα προβλήματα εντοπίζονται σε συγκεκριμένα σημεία και στοιχεία που συνήθως έχουν προκληθεί από την εγκατάληψη και την ερείπωση του και όχι από την κατασκευαστική του δομή και συγκρότηση. Ωστόσο, σε ορισμένα σημεία εντοπίζονται αστοχίες του φέροντα οργανισμού λόγω του σχεδιασμού της αρχικής κατασκευής και των μεταγενέστερων μετατροπών. Τα βασικά προβλήματα της τοιχοποιίας αποτελούν η ανερχόμενη υγρασία από το έδαφος, που οδηγεί στην απόπλυση των κονιαμάτων και στην εν γένει αποδιοργάνωση της τοιχοποιίας. Όσον αφορά στην ξυλοκατασκευή του ορόφου, το κύριο πρόβλημα εντοπίζεται στα στοιχεία τα περισσότερα εκτεθειμένα στις καιρικές. Οι ξυλοδεσιές του κτηρίου βρίσκονται σε πολύ καλή κατάσταση πέρα από συγκεκριμένα σημεία που σχετίζονται με φαινόμενα υγρασίας.

Στα εσωτερικά των χώρων γενικά εντοπίζονται καταστροφές στο σοβά, φθορές στα δευτερεύοντα ξύλινα στοιχεία, στα ταβάνια και τα πατώματα. Οι φθορές είναι κυρίως επιφανειακές και όχι δομικές.

Για την πλήρη κατανόηση της κατάστασης του αρχοντικού πραγματοποιήθηκε η καταγραφή της παθολογίας κάθε χώρου ξεχωριστά σε μία αντίστοιχη σειρά σχεδίων. Στη συνέχεια παραθέτονται τα κυριότερα και σοβαρότερα προβλήματα κάθε περιοχής της κατασκευής.

Όψη οδού Παίδων (σχ. ΠΘ01)

Η τοιχοποιία της όψης δεν παρουσιάζει ιδιαίτερα δομικά προβλήματα και ρωγμές, ενώ η γενική της εικόνα είναι αρκετά καλή. Ωστόσο σε συγκεκριμένες περιοχές όπως στη στάθμη της οδού και στην άνω πλευρά του μαντρότοιχου, παρατηρούνται φαινόμενα υγρασίας με αποτέλεσμα την απόπλυση του συνδετικού κονιάματος του τοίχου και την φθορά των ξυλοδεσιών στις αντίστοιχες περιοχές. Στην ξυλοκατασκευή της ανοδομής, τα προβλήματα είναι εντονότερα, καθώς η απομείωση και η κατά τόπους πλήρη απομάκρυνσή του οδήγησε στην απόλυτη έκθεση των στοιχείων της στις καιρικές συνθήκες. Εντοπίζονται έντονα προβλήματα διάβρωσης στα γωνιακά υποστυλώματα των σαχνισιών και ειδικότερα στην κάτω ζώνη τους. Στο σαχνισί του σοφά παρατηρείται επιπλέον μερική κάμψη και στρέψη μίας εκ των αντηρίδων με ταυτόχρονη καθίζηση της αντιστηριζόμενης δοκού της προεξοχής. Έντονο επίσης πρόβλημα αποτελεί η απόπλυση του συνδετικού κονιάματος των τσατμάδων με άμεσο κίνδυνο τοπικών καταρρεύσεων τμημάτων της πλήρωσής τους.

εικ.206-209, φθορές από την υγρασία σε στοιχεία της όψης της οδού Παίδων

Νότια όψη (σχ ΠΘ02)

Τα κύρια προβλήματα εντοπίζονται στον όροφο και σχετίζονται με την ανυπαρξία του γείσου και την έκθεση όλων των υποκείμενων στοιχείων στις καιρικές συνθήκες. Στο σύνολο των κάθετων στοιχείων εμφανίζονται αποσαρρώσεις λόγω της υγρασίας και κυρίως στις περιοχές έδρασής τους με τη δοκό του πατώματος. Κατά τόπους το φαινόμενο είναι εντονότερο με σημαντικότερο ότι εντοπίζεται στο σύνολο της κατασκευής του χαγιατιού, το οποίο πιθανά να σχετίζεται και με την ποιότητα ξυλείας που χρησιμοποιήθηκε στην νεότερη επανακατασκευή του. Το πρόβλημα οδηγεί σε έντονη αποδιοργάνωση της κατασκευής καθώς οι κάτω δοκοί παρουσιάζουν έντονο βέλος κάμψης, ενώ οι μισοχαρακτές συνδέσεις των δοκών παρουσιάζουν έντονες αστοχίες.

Στους σατμάδες παρατηρείται απόπλυση του κονιάματος και πτώση του συνόλου σχεδόν του εξωτερικού σοβά.

ειχ.210-214, παθολογία νότιας όψης

Τοξοστοιχία (σχ Π003, Π006 και Π007)

Στην κατασκευή της τοξοστοιχίας παρατηρούνται σοβαρά προβλήματα τα οποία φαινομενικά δεν παρουσιάζουν επικίνδυνη εικόνα για την στατικότητά της, όμως εγκυμονούν πολύ σοβαρούς κινδύνους. Έντονη είναι η αποδιοργάνωση των κόμβων στα σημεία έδρασης των τόξων στο μεσοπάτωμα, λόγω και του οριακού σχεδιασμού της αρχικής κατασκευής στην σύνδεση λίθων και δοκών. Επιπλέον, η καταστροφή του ξύλινου ελκυστήρα της δυτικής πτέρυγας και των δοκών της, αλλά και η φθορά των αντίστοιχων στοιχείων της νότιας πτέρυγας, δημιουργούν προβλήματα στη συνεργασία των τόξων. Βασικό πρόβλημα αποτελεί η αδυναμία της κατασκευής που υπάρχει από τον αρχικό της σχεδιασμό και σχετίζεται με τη μη συμπλοκή της τοξοστοιχίας με το δυτικό και ανατολικό τοίχο του κτηρίου, με τους οποίους βρίσκονται απλώς σε επαφή. Το γεγονός αυτό δημιουργεί έντονη αδυναμία στη συνεργασία των δύο στοιχείων. Μεγάλες φθορές παρατηρούνται στα στοιχεία του πατώματος της στοάς, από τη σήψη λόγω υγρασίας και της δράσης μικροοργανισμών.

εικ.215-219, παθολογία της τοξοστοιχίας

Χώροι ισογείου (σχ Π004, Π006, Π007 και Π008)

Το βασικό πρόβλημα των ισόγειων χώρων είναι η υγρασία που παρατηρείται κυρίως στον ανατολικό και το δυτικό τοίχο. Εμφανίζονται έντονη απόπλυση του συνδετικού κονιάματος και αποδιοργάνωση της λιθοδομής τοπικά. Επιπλέον, οι ξυλοδεσιές των χαμηλότερων στρωμάτων έχουν καταστραφεί ολοκληρωτικά, ενώ το πρόβλημα εντοπίζεται και στις ξυλοδεσιές που βρίσκονται στο πάχος του τοίχου.

Στην αυλή ο δυτικός τοίχος παρουσιάζει απόκλιση κατά την κατακόρυφο, ενώ παρατηρείται εκτεταμένη κατάρρευση στη θέση του ανοίγματος. Στην όψη του άγνωστου κτίσματος της δυτικής πτέρυγας στην αυλή παρατηρείται μεγάλη ρωγμή και έντονο βέλος κάμψης της τοιχοποιίας στη στάθμη του μεσοπατώματος. Στον χώρο 0.6 τα δοκάρια της οροφής παρουσιάζουν φθορά λόγω της έντονης υγρασίας και της κατά συνέπεια μειωμένη αντοχή.

εικ.220-226, τα φαινόμενα διάβρωσης των δωματίων του ισογείου

εικ.227-230, στοιχεία παθολογίας των χώρων του μεσοπατώματος

Μεσοπάτωμα (σχ Π004-Π008)

Στον χώρο 1.4 το πάτωμα απουσιάζει εντελώς και μόνο οι άκρες των δοκών στις υποδοχές τους στους τοίχους σώζονται. Στη δυτική όψη, έντονο πρόβλημα αποσάθρωσης λόγω υγρασίας παρουσιάζει η ποδιά των παραθύρων και τα ξύλινα κουφώματά τους. Επίσης ο δυτικός τοίχος παρουσιάζει απόκλιση και έντονο βέλος κάμψης. Το ταβάνι έχει υποστεί εκτεταμένες καστροφές και δεν σώζεται στο σύνολό του.

Στον χώρο 1.3 πέρα από τις επιφανειακές ρωγμές στο σοβά των τοίχων εμφανίζεται μεγάλο πρόβλημα στη στατικότητα του ταβανιού, το οποίο παρουσιάζει έντονο βέλος κάμψης.

Όροφος (σχ Π004-Π008)

Στο χαγιατί (2.1) παρατηρούνται έντονα προβλήματα και αστοχίες στην κατασκευή, όπως επισημάνθηκε προηγουμένως. Τα μεταγενέστερα στοιχεία πλήρωσης και τα κουφώματα παρουσιάζουν πλήρη αποσάθρωση και σήψη. Στην οροφή παρουσιάζονται σε κάποια σημεία καταρρεύσεις. Τα δοκάρια του πατώματος εμφανίζουν προχωρημένη σήψη με αποτέλεσμα να απειλείται άμεσα η στατική του ασφάλεια.

εικ.231-235, οι φθορές στο φέροντα οργανισμό του χαγιατιού

Στο χώρο της μπασιάς (2.2) παρουσιάζονται τοπικές καταρρεύσεις της οροφής του χώρου, που εντοπίζονται στο δυτικό τμήμα.

εικ.236 το κατεστραμμένο τμήμα της οροφής της μπασιάς

Στο σοφά (2.3) εμφανίζεται όπως και στις εξωτερικές του επιφάνειες αποσάθρωση των πληρώσεων του τσατμά και απόπλυση των κονιαμάτων του. Επίσης έχει υποστεί εκτεταμένη κατάρρευση του σοβά. Αστοχία παρατηρείται στην ανάρτηση του ταβανιού από τη στέγη με αποτέλεσμα να υπάρχει κίνδυνος κατάρρευσης, ο οποίος έχει αντιμετωπιστεί με πρόχειρα μέσα.

εικ.237-241, στοιχεία παθολογίας του χώρου του σοφά

Στον ανατολικό ονά (2.5), στην κατασκευή του σαχνισιού εντοπίζονται κατακόρυφες ρωγμές στα σημεία συναρμογής του τοίχου και των υποστυλωμάτων. Επίσης, εντοπίζονται αστοχίες στα σημεία επαφής του σαχνισιού με τον λιθόκτιστο τοίχο και τον ξυλόπηκτο της νότιας πλευράς. Ο βόρειος τοίχος του δωματίου πέρα από 'αποξηλώσεις του σοβά δεν δείχνει να έχει κάποιο ιδιαίτερο στατικό πρόβλημα. Η μουσάντρα δεν έχει κάποιο διαίτερο στατικό πρόβλημα πέρα από μεμονωμένες κάμψης κάποιων τμημάτων της. Σημαντικό πρόβλημα παρουσιάζει το ταβάνι του ονά, όπου παρατηρείται αστοχία στην ανάρτησή του από τις δοκούς της στέγης και θέτει σε άμεσο κίνδυνο την ασφάλειά του.

εικ.242-243, φθορές στον ανατολικό ονά

Στο Εϋβάν (2.4) δεν παρατηρούνται σοβαρά φαινόμενα διάβρωσης παρά επιφανειακές ρωγμές του σοβά και φθορές των ξύλινων τμημάτων διακόσμησης του χώρου. Το ταβάνι στο διατηρείται σε καλή κατάσταση με σχετικά μικρές φθορές και αποκολλήσεις.

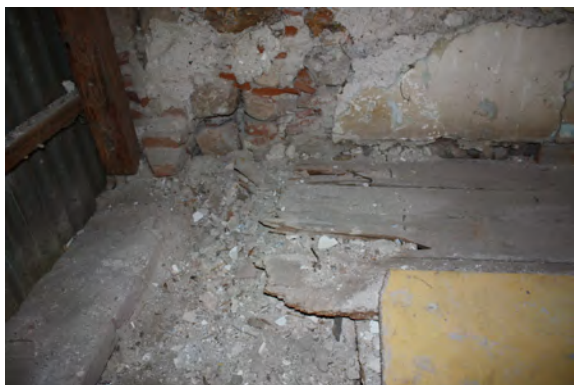

εικ.244-245, φθορές στο Εϋβάν

Στον δυτικό ονά (2.6) λόγω της κατάρρευσης της στέγης παρουσιάζονται εντονότερα προβλήματα διάβρωσης και φθοράς στα στοιχεία του. Η μουσάντρα παρουσιάζει αυξημένα προβλήματα υγρασίας, ενώ το ράφι της βρίσκεται προς κατάρρευση. Στον βόρειο τοίχο εμφανίζονται καταρρεύσεις σοβά και επιφανειακές ρωγμές, ενώ η κατασκευή του πατώματος παρουσιάζει έντονη κλίση προς τα δυτικά, καθώς συνδυάζεται το γεγονός της απουσίας του δυτικού τοίχου και της μερικής κατάρρευσης των δοκών του πατώματος στην περιοχή σύνδεσής με αυτόν. Στον ξυλόπηκτο τοίχο παρουσιάζονται έντονα προβλήματα φθοράς και σήψης από την υγρασία, που εντοπίζονται σε ορισμένα κύρια στοιχεία της κατασκευής προς τη δυτική πλευρά. Επιπλέον, παρουσιάζει μικρή κλίση προς τα δυτικά. Το σημαντικότερο πρόβλημα πάντως είναι η απουσία της στέγης στο τμήμα αυτό του κτηρίου, καθώς αφήνει τα κάθετα στοιχεία του σε μη συνεργασία μεταξύ τους. Αποτέλεσμα αυτού ή κάποιου ιστορικού γεγονότος (σεισμός) είναι η δομική ρωγή που παρατηρείται στο βόρειο τοίχο στο τμήμα που περικλείεται από την κατασκευή της μουσάντρας. Παρουσιάζει αποκόλληση της τοιχοποιίας χωρίς όμως αστοχία της ξυλοδεσιάς η οποία φαίνεται ότι λειτουργεί συγκρατώντας το σώμα του τοίχου, παρά τη σχετική αποδιοργάνωση της τοιχοποιίας στο σημείο αυτό.

Η στέγη πέρα από την καταστροφή του δυτικού της τμήματος και την απομακρυνση ή απομείωση του γείσου της δεν παρουσιάζει ιδιαίτερα προβλήματα, ενώ τα στοιχεία της διατηρούνται σε σχετικά καλή κατάσταση.

εικ.246-250, στοιχεία παθολογίας του δυτικού ονά

8. Πρόταση

8.1. Το πλαίσιο επέμβασης

Το Αρχοντικό της οδού Παίδων αποτελεί το τελευταίο από ένα σύνολο κτηρίων που υπήρχαν στον Έγριπο, τη Χαλκίδα της οθωμανικής εποχής, και τα οποία χαρακτηρίζαν μία ολόκληρη ιστορική εποχή του τόπου αλλά και γενικότερα το αρχιτεκτονικό λεξιλόγιο μιας ευρύτερης περιοχής, των Βαλκανίων και της Μ.Ασίας. Τα κτήρια αυτά σε συνδιασμό με τα υπόλοιπα στοιχεία που συγκροτούσαν το αστικό περιβάλλον της μεσαιωνικής και προεπαναστατικής Χαλκίδας, αποτελούσαν τον συνδυαστικό κρίκο της σύγχρονης πόλης με το παρελθόν της, ο οποίος διεργάει οδηγώντας στην ανάπτυξη του σύγχρονου άναρχου αστικού περιβάλλοντος και στη λήθη του συγκεκριμένου παρελθόντος. Η απουσία του τμήματος αυτού όμως, της ιστορίας από τον τόπο, καθίσταται εμφανής στην προσπάθεια της πόλης να αναζητήσει την πολιτιστική της ταυτότητα και να ορίσει άξονες ανάπτυξης, πολιτιστικούς, οικονομικούς και κοινωνικούς. Προς τη κατεύθυνση αυτή, η αναζήτηση, ανάγνωση και ανάδειξη του πολιτιστικού πλούτου της πόλης καθίσταται επιτακτική.

Η περιοχή της Αγίας Παρασκευής, το εναπομείναν Κάστρο, μπορεί να αποτελέσει τον ιστορικό τόπο που θα επαναφέρει στη καθημερινή ζωή της πόλης, την επαφή με την ιστορία της και τα πολιτιστικά αγαθά. Η ανάδειξη και προβολή των μνημείων της έχει ξεκινήσει ήδη και προχωρά, με την αποκατάσταση του τζαμιού Εμίρ Ζαδέ και τη λειτουργία του ως Μουσείου Χαρακτικών, της κατοικίας Βαίλου, ως ένα επισκέψιμο ζωντανό μνημείο και θα πρέπει να συνεχίσει συμπεριλαμβάνοντας και τα υπόλοιπα, όπως την εκκλησία της Αγίας Παρασκευής, τις υπόγειες δεξαμενές της πλατείας Πεσόντων Οπλιτών αλλά και το σωζόμενο τμήμα των τειχών της πόλης, τον προμαχώνα του Λαογραφικού Μουσείου σε άμεση σχέση με την παρακείμενη τάφρο. Στο σύνολο αυτό το Αρχοντικό της οδού Παίδων, όντας στην είσοδο, από το βασικό κέντρο δραστηριότητας της πόλης, σε αυτή τη πολιτιστική ενότητα, καλείται να αναλάβει έναν πιο κεντρικό ρόλο, εκείνου της προβολής και της ανάδειξης του συνόλου. Στο πλαίσιο αυτό προτείνεται το Αρχοντικό, να μετατραπεί σε «Μουσείο Έγριπου» αποκαθιστώντας τη συνέχεια της ιστορικής ακολουθίας της πόλης, αλλά και τοποθετώντας τη Χαλκίδα στο χάρτη των περιοχών με αντίστοιχα ιστορικά βιώματα και μνημεία. Η γειτνίαση του αρχοντικού με το τζαμί, θα δημιουργήσει μία πολιτιστική ενότητα μέσα στο σύνολο με συγκεκριμένο χαρακτήρα, στηρίζοντας την αναγνωρισιμότητα και προβολή του τόπου. Ταυτόχρονα, το Μουσείο προτείνεται να λειτουργήσει ως Κέντρο Μελετών οθωμανικής περιόδου. Βασικός στόχος του Κέντρου θα είναι η συγκέντρωση και η ανάλυση των δεδομένων για την ιστορία και τη ζωή στον Έγριπο, προκειμένου να δημιουργηθεί μία εξελισσόμενη βάση δεδομένων, ανοικτή στο επιστημονικό κοινό. Απώτερος στόχος όλων, αποτελεί η μεγαλύτερη εξωστρέφεια του μνημείου προκειμένου να καταστεί ένα ζωντανό κύτταρο της πόλης που θα αναφέρεται στην ιστορία της αλλά θα δραστηριοποιείται στο σήμερα.

Η συμβατότητα της χρήσης αυτής στο μνημείο έγκειται τόσο στην αυθεντικότητα της δομής που διασώζει το Αρχοντικό όσο και στην άμεση σχέση του με το ιστορικό περιβάλλον στο οποίο βρίσκεται. Επιπλέον, η ανάγκη για διατήρηση της ατμόσφαιρας του χώρου επιβάλλει στη χρήση λιτότητα στα μέσα και στην έκφραση των νέων επεμβάσεων. Για την οργάνωση και λειτουργία ενός αντίστοιχου μουσειακού χώρου, που το ίδιο το κτήριο θα αποτελεί το έκθεμα του, εξασφαλίζει την όσο το δυνατό μικρότερη παρεμβατικότητα στη δομή του μνημείου.

Οι βασικές αρχές του σχεδιασμού αποτελούν ο σεβασμός των ιστορικών φάσεων, η ειλικρίνεια στην κατασκευή των νέων στοιχείων που προστίθενται και η γενικότερη ανάδειξη του αυθεντικού χαρακτήρα που διασώζει το μνημείο. Η αποκατάσταση πραγματοποιείται με γνώμονα τα τεκμηριωμένα στοιχεία που προέκυψαν μετά από την πορεία της μελέτης, αλλά και την ανάδειξη του αυθεντικού χαρακτήρα του κτηρίου του 18^{ου} αι. που διατηρείται στο μεγαλύτερο του ποσοστό και αποκαθίσταται χωρίς υποθέσεις. Παράλληλα όμως, στοιχεία που αφορούν μεταγενέστερες φάσεις διατηρούνται, όταν δεν αλλοιώνουν έντονα την αρχική αίσθηση του χώρου, στην προσπάθεια να διατηρηθεί στο μνημείο η ατμόσφαιρα του παλίμψηστου.

εικ.251, χάρτης πλάνου ευρύτερης παρεμβάσεως

8.2. Πρόταση δομικής αποκατάστασης

Οι στόχοι των δομικών επεμβάσεων του κτηρίου είναι η αποκατάσταση των φθορών, η επίλυση των δομικών προβλημάτων του κτηρίου και η ενίσχυση του κτηρίου έναντι των δυναμικών καταπονήσεων, σε συνάρτηση πάντα με τη νέα χρήση που προτείνεται να του δοθεί. Συγκεκριμένα, προτείνονται οι παρακάτω μέθοδοι και εργασίες.

Προτείνεται η κατασκευή αποστραγγιστικής τάφρου στην εξωτερική πλευρά του δυτικού και ανατολικού τοίχου προκειμένου να αντιμετωπιστεί το έντονο πρόβλημα της υγρασίας στο ισόγειο και ταυτόχρονα εξυγίανση των θεμελίων όπου αυτό απαιτείται με χρήση ενεμάτων και αρμολογήματος.

Προτείνεται η ανακατασκευή της λιθοδομής σε ότι αφορά τις τοιχοποιίες, όπου αυτές έχουν καταρρεύσει, με χρήση κατάλληλων ισχυρότερων κονιαμάτων (αφού θα έχει προηγηθεί προσεκτικός καθαρισμός των αρμών) και εξασφάλιση καλής συμπλοκής με την γειτονική υπάρχουσα τοιχοποιία, όπως στον περιμετρικό μαντρότοιχο, και στον δυτικό τοίχο του ορόφου στη μπασιά που έχει καταρρεύσει. Η ανακατασκευή προτείνεται να γίνει με όμοια υλικά και τεχνική με αυτή που αρχικά χρησιμοποιήθηκε στο κτήριο. Κατά την δόμηση του τοίχου οι λίθοι θα πρέπει να είναι διαβρεγμένοι (ανάλογα την εποχή κατασκευής). Ο τοίχος θα διαβρέχεται ώστε να παραμένει υγρός κατά την διάρκεια της κατασκευής.

Όσον αφορά στη τοξοστοιχία προτείνεται η αρμολόγηση της εσωτερικής της επιφάνειας όπου αυτό απαιτείται και η χρήση ενεμάτων κατ' αντιστοιχία. Βασική θεωρείται η ανακατασκευή του ελκυστήρα της δυτικής πλευράς, ο οποίος θα μπορούσε να γίνει εκ νέου χρησιμοποιώντας ξύλινο στοιχείο και μεταλλικά κλειδιά στα άκρα του, δεδομένου της ευκολίας στην αντικατάστασή του. Βασική θεωρείται και η διόρθωση της αρχικής αστοχίας της κατασκευής, με τη δομική σύνδεση της τοξοστοιχίας με τον ανατολικό και το δυτικό μαντρότοιχο. Η σύνδεση μπορεί να επιτευχθεί με τη χρήση τυφλών αγκυριών από την εξωτερική επιφάνεια προς το εσωτερικό της αυλής. Σε περίπτωση αδυναμίας εφαρμογής της μεθόδου, θεωρείται αναγκαία η επισκευή της ρωγμής που υφίσταται μεταξύ του τόξου και του ανατολικού τοίχου με λίθους και ισχυρό συνδετικό κονίαμα και μεμονωμένα ανοξείδωτα στοιχεία αγκύρωσης.

Στους λιθοκτιστούς τοίχους προτείνεται η αρμολόγηση των επιφανειών τους μετά την προσεκτική αφαίρεση των χαλαρών τμημάτων και του σαθρού κονιάματος. Η εφαρμογή ενεμάτων στην κατασκευή θα πρέπει να εξεταστεί για τη χρήση τους στους τοίχους που παρουσιάζουν μεγαλύτερο πρόβλημα αποσάθρωσης των κονιαμάτων τους. Η δράση τους θα εξασφαλίσει τη συνοχή της μάζας της τοιχοποιίας. Σίγουρα πάντως προτείνεται η χρήση τους στην επιδιόρθωση των δομικών ρωγμών που επισημάνθηκαν.

Προτείνεται η συντήρηση των υφιστάμενων ξυλοδεσιών που διατηρούνται σε καλή κατάσταση με κατάλληλα χημικά παρασκευάσματα. Τα φθαρμένα τμήματά τους προτείνεται να απομακρυνθούν και να συμπληρωθούν από άλλα αντίστοιχα, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στον τρόπο σύνδεσης παλιού και νέου μέλους. Η σύνδεση αυτή προτείνεται να γίνει μέσω μισοχαρακτής σύνδεσης και μέσω ανοξείδωτων μεταλλικών στοιχείων.

Όσον αφορά στην ξυλοκατασκευή του ορόφου και της στέγης προτείνεται η επέμβαση να πραγματοποιηθεί με γνώμονα την κατά περίπτωση κατάσταση του ξύλινου στοιχείου, με στόχο όσο το δυνατόν την διατήρηση αυθεντικού υλικού. Εν προκειμένω, κρίνεται αναγκαία η αφαίρεση όλων των αποσαθρωμένων τμημάτων του ξύλινου σκελετού που δεν μπορούν να συντηρηθούν με νέα, αντίστοιχης ποιότητας και είδους. Η επέμβαση αυτή περιλαμβάνει την επιτόπου αποκοπή του φθαρμένου τμήματος και την αντικατάστασή του από νέο, με τη σύνδεση να πραγματοποιείται μέσω μισοχαραιτών, ανοξειδωτων στοιχείων και κατάλληλων χημικών σκευασμάτων.

Η επέμβαση στους ξυλόπηκτους τοίχους προτείνεται να πραγματοποιηθεί με προσεκτική καθαίρεση των αποσαθρωμένων πληρώσεων και συντήρηση των τμημάτων που δεν παρουσιάζουν κάποιο ιδιαίτερο πρόβλημα. Τα καθαιρεμένα τμήματα θα κατασκευαστούν εκ νέου με καινούριες πλίνθους και όμοιο με το παλιό κονίαμα.

Θα διαπιστωθεί η κατάσταση των δοκών των πατωμάτων και θα υπάρξει κατά περίπτωση αντικατάσταση των φθαρμένων στοιχείων. Για την ενίσχυση της διαφραγματικής λειτουργίας προτείνεται η τοποθέτηση σε κάθε στάθμη πατώματος τμημάτων ξύλου κόντρα-πλακέ, κάτω από το σανίδωμα ή στην κάτω πλευρά των δοκών, όπως επίσης και η αντικατάσταση των δαπέδων με αντίστοιχα στοιχεία όπου τα παλιά δεν μπορούν να συντηρηθούν. Το ίδιο προτείνεται και για τα επιμέρους δευτερεύοντα ξύλινα στοιχεία, η αντικατάσταση των φθαρμένων τμημάτων με νεώτερα τμήματα και η συντήρηση όσων μπορούν να διατηρηθούν.

Τα ταβάνια θα καθαιρεθούν ώστε να συντηρηθούν και να γίνουν οι αντίστοιχες χρωματικές μελέτες για την αναζήτηση του αυθεντικού στρώματος.

Για τη στέγη προτείνεται να πραγματοποιηθεί η πλήρης αρίθμηση και καταγραφή όλων των στοιχείων της, προκειμένου να υπάρξει σαφή εικόνα για κάθε ένα από αυτά. Μετά θα υπάρξει απομάκρυνση όποιων στοιχείων κρίνεται απαραίτητο προκειμένου να εξυγιανθεί η έδρασή της στους τοίχους και τα υποστυλώματα. Τέλος θα τοποθετηθεί στην αρχική της θέση, ενώ το δυτικό της τμήμα θα ανακατασκευαστεί με αντίστοιχα στοιχεία και γεωμετρία.

Στον δυτικό οντά προτείνεται να υπάρξει ανακατασκευή του σαχνισιού που προϋπήρχε με εξ'ολοκλήρου νέα στοιχεία, σύμφωνα πάντα με τα τεκμήρια που προέκυψαν κατά τη διαδικασία. Παράλληλα θα ανακατασκευαστεί και το πάτωμα με την υψομετρική του διαφορά, με χρήση των δοκών που μπορούν να διατηρηθούν και νέων που θα προσαρμοστούν στις υφιστάμενες δοκοθήκες του ορόφου.

Προτείνεται επίσης, η ανακατασκευή του λιθοκτιστού τοίχου της δυτικής πλευρά μέχρι το αρχικό του ύψος, προκειμένου να ολοκληρώσει το κέλυφος και τη δομή του κτηρίου, ώστε να επιτευχθεί η καλύτερη έδραση και διαφραγματική λειτουργία της στέγης. Λόγω της εγγενούς αδυναμίας του στοιχείου αυτού (ο δυτικός τοίχος λειτουργούσε σαν πρόβολος), θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στη σύνδεση των δοκών τις στέγης αλλά και του ξυλόπηκτου τοίχου του δυτικού οντά με τον νέο τοίχο. Η ανακατασκευή του προτείνεται να πραγματοποιηθεί με λίθους και κονίαμα σύμφωνα με τις παραδοσιακές τεχνικές, ενώ τα ξύλινα στοιχεία θα μπορούσαν να αντικατασταθούν με στοιχεία από ανοξειδωτο μέταλλο ή beton.

Η διάταξη των σαχνισιών θα διαφοροποιηθεί όσον αφορά στα ανοίγματα. Τα τυχόν προβλήματα καθιζήσεων και αποδιοργανώσεων των αντηρίδων προτείνεται να αρθούν κατά τη φάση επισκευών σ'αυτά. Για την καλύτερη σύνδεσή τους στους τοίχους προτείνεται να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή με τη χρήση κατάλληλων ανοξειδωτων μεταλλικών στοιχείων.

Τα επιχρίσματα, όπου αυτό καθίσταται δυνατό, θα διατηρηθούν στη θέση τους, ενώ τα νεότερα θα έχουν αντίστοιχη σύνθεση και ιδιότητες. Σε κάθε περίπτωση, προτείνεται πριν οποιαδήποτε εργασία με αυτά να προηγηθεί κατάλληλη μελέτη συντηρητών, καθώς ήδη έχει διαπιστωθεί η ύπαρξη ζωγραφικού διακόσμου σε τοίχους του αρχοντικού.

Για το τζάκι, αφού πραγματοποιηθεί κατάλληλη μελέτη συντήρησης θα στερεωθεί κατάλληλα και δεν θα απομακρυνθεί από τον τοίχο, οι επεμβάσεις ενίσχυσης της στήριξής του θα πραγματοποιηθούν επί τόπου.

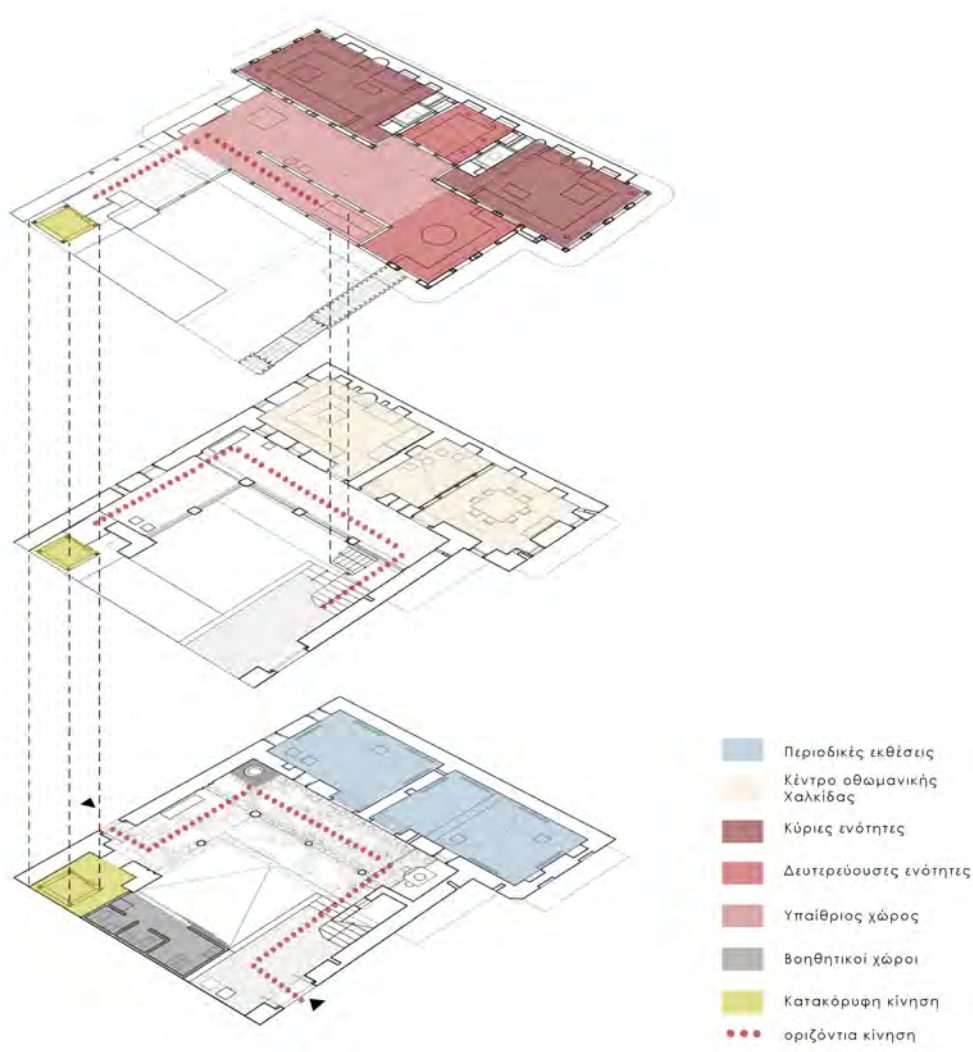
Προτείνεται μελέτη συντήρησης καθώς και χρωματικής μελέτης για τα κουφώματα των οντάδων, ώστε να συντηρηθούν και να διατηρηθούν τα αυθεντικά στοιχεία αλλά να διαπιστωθεί η αρχική τους κατάσταση προκειμένου να αποτελέσει άξονα επέμβασης κατά την αποκατάσταση. Τα φραγμένα ανοίγματα προτείνεται να ανηχθούν όπως εμφανίζεται και στην παρούσα πρόταση, και να τοποθετηθούν καινούρια κουφώματα ίδιας μορφής και υλικότητας με τα αυθεντικά.

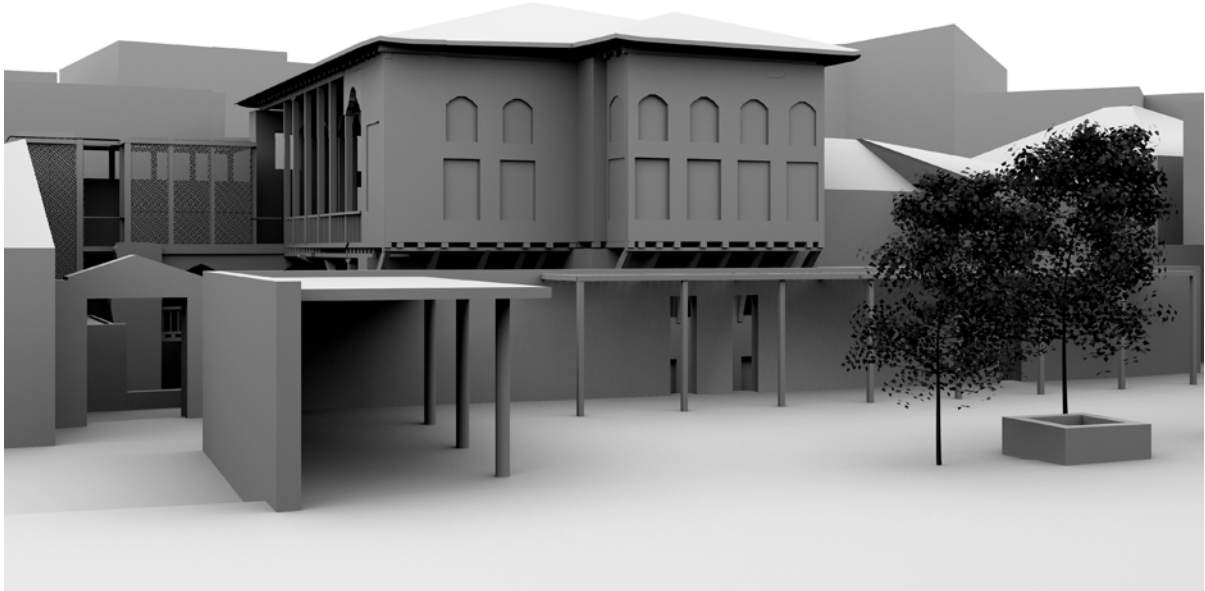
8.3. Το «Μουσείο Εγρίπου»

Το Μουσείο αναπτύσσει τις δράσεις του πάνω στον άξονα της βιωματικής εμπειρίας στο χώρο. Αποτελείται από τρεις κύριες ενότητες που αναπτύσσονται στα τρία βασικά επίπεδα του αρχοντικού. Συγκεκριμένα, στο ισόγειο αναπτύσσεται η ενότητα των περιοδικών εκθέσεων, στο μεσοπάτωμα χωροθετείται το Κέντρο οθωμανικής ιστορίας Χαλκίδας και στον όροφο αναπτύσσονται οι θεματικές ενότητες του Μουσείου του Εγρίπου.

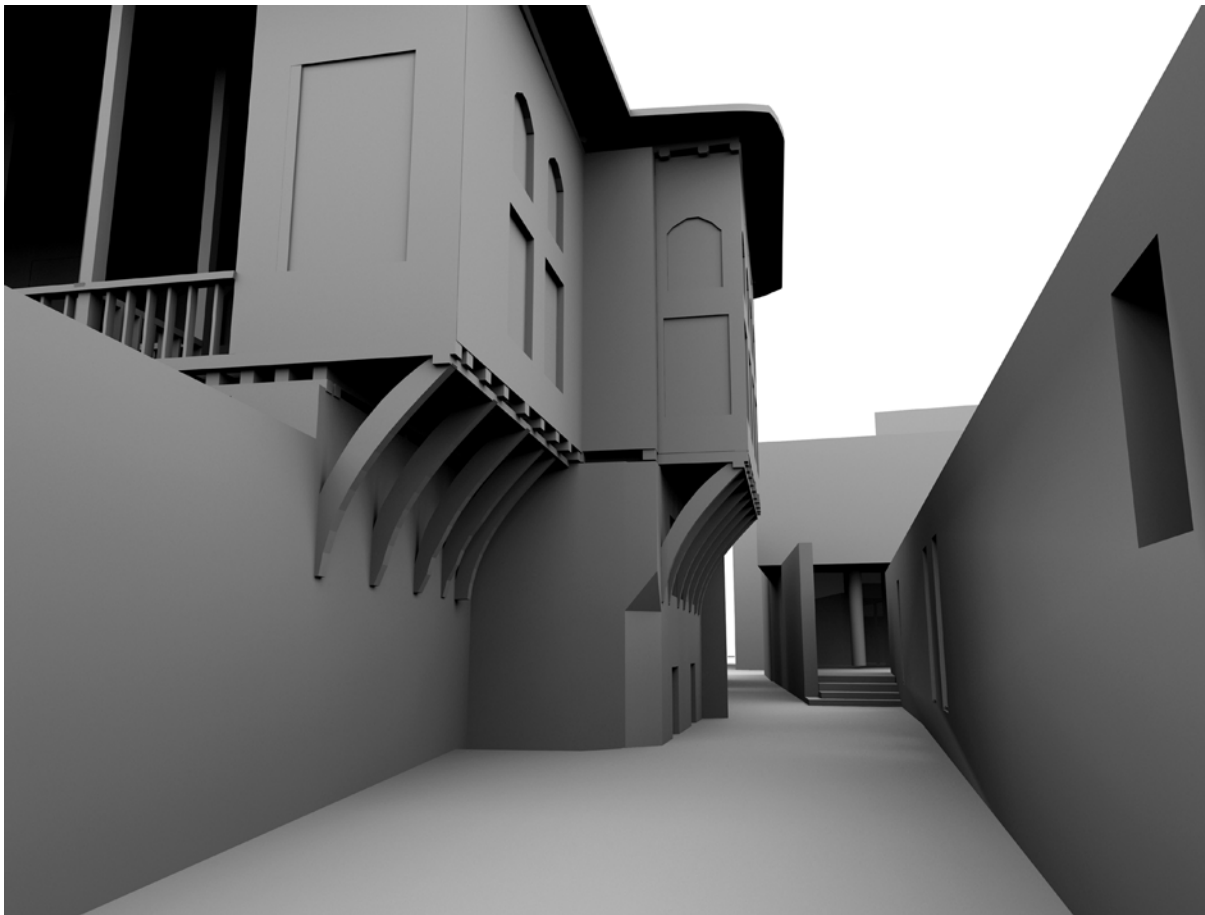
Η πρόσβαση στο Μουσείο πραγματοποιείται από την οδό Παιδων και βοηθητικά, για τα άτομα μειωμένης κινητικότητας από τη δεύτερη εισοδο της δυτικής πλευράς. Ο χώρος της εισόδου (0.1) αποτελεί το κατώφλι του Μουσείου, όπου με την ύπαρξη ειδικών πινακίδων παρέχονται οι πληροφορίες για την οργάνωση και τις λειτουργίες του. Μέσω των μαρμάρινων σκαλοπατιών κατεβαίνει κανείς στο επίπεδο της αυλής και ακολουθώντας την πορεία περιμετρικά της οδηγείται στο χώρο 0.7 της δευτερεύουσας εισόδου και στο χώρο 0.8, στον οποίο τοποθετείται η κατακόρυφη κίνηση του ανελκυστήρα. Το κουβούκλιο του ανελκυστήρα αποτελείται από μεταλλικά υποστυλώματα και περιμετρικό γυαλί που επιτρέπει την οπτική επαφή με τα στοιχεία που το περιβάλλουν.

εικ.252, λειτουργικό διάγραμμα του Μουσείου Εγρίπου

εικ.253, άποψη του Μουσείου Εγγρίπου από τα ανατολικά, σε πρώτο πλάνο οι διαμορφώσεις του δημόσιου χώρου

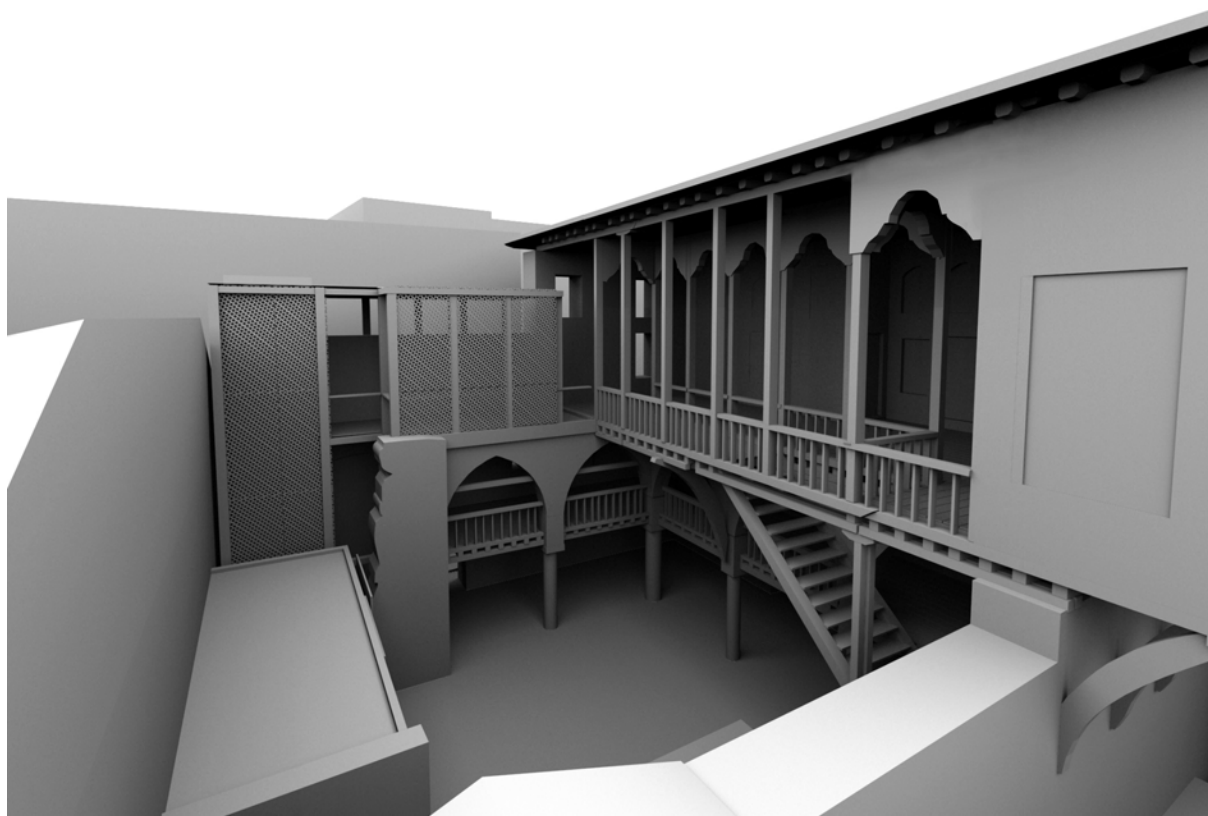

εικ.254, η οδός Παιδων

Η ενότητα των περιοδικών εκθέσεων αναπτύσσεται στους δύο χώρους του ισογείου (**0.5 και 0.6**), η δομή των οποίων ευνοεί την διαφορετική οργάνωση κάθε έκθεσης. Ο ημιυπαίθριος χώρος (**0.1**) αποτελεί ένα μεταβατικό περιβάλλον στο οποίο ο επισκέπτης μπορεί να παρατηρήσει και να πλησιάσει στα στοιχεία της οργάνωσης του αύλιου χώρου του αρχοντικού όπως το πηγάδι, τη βρύση και το πιθάρι αποθήκευσης, τα οποία συντηρούνται και αναδεικνύονται.

Βασικό στοιχείο της ενότητας αυτής αποτελεί ο κεντρικός υπαίθριος χώρος ο οποίος έχει τη δυνατότητα να μετατραπεί σε αυλή εκδηλώσεων. Τα πανέλα στα νότια του χώρου σύρονται προκειμένου να δημιουργήσουν μία επιφάνεια προβολών. Πίσω από αυτό τοποθετούνται οι βοηθητικοί χώροι του Μουσείου, δύο wc ανδρών/γυναικών και ένα για άτομα με μειωμένη κινητικότητα. Η οργάνωση των λειτουργιών στην αυλή ακολουθεί τη δομή των αρχοντικών της περιόδου, σύμφωνα με την οποία οι βοηθητικοί χώροι τοποθετούνται στις πλευρές της αυλής.

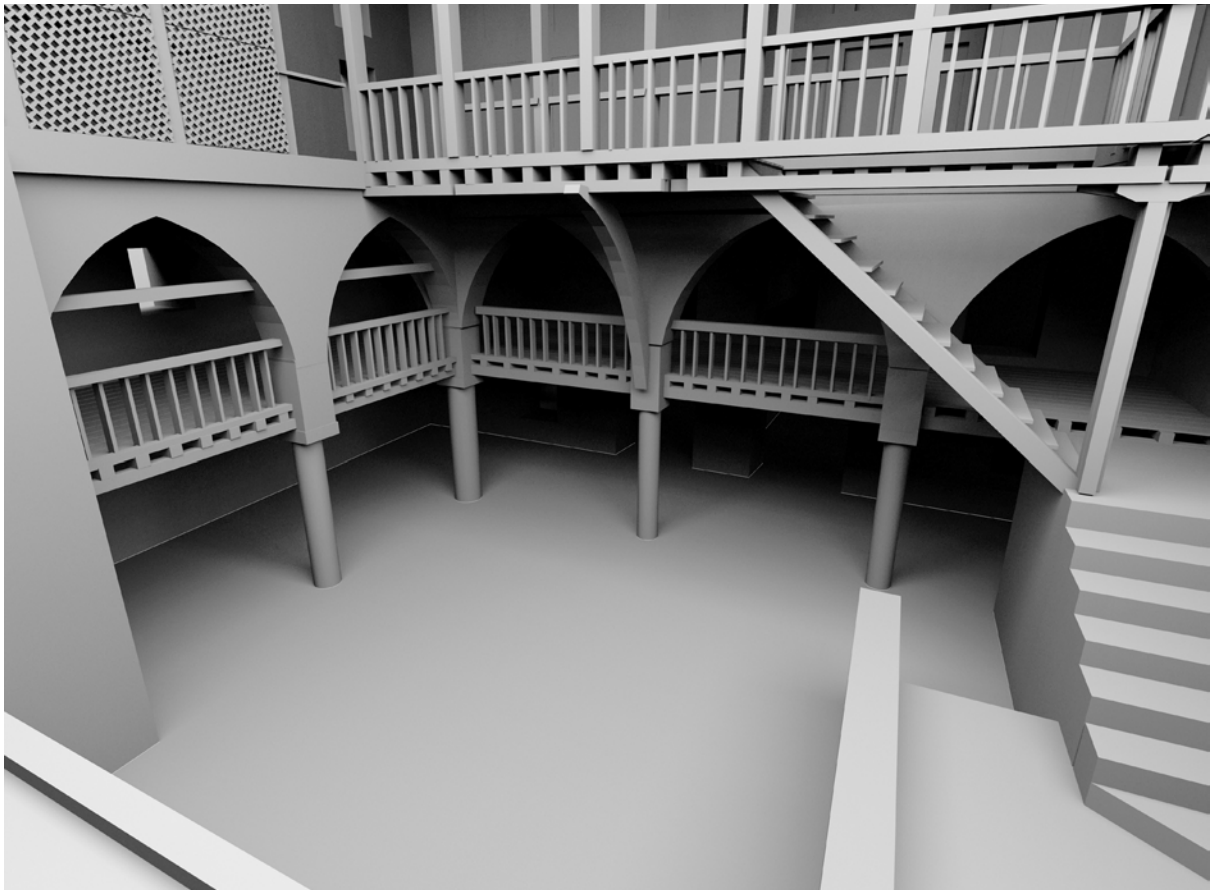
Στον όροφο μεταβαίνει κανείς είτε μέσω της μαρμάρινης σκάλας από το χώρο της εισόδου είτε από τον αναλυστήρα. Ο ημιυπαίθριος χώρος της τοξοστοιχίας, ο οποίος ανακατασκευάζεται και στη δυτική πλευρά, αποτελεί πέρα από το διάδρομο κίνησης, το χώρο εκτόνωσης όσων επισκέπτονται το Κέντρο. Οι χώροι του Κέντρου απαρτίζονται τρεις διαφορετικές ενότητες. Ο χώρος **1.2** στα ανατολικά λειτουργεί ως αρχείο και χώρος εργασίας, όπου μπορεί ο μελετητής να έχει πρόσβαση στο υλικό του Κέντρου. Το μεσαίο δωμάτιο **1.3** μετατρέπεται σε χώρο προβολής για ολιγομελείς ομάδες. Ο χώρος το 1.4, ο οποίος χρησίμευε ως χώρος παραμονής της οικογένειας τον χειμώνα, μετατρέπεται σε αίθουσα συζητήσεων και οργανώνεται με περιμετρικά μεντέρια, ενώ ανακατασκευάζεται το κλεισμένο τζάκι και προτίθεται ένας αποθηκευτικός χώρος, εκεί όπου ίσως υπήρχε η μουσάντρα του χώρου.

εικ.255, η αυλή του Μουσείου

εικ.256, η νότια όψη του κτηρίου

εικ.257, η περιμετρική τοξοστοιχία του αιθρίου

εικ.258, άποψη από τον όροφο του Μουσείου

Βασική επιδίωξη της μουσειογραφικής μελέτης του Μουσείου είναι η απόκτηση οπτικών, ακουστικών και αισθητικών εμπειριών μέσω βιωματικής αλληλεπίδρασης του επισκέπτη με το κτήριο και τα στοιχεία του. Η μελέτη ακολουθεί μία οργάνωση σε ενότητες χωρίς όμως να βρίσκονται σε συγκεκριμένη αλληλουχία η μία με την άλλη. Στόχος είναι η όσο το δυνατόν ελεύθερη κίνηση στο χώρο, προκειμένου ο επισκέπτης περιπλανώμενος να αποκτήσει την οικειότητα των κινήσεων. Οι χώροι του αρχοντικού καθίστανται οι ίδιοι εκθέματα μέσω της ενεργοποίησής τους ως λειτουργικοί χώροι. Ταυτόχρονα επιχειρείται η αλληλεπίδραση των χώρων με το εξωτερικό περιβάλλον.

Η πρόσβαση στο επίπεδο του Μουσείου πραγματοποιείται με την ξύλινη σιάλα μέσω του ανοικτού χαγιάτιού **2.1** και από εκεί στην εισαγωγική ενότητα **2.2** που πληροφορεί για τη δομή των αρχοντικών της οθωμανικής περιόδου. Στο χώρο της μπασιάς αναπτύσσεται η **ενότητα Α, Τοπογραφία του Εγρίπου**. Κύριο έλθεμα στο χώρο αποτελεί ένα πρόπλασμα του Κάστρου της πόλης στα χρόνια της απελευθέρωσης, αντλώντας πληροφορίες από φωτογραφίες, αφηγήσεις και το τοπογραφικό διάγραμμα του 1840. Στο κέντρο του χώρου θα υπάρχει η δυνατότητα για προβολή εικόνων στο δάπεδο ενεργοποιώντας τον χώρο. Στο σοφά **2.7** δημιουργείται ένα καθιστικό με μεντέρια και ένα κινητό τραπέζι στο οποίο θα υπάρχουν λευκώματα με φωτογραφίες από άλλες πόλεις της Ελλάδας στην ίδια περίοδο, με στόχο να υπάρχει η μεγαλύτερη κατανόηση του αντικειμένου μέσω των αλληλοσυσχετίσεων. Οι κύριες ενότητες του Μουσείου αναπτύσσονται στους δύο οντάδες οι οποίοι διαμορφώνονται στην αρχική τους κατάσταση με περιμετρικά μεντέρια ως ευρύχωρο καθιστικό. Η επιλογή της κάθε ενότητας σχετίζεται με τον προσανατολισμό του κάθε χώρου και την σχέση του με τα εξωτερικά στοιχεία.

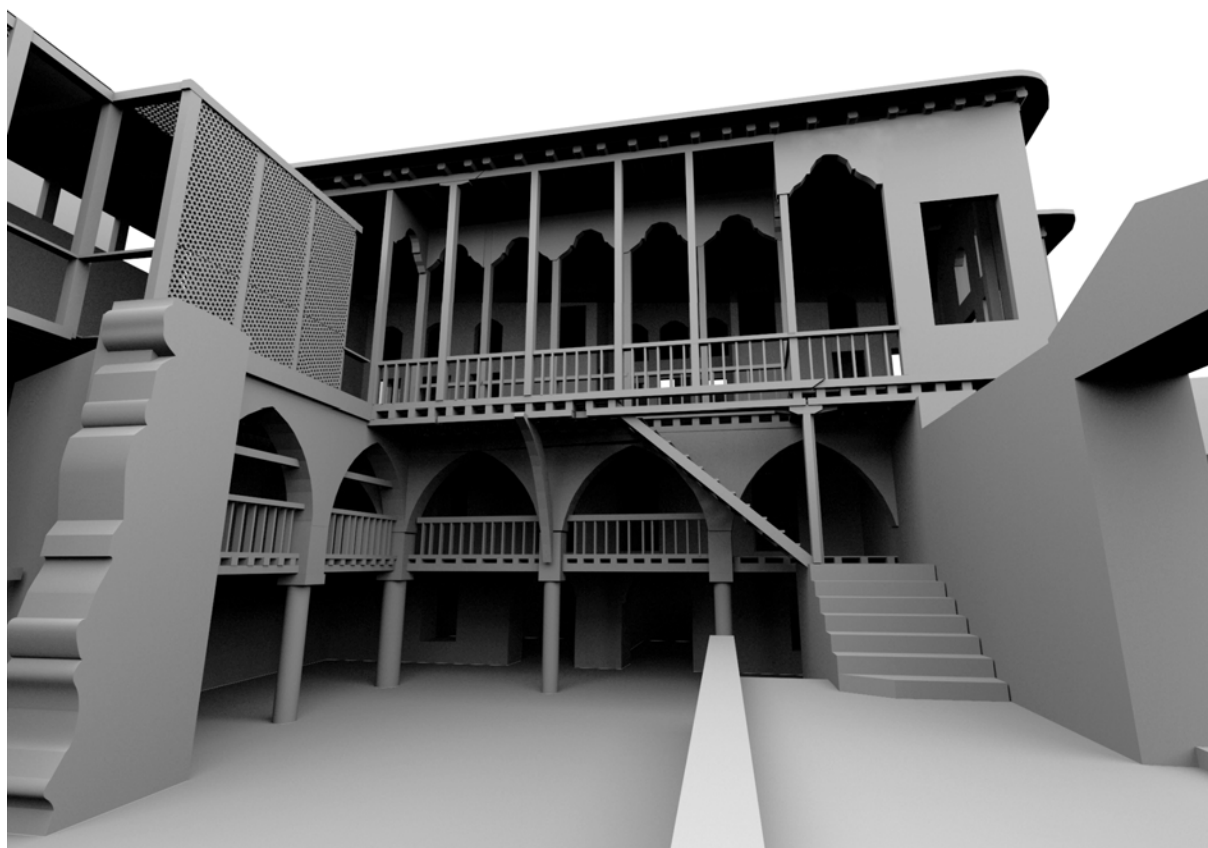
εικ.259, άποψη της μπασιάς

Στον ανατολικό οντά (2.4) αναπτύσσεται η **ενότητα Β**, *Η οθωμανική περίοδος στον Έγριπο*. Στην ενότητα αυτή αναπτύσσεται η οργάνωση και η παρουσία της οθωμανικής διοίκησης στη πόλη. Η δραστηριότητα των τούρκων αγάδων στην Εύβοια και η σχέση της πόλης με τις άλλες της ευρύτερης περιοχής. Η άμεση οπτική επαφή με το τζαμί Εμίρ Ζαδέ, την εκκλησία της Αγίας Παρασκευής στο βάθος και τον δρόμο της οδού Παίδων να αναπτύσσεται κάτω από το σαχισί, επιτρέπει την οπτική σύνδεση των πληροφοριών που δέχεται ο επισκέπτης με το ευρύτερο περιβάλλον. Στον χώρο τοποθετούνται δύο μονάχα αντικείμενα, μία διαδραστική τράπεζα για προβολή κειμένου και εικόνων και ένα βοηθητικό τραπέζι με έντυπο υλικό. Σε δύο σημεία των μεντεριών πάνω από την οδό Παίδων τοποθετούνται ακουστικά, από τα οποία κανείς μπορεί να αποκτήσει μία ακουστική εμπειρία από ήχους της οθωμανικής Χαλκίδας.

Στον δυτικό οντά (2.6) αναπτύσσεται η **ενότητα Γ**, *Ζωή και άνθρωποι του Εγρίπου*. Στην ενότητα αυτή παρέχονται πληροφορίες με τα προαναφερόμενα μέσα (ενότητα Β), για τους ανθρώπους του Εγρίπου, την καθημερινότητα της ζωής μέσα στο Κάστρο και την αλληλεπίδραση του με το Προάστιο. Πρόσωπα όπως ο Πασάς, ο Καζάς, ο Δερβίσης και άλλοι αξιωματούχοι και θρησκευτικές προσωπικότητες, άτομα από τις διαφορετικές εθνότητες που σχετίζονταν με την πόλη, αλλά και επαγγελματίες της εποχής, αποτελούν το μέσο με το οποίο ο σύγχρονος άνθρωπος μπορεί να μεταβεί στην πραγματικότητα εκείνης της εποχής. Η οπτική σχέση του οντά με τον δρόμο στα δυτικά και του μικρού πλατώματος (βλ.ενότητα 8.4.) γειτονιάς που δημιουργείται, σχετίζεται με τη στροφή από την κλίμακα της πόλης στον άνθρωπο και τη γειτονιά.

Η τελευταία **ενότητα Δ**, από τον Έγριπο στη Χαλκίδα, που φιλοξενείται στο χώρο του Εϋβάν (2.5) επιχειρεί μέσα από προβολή εικόνων και ντοκιμαντέρ αλλά και από ακουστικές εμπειρίες και μαρτυρίες, να ενημερώσει για τις δραματικές αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν στην πόλη τους προηγούμενους αιώνες. Με τον τρόπο αυτό ο επισκέπτης επανέρχεται στο σήμερα, ενημερωμένος και με δυνατότητα να ξαναδεί την πόλη της Χαλκίδας υπό το πρίσμα του παρελθόντος της, αναζητώντας τα ίχνη του περάσματος αυτής της εποχής στην ευρύτερη περιοχή της Αγίας Παρασκευής.

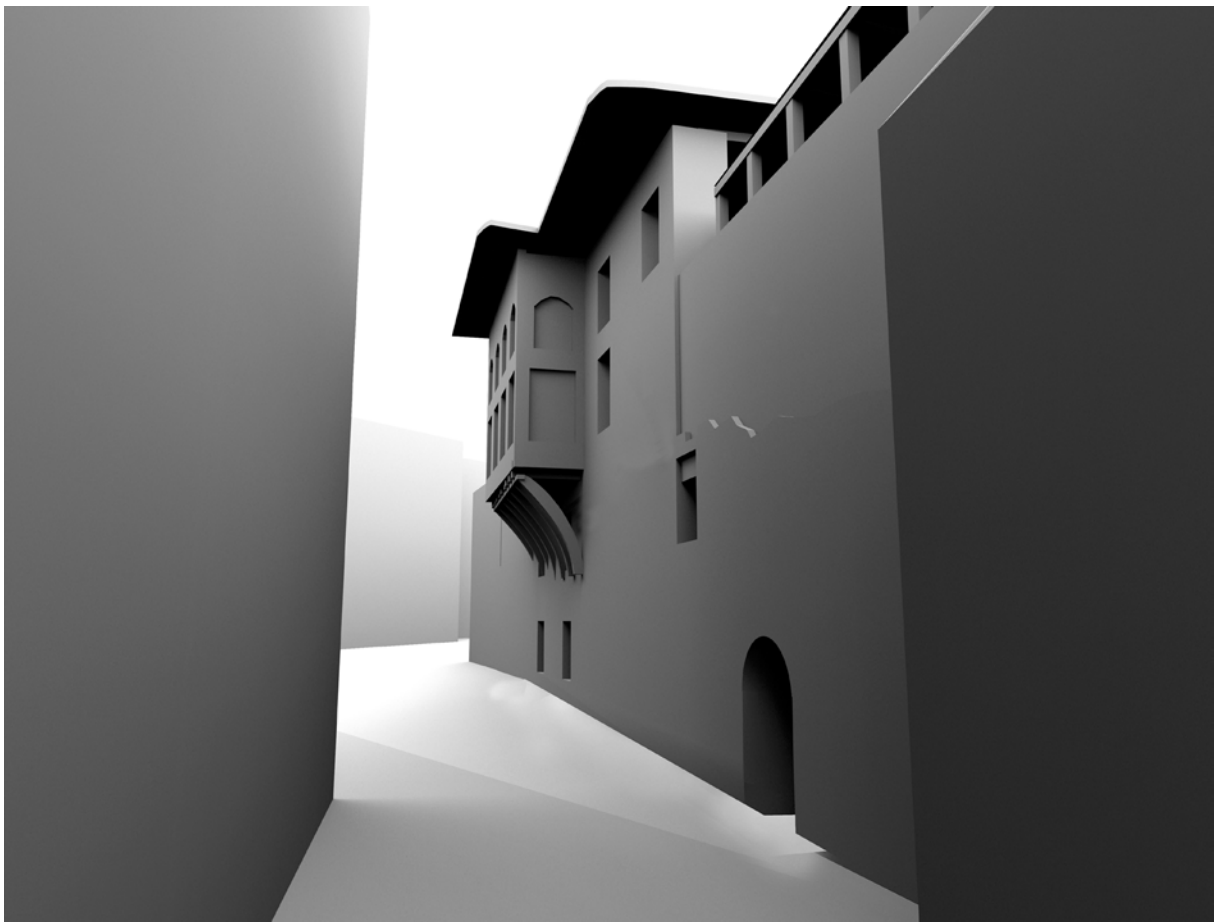
Με την οργάνωση αυτή επιτυγχάνεται οι χώροι του αρχοντικού να παραμείνουν στην αυθεντική τους κατάσταση και μάλιστα να αποκτήσουν και αντίστοιχη λειτουργία. Η επίπλωση του χώρου αποτελείται από το πρόπλασμα του Κάστρου, τις διαδραστικές τράπεζες και τα βοηθητικά τραπέζια, με στόχο να παραμείνει η αίσθηση της ευρύτητας που είχε ο χώρος. Η μόνες σύγχρονες προσθήκες που πραγματοποιούνται είναι αυτή του ανελκυστήρα και των βοηθητικών χώρων, αναγκαίες για τη λειτουργία ενός τέτοιου οργανισμού, που όμως πραγματοποιείται με τρόπο που ακολουθεί και δεν διαταράσσει τη δομή και την οργάνωση του χώρου. Στη δυτική πτέρυγα αναπτύσσεται η κατακόρυφη κίνηση του ανελκυστήρα και η οριζόντια από και προς τους χώρους. Η κατασκευή του στεγάστρου στον όροφο πραγματοποιήθηκε μέσω της ανάγνωσης του κανάβου των υποστυλωμάτων αλλά και λαμβάνοντας υπόψη την υποτιθέμενη ύπαρξη του κιοσιού. Με αυτή τη χειρονομία επιχειρείται η κάλυψη του δώματος με τρόπο σύγχρονο, με υλικά μέταλλο και ξύλο, αλλά που να συνομιλεί με το μνημείο. Τόσο ο ανελκυστήρας όσο και τα διάκενα μεταξύ των υποστυλωμάτων προστατεύονται οπτικά από ξύλινα καφασωτά απλής μορφής, ως άμεση αναφορά στα αντίστοιχα της οθωμανικής αρχιτεκτονικής. Οπότε επιτυγχάνεται η υπόμνηση της ύπαρξης του κιοσιού στην πτέρυγα αυτή αλλά με τρόπο σύγχρονο χωρίς διάθεση μιμητισμού.

ειχ.260, στο εσωτερικό της αυλής

εικ.261, ο ανατολικός οντάς και η σχέση με την πλατεία

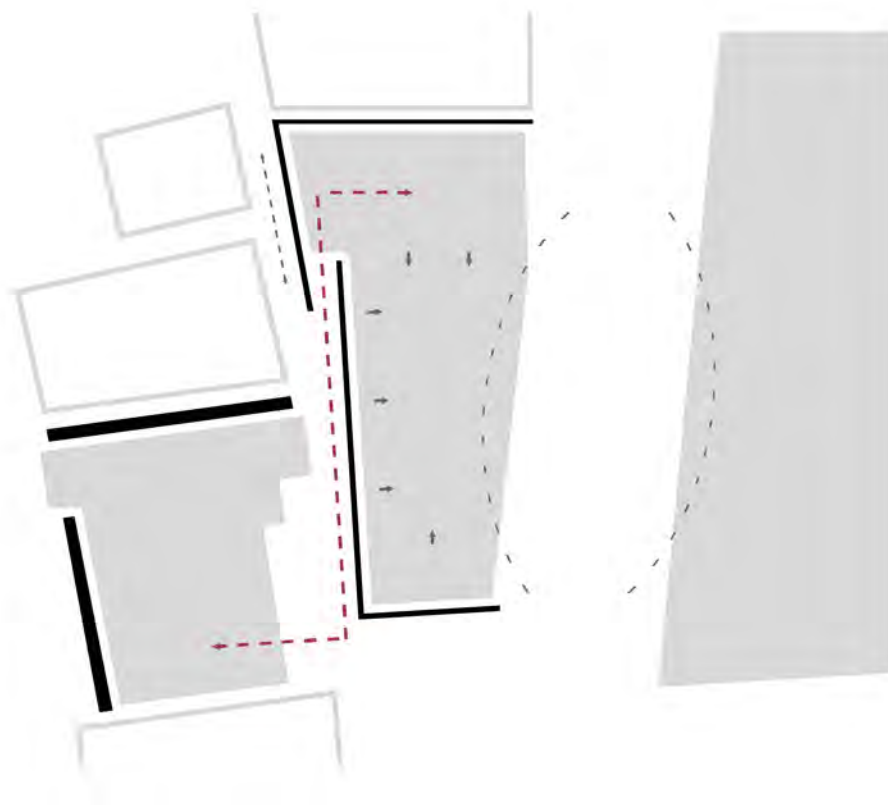
εικ.262, η δευτερεύουσα είσοδος του Μουσείου

8.4. Προτάσεις για το άμεσο περιβάλλον

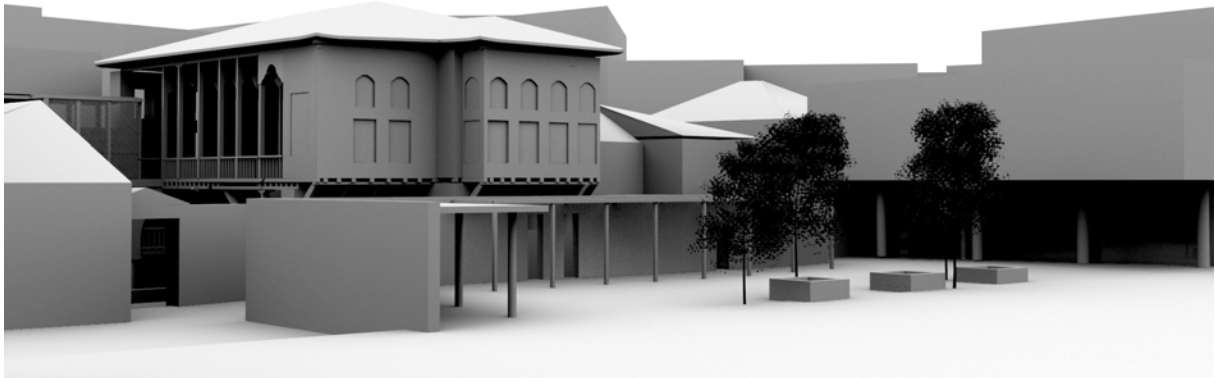
Η αποκατάσταση και η επανάχρηση και μάλιστα με μία τόσο ιδιαίτερη και σημαντική χρήση για ολόκληρη την πόλη, καθιστά απαραίτητη, προκειμένου να καταστεί αποτελεσματικότερη ως παρέμβαση, την μέριμνα και τον καταρτισμό προτάσεων για το άμεσο περιβάλλον του μνημείου. Συγκεκριμένα, προτείνονται τρεις δράσεις για την πλήρη ενεργοποίηση του μνημείου και του ευρύτερου δημόσιου περιβάλλοντος.

Για την ενεργοποίηση της δυτικής πλευράς του αρχοντικού, πλευρά εξίσου σημαντική με εκείνη της οδού Παίδων, στην οποία μάλιστα αναφερόταν ο καλός οντάς του αρχοντικού προτείνεται η επαναδημιουργία του δρομου που εμφανίζεται στο τοπογραφικό διάγραμμα του 1840. Η διάνοιξη του απαιτεί τη δέσμευση αδόμητων κυρίως εκτάσεων των παρακείμενων ιδιοκτησιών. Η θηλιά αυτή του αστικού ιστού χαρακτηρίζεται από ένα καθιστικό με άμεση αναφορά στους κατοίκους της γειτονιάς το οποίο έχει άμεση οπτική σχέση με το σαχνισί του δυτικού οντά, επιχειρώντας έναν ζωντανό διάλογο των κατοίκων με την ιστορία τους.

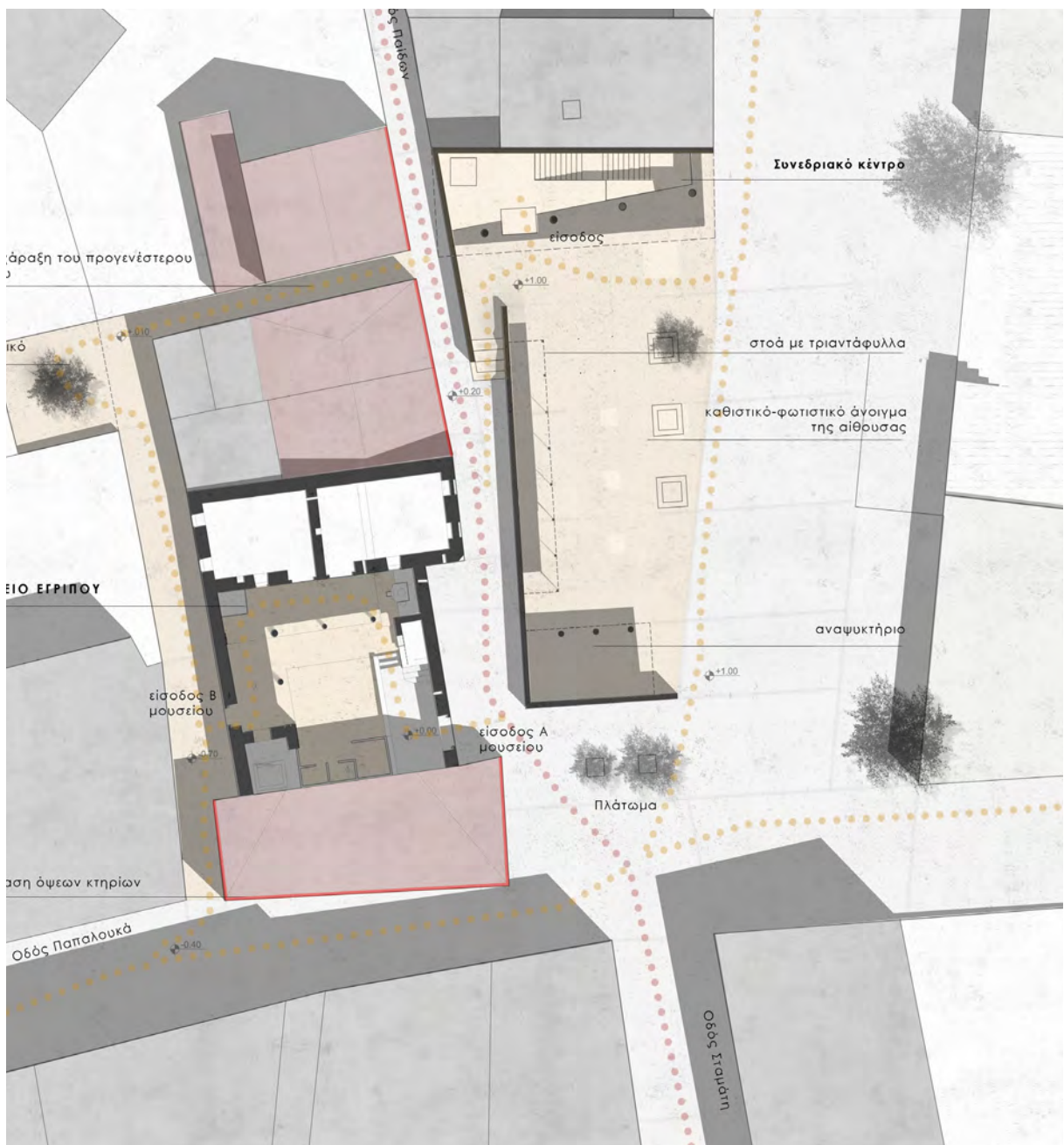
Το Αρχοντικό γειτνιάζει στα βόρεια και στα νότια με κτήρια που ανάγονται στις αρχές του 20ου αι., τα οποία με την μικρή τους κλίμακα και την άμεση σχέση τους με το δημόσιο χώρο της οδού αποτελούν τα κτήρια συνοδείας του μνημείου. Ως εκ τούτου, προτείνεται η διαμόρφωση των όψεών τους με τρόπο που να συνομιλούν άμεσα με το Αρχοντικό. Επίσης, προκειμένου να καταστεί δυνατή η ανάπτυξη του περιμετρικού γείσου του Αρχοντικού προς τα βόρεια αλλά και να ανοιχθούν οι φεγγίτες στο εσωτερικό του ορόφου, προτείνεται ο επανασχεδιασμός της γειτονικής στέγης.

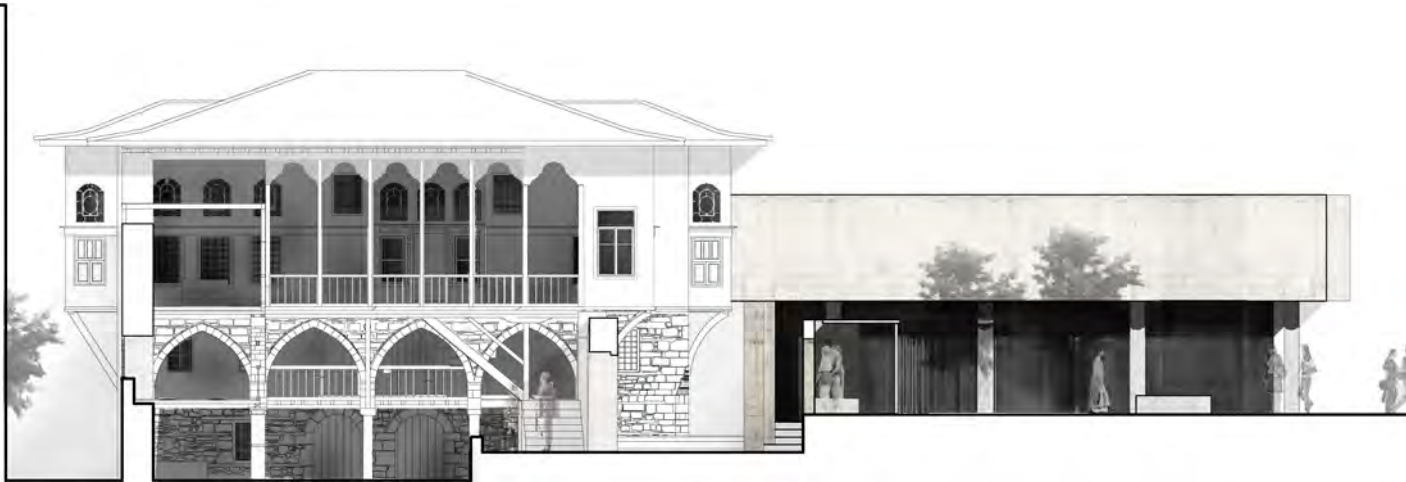
εικ.263, η κεντρική ιδέα της επέμβασης στο δημόσιο χώρο

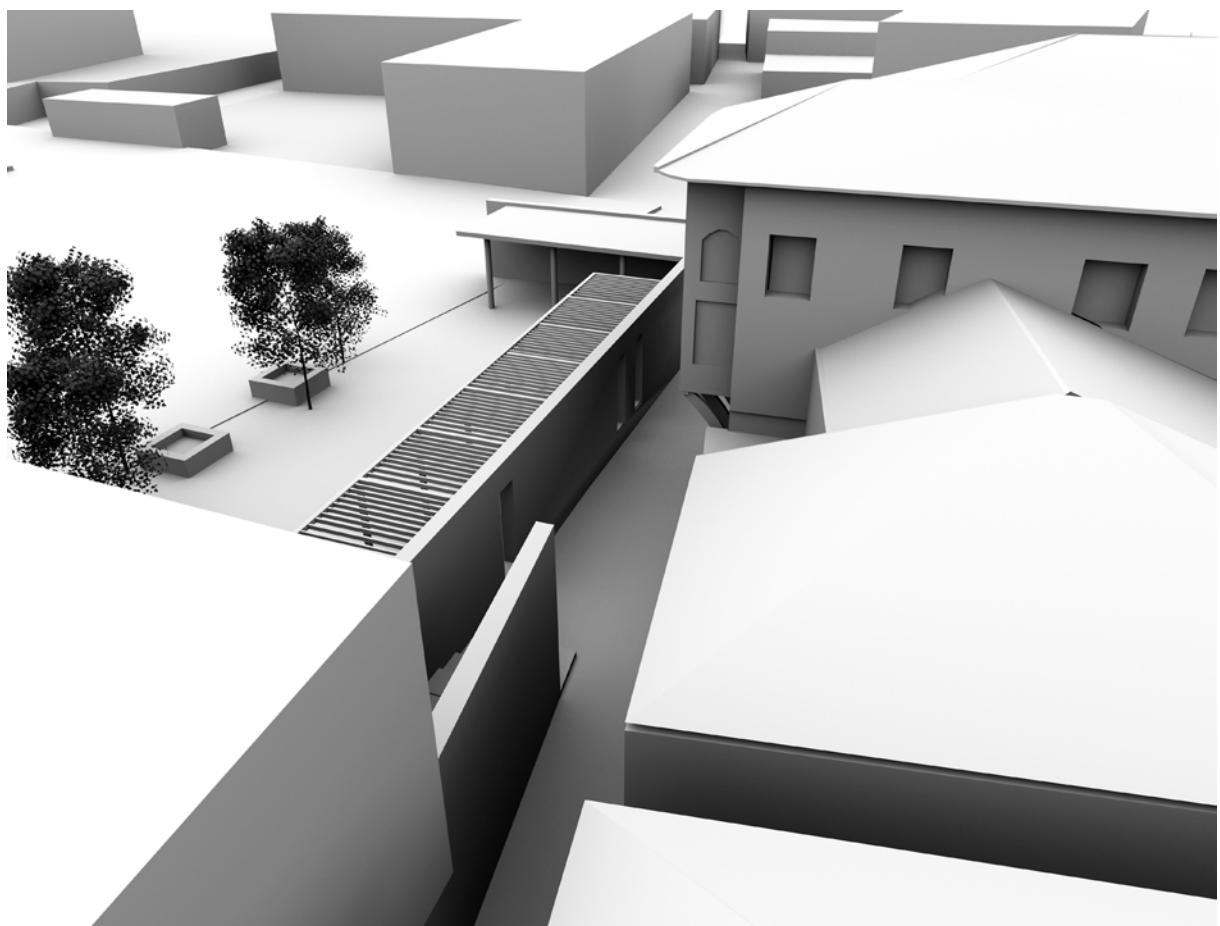
εικ.264, ο χώρος εξώστρεψων δράσεων

εικ.265, τοπογραφικό σχέδιο πρότασης

εικ.266, τομή πρότασης επέμβασης

εικ.267, ένταξη του Αρχοντικού στον ιστό της πόλης

Η σημαντικότερη και μεγαλύτερη παρέμβαση στο χώρο αποτελεί και την επίλυση του σημαντικότερου προβλήματος που διατρέχει το μνημείο από το εξωτερικό περιβάλλον. Πρόκειται για το γειτονικό προς τα ανατολικά επίμηκες κτήριο, το οποίο ξένο προς το χαρακτήρα ολοκληρης της περιοχής κατασκευάστηκε σε απόσταση μερικών εκατοστών από το σαχνισί του ανατολικού οντά. Το κτήριο αυτό παραμένει σήμερα σχεδόν ακατοίκητο για δεκαετίες, φράσσοντας την οπτική επαφή του αρχοντικού με το τζαμί. Η πρόταση σχετίζεται με την απομάκρυνση του κτηρίου αυτού και τη χρήση του χώρου για την ανάπτυξη δράσεων προβολής του Μουσείου, ταυτόχρονα με τη χρήση συνεδριακής αίθουσας στο υπόγειο του χώρου. Με οδηγό το τοπογραφικό διάγραμμα του 1840 επιχειρείται η ανάγνωση των αρχικών χαράξεων του αστικού ιστού στο σημείο αυτό. Μετά την απομάκρυνση του κτηρίου αυτού ο χώρος σχεδιάζεται ως μία εγκατάσταση στο αστιό τοπίο.

Η κεντρική ιδέα του σχεδιασμού είναι η δημιουργία ενός συμπαγούς τοιχίου, που να στρέφεται προς τη πλατεία και το τζαμί και να στρέφει τη πλάτη του στο Αρχοντικό. Ωπές στο τοιχίο αυτό επιτρέπουν τη σημειακή θέαση στην οδό Παιδων και στο Αρχοντικό. Το τοιχίο διαρυνύεται στο σημείο όπου πραγματοποιείται η προσπέλαση του επιπέδου της πλατείας προς το επίπεδο της οδού. Το τοιχίο ως μία αγιαλιά σε καλεί να το πλησιάσεις και να ανακαλύψεις την κατάσταση που εξελίσσεται πίσω από αυτό. Στόχος της σύνθεσης είναι το Αρχοντικό να μεταβεί στο φόντο της πλατείας και να ενσωματωθεί στο αστικό περιβάλλον. Με τον τρόπο αυτό προβάλλει τη μοναδικότητά του όχι ως οντότητα που ξεχωρίζει από το περίγυρό του και προβάλλεται από μακριά, αλλά, όπως συνέβαινε στις πόλεις της οθωμανικής περιόδου, εντασσόμενο σε ένα στενό και ασφυκτικό περιβάλλον.

Στο χώρο μπροστά από το τοιχίο δημιουργείται ένα αναψυκτήριο για την ενεργοποίηση της πλατείας, ενώ τοποθετούνται εσπεριδοειδή δέντρα και φυτεύονται τριανταφυλλίες που αναρριχώνται σε μία στοά, ως άμεση αναφορά στους κήπους της οθωμανικής περιόδου. Η είσοδος στην υπόγεια στάθμη της συνεδριακής αίθουσας τοποθετείται στα βόρεια του οικοπέδου, σε συνέχεια του μετώπου των κτηρίων. Για τον φωτισμό της αίθουσας τοποθετούνται φωτιστικά ανοίγματα που διαμορφώνονται ως καθίσματα του δημόσιου χώρου.

Με τις παρεμβάσεις αυτές δημιουργείται ένα ενιαίο σύνολο πολιτιστικών χώρων, χώρων αναψυχής και συνεδρίων που θα χαρακτηρίσει και θα ενεργοποιήσει τον ανενεργό σήμερα δημοσιο χώρο της πλατείας, αλλά πολύ περισσότερο θα προσφέρει έναν πυρήνα εξωστρεφούς πολιτιστικής δραστηριότητας στην πόλη.

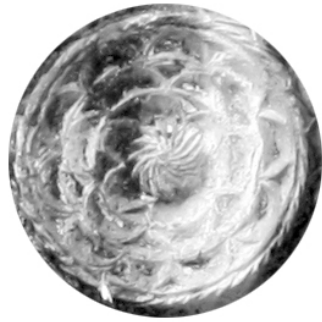
ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Αναφέρεται στο χαμάμ του Σουλτάν Μεχμέτ.
2. Όπου και κατά τα μετεπαναστατικά χρόνια συνεχίστηκε ο θεσμός της εβδομαδιαίου παζαριού.
3. Όπως συμπεραίνουμε από το τοπωνύμιο Ουρσούν Τσαρσί δηλ. μακρύ παζάρι γύρω από το Μπαϊρακλί τζαμί της αγοράς.
4. Μία εικόνα για το ειδυλλιακό τοπίο που παρουσιάζει ο Τούρκος περιηγητής αποδίδει στο έργο του ο Otto Magnus von Stackelberg (βλ χαρακτηριστικό έργο).
5. Ύδρευση από τις πηγές των Ερίων στα 1882, η απξήρανση ελών και η κατσκευή του κτηρίου της αγοράς στα 1885.
6. Στα 1877 επισκέπτεται τη Χαλκίδα ένας Άγγλος περιηγητής του οποίου δεν γνωρίζουμε το όνομά του (Κοικίνης, 1969) ο οποίος αναφερόμενος στην εικόνα της πόλης καταγράφει και ένα γεγονός αγοροπωλησίας, που εκείνη την περίοδο πραγματοποιούνταν σε μεγάλο αριθμό. Συγκεκριμένα, αναφέρει, ότι ο Δερβίς Μπέης αφού επιδιόρθωσε μέρος του μεγαλοπρεπού σεραγιού του Ρεσίτ πασά, κατοικεί σε αυτό (3-3-1877). “Η περιέργεια παντός επισκεφθέντος τη Χαλκίδα διηγέρθη γεβαίως επί τη θέα το παρά ταις ειρκαίς ερειπίου του σεραϊού, όπες ανήκε εις τον ζάμπλουτον ρεσιτ μπέυ, τον πριν της ελληνικής ανεξαρτησίας κύριον εκατοντάδν χωρίων. Τα ίχνη του μεγαλοπρεπούς κτιρίου, του παρ αυτώ κειμένου γυναικωνίτου και του προ αυτών κήπου μαρτυρούσιν έτι ότι το μέρος εκείνο θα ήτο πάλαι ποτέ η πλουσιωτέρα των εν Χαλκίδι οθωμανών συνοικία. Προ δύο περίπου μηνών κληρονόμος τις το Ρεσιτ μπέυ ελθών ενταύθα επεσκεύασε το σαράι όπες προ ολίγων ημερών κατελήφθη υπό Ελλήνων στρατιωτών, διότι ενοικιάσθη υπό των αρμοδίων ως στρών”. 20-10-1877. Από το τοπογραφικό διάγραμμα του 1840 ο Δερβίς μπέη της παραπάνω συμφωνίας θα μπορούσε να είναι ο Δερβίς αγάς που εντοπίζεται ως κύριος του αρχοντικού της οδού Παίδων, καθώς η χρησιμοποίηση του όρου πασάς, αντιστοιχεί στο όρο μπέης της καταγραφής, άρα πιθανά και ο όρος αγάς θα μπορούσε να παραπέμπει στο όρος μπέης, μιας και δεν υπάρχει κανείς στο κατάστιχο του διαγράμματος με το όνομα Δερβίς μπέης. Σύμφωνα με το τοπογραφικό διάγραμμα η ιδιοκτησία του Μεχμέτ μπέη απλωνόταν στην περιοχή του τζαμιού Εμίρ Ζαδέ περιλαμβάνοντας και την σημερινή πλατεία Πεσόντων Οπλιτών, πλησίον του αρχοντικού της οδού Παίδων. Επομένως η ευρύτερη περιοχή του αρχοντικού θα μπορούσε να θεωρηθεί ως μία από τις πιο σημαντικές της πόλης που φιλοξενούσε τους πλουσιότερους Τούρκους, αλλά και πως ο ίδιος ο κύριος του αρχοντικού υπήρξε μία ισχυρή φυσιογνωμία στην ζωή του τόπου (Κοικίνης, 1969).
7. την περίοδο εκείνη ανάγεται και η φωτιά που κατέστρεψε δυτικό τμήμα του ορόφου, (Μανούσου-Ντέλλα).
8. Και τα δύο κτήρια ανάγονται στην ίδια περίπου εποχή στις αρχές του 20^{ου} χωρίς να παρουσιάζουν κάποιο ιδιαίτερο μορφολογικό ενδιαφέρον.
9. Σύμφωνα με το τοπογραφικό διάγραμμα του 1840 στη δυτική πλευρά του αρχοντικού υπήρχε δρόμος, ο οποίος σήμερα δεν υφίσταται. Στην ανατολική πλευρά της οδού Παίδων ένα ογκώδες διώροφο κτίσμα της δεκαετίας του 1970 βρίσκεται σε απόσταση μόλις λίγων εκατοστών από τις προεξοχές του αρχοντικού.
10. Πρόκειται για έργο της αρχαιολογικής υπηρεσίας κατά τις αναστηλωτικές εργασίες στη δεκαετία του 1980.
11. Στη Χαλκίδα συναντάμε οξυκόρυφα τόξα σε έναν όροφο, στο βοεβοδαλίκι του Μεχμέτ Μπέη.
12. Πρόκειται για πλίνθους των τελών του 19^{ου} αι.
13. χαρακτηριστικό είναι η υποδοχές για το ξύλινο κιγκλίδωμα που έκλεινε το άνοιγμα, πάνω στις οποίες έχει τοποθετηθεί το νεότερο αναστηκώμενο κούφωμα. Η διατομή των λαμπάδων είναι αυτή που θα συναντήσουμε στα αντίστοιχα σημεία των άλλων χώρων
14. Η ύπαρξη δύο σειρών κατά το πάχος φεγγιτών της αρχικής κατασκευής, βεβαιώνει το γεγονός ότι ο χώρος σχεδιάστηκε στην αυθεντική του μορφή ως εσωτερικός

15. Υπάρχει η πιθανότητα να πρόκειται για τμήματα από την κατασκευή του κατωφλίου του χώρου όταν αυτός θα μπορούσε να ήταν ένα ανοικτό εγγραφο-“ορθά σοφάς”, όπως σε αντίστοιχα παραδείγματα, βλ. Ανδριανού 96 Αθήνα, διαφορετικά θα μπορούσε να θεωρηθεί πιθανή η τυχαία χρήση αυτών των τμημάτων προκειμένου να διαμορφωθεί η επιθυμητή στάθμη του κατωφλίου.
16. Το γεγονός αυτό τεκμαίρεται άμεσα παρατηρώντας το βίαιο σταμάτημα του ξυλόγλυπτου διακόσμου της μουσάντρας από το σοβατεπί του ξύλινου πατώματος.
17. Το υλικό πλήρωσης του ερμαρίου είναι λίθοι και κονίαμα από χώμα, το συναντούμε σε όλα τα αντίστοιχα φραγμένα στοιχεία του αρχοντικού.
18. Επιπλέον, στις παρειές των ραφιών της κάτω ζώνης όπως επίσης και στην παρεία του ανοίγματος της εισόδου, παρατηρούνται εγκοπές οι οποίες θα πρέπει να αντιστοιχούν στις θέσεις δευτερευόντων τμημάτων που διαμόρφωναν την τελική εικόνα της. Τα στοιχεία αυτά βρέθηκαν αφημένα στο εσωτερικό της μουσάντρας του δυτικού οντά.
19. Στην αρχική κατάσταση των ανοιγμάτων του σαχνισιού ακολουθείται και εδώ η λογική των δύο ζωνών καθ' ύψος.
20. Ο σοβάς αποτελείται από δύο στρώματα, ένα εσωτερικό από κουρασάνι και ένα λεπτότερο εξωτερικό από ασβεστοκονίαμα.
21. Στρώματα αρχικού σοβά σώζονται σε διάφορα σημεία αυτών των ανοιγμάτων.
22. Σώζεται ο σκελετός της πλήρωσης αποτελούμενος από αυθεντικά δευτερεύοντα στοιχεία της κατασκευής, όπως κάσες ανοιγμάτων και φεγγιτών.
23. Λαμβάνοντας υπόψη την ύπαρξη του παλαιότερου ξύλινου δαπέδου κάτω από το στρώμα των νεοκλασικών πλακιδίων.
24. Παρατηρούνται πλαίσια κουφωμάτων, πιθανότατα φεγγιτών της βόρειας όψης, διακρίνονται σε αυτά οι εσοχές για τα ξύλινα κιγλιδώματα. Επίσης διακρίνει κανείς την ύπαρξη στοιχείων που παραπέμπουν σε στοιχεία στέγης και ή υποστυλωμάτων με έντονα ίχνη από φωτιά.
25. Στην εξωτερική του όψη εντοπίστηκαν τμήματα που στις αυθεντικές τους θέσεις που παραπέμπουν σε πλαίσια δύο φεγγιτών.
26. Πιθανά το γειτονικό κτήριο στα νότια οικοδομήθηκε πάνω στο όριο με την ιδιοκτησία του αρχοντικού χρησιμοποιώντας τη μάντρα του ως μεσοτοιχία.
27. Στο βοεβοδαλίι της Χαλκίδας του Μεχμέτ πασσά, το γείσο φαίνεται να φτάνει τη διάσταση του 1,5 μέτρου (Ελληνική Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική, Εκδόσεις Μέλισσα). Άλλα πάλι φαίνεται να μην φτάνουν το ένα μέτρο, όπως συμβαίνει με το αρχοντικό Γαληνού-Λαουτάρη στην οδό Παιδων (Κοικινης, 1969).
28. Το μοτίβο αυτό εντοπίζεται και σε άλλα παραδείγματα αρχοντικό Σβάρτς, πράσινος οντάς, (Ελληνική Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική, Εκδόσεις Μέλισσα) (cakir aga konagi, Birgi). Η κατασκευή του ταβανιού και οι διαστάσεις των στοιχείων του παραπέμπουν σε κατασκευή του 18^{ου} και πρώιμου 19^{ου} αι., Κίζης, Πηλιορείτικη οικοδομία, ΠΙΟΠ, σελ 244 .
29. Ελληνική Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική, Εκδόσεις Μέλισσα, τ. 6 σελ. 152, Αμπελάκια Αρχοντικό Σβάρτς και Γιάννενα, αρχοντικό του Δεσπότη, Αρχείο Νεοελληνικής Αρχιτεκτονικής, Ήπειρος, Θεσσαλία, Μακεδονία, σελ 104.
30. Αντίστοιχο μοτίβο εντοπίζεται στο μεντρεσέ της ρωμαϊκής αγοράς στην Αθήνα.
31. φωτο κάστρου 1859-70.
32. βλ. σχ. Τ01 και Τ02, στα σχέδια αυτά εντοπίζονται οι αυθεντικές θέσεις των ανοιγμάτων. Στο δυτικό οντά αποκαλύπτονται οι εγκοπές που αντιστοιχούν στις αρχικές ποδιές των ανοιγμάτων ενώ αποκαλύπτεται και ο φεγγίτης που υπήρχε για τον φωτισμό του ταβανιού της μουσάντρας. Παρατηρείται επίσης η μισοχαρική σύνδεση του ξυλόπηκτρου τοίχου με τον δυτικό λιθίνο. Στον ανατολικό οντά εντοπίζονται οι εγκοπές των αρχικών ανοιγμάτων στο σαχνισί.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αποστόλου Ν, (1974). Ένας χολαστικός παρατηρητής στην Εύβοια του 1805. Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών, τ.19.
- Βρανόπουλος Ε., (1995). *Ιστορία της Εύβοιας*. Εκδόσεις πελασγός, Αθήνα
- Γιαννόπουλος Ι., (1971). *Η διοικητική οργάνωση της Στερεάς Ελλάδας κατά την Τουρκοκρατία 1393-1821*. Διδ. διατριβή, Αθήνα .
- Γίκιας Γ., (1971). *Ο Χομπχαουζ στη Χαλκίδα*. Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών, τ 17.
- Δημητούλης Κ., (2012). *Πολεοδομική ανάλυση τμήματος του «Κάστρου» της Χαλκίδας*. Χαλκίδα.
- Ελληνική Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική, (1995). Εκδόσεις Μέλισσα. Τόμος 6 Θεσσαλία-Ήπειρος. Εφορεία Αρχαιοτήτων Ευβοίας
- Καλαθέρης Α.,(1971). *Αρχοντικό στη Χαλκίδα*. Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών 1971, τ.16.
- Κίζης Γ., (1995). *Πηλιορείτικη Οικοδομία*. Ανατύπωση Πολιτιστικού Ιδρύματος Τράπεζας Πειραιώς, Ανατύπωση 2007
- Κοκκίνης Σ., (1969). *Ιστορικά μνημεία και λαϊκή αρχιτεκτονική στη Χαλκίδα*, Εταιρία Ευβοϊκών Σπουδών, τ.15
- Κοκκίνης Σ., Γίκιας Γ, (1974). *Το πρώτο πολεοδομικό διάγραμμα του «Κάστρου» της Χαλκίδας και κατάλογος των κτισμάτων*. Αρχείο Ευβοϊκών Σπουδών, τόμος ΙΘ'.
- Μαμαλούκος Σ., (1987). *Πολεοδομικά ζητήματα της Νεότερης Χαλκίδας (1833-1933)*, Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο «Η πόλη της Χαλκίδας», Χαλκίδα, 24-27 Σεπτεμβρίου 1987
- Μανούσου-Ντέλλα Κ., Μαυρομάτης Β., (1986). *Επώνυμα Αρχοντικά των χρόνων της Τουρκοκρατίας*. Σπουδαστήριο Ιστορίας της Αρχιτεκτονικής, ΕΜΠ, σελ.95-106
- Μουτσόπουλος Ν.Κ., (2005). *Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική της Μακεδονίας 15ος -19ος αιώνας*. Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη.
- Παντελίδου Αικ., Μαμαλούκος Σ., (2006). *Το φρούριο της Γέφυρας του Ευρίπου*, Ανάτυπο από τα πρακτικά «Βενετία-Εύβοια, Από τον Έγριπο στο Νεγροπόντε, Βενετία-Αθήνα
- Σαββίδης Α , (1959). *Η Χαλκίδα κατά τον 12ο αιώνα*. Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών, τ.6
- Τριανταφυλλόπουλος Δ. ,(1970). *Αρχαιολογικά βυζαντινής και μεταβυζαντινής Χαλκίδας*, Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών, ΙΣΤ', Αθήνα
- Φουσαράς Ι., (1959). *Τα ευβοϊκά του Εβλιά Τσελεμπί*. Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών, τ. 6.
- Boschini Marco, (1658). *L'Arcipelago con tutte le Isole*, Venetia.
- Camocio G.F., (1571-75). *Isole famose porti d'ortezze e terre maritime*, Venezia 1571-75.
- Koder Johannes, (1968). *Ένας γερμανός ταξιδιώτης στη Χαλκίδα του 1588*, Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών, τ. 14
- Maria Coronelli, (1680). *Account of the Morea and Negroponti*, London
- Pomardi S., (1820). *Viaggio nella Grecia negli anni 184,1805 e 1806*, Roma
- Rosaccio G., (1598). *Viaggio da Venetia a Constantinopoli per mare e per terra*, Venezia.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΣΧΕΔΙΩΝ

ΜΕΛΕΤΗ ΑΠΟΤΥΠΩΣΗΣ κλιμακα Σχεδίων ΚΛ 1/50

A01 ΚΑΤΟΨΗ ΙΣΟΓΕΙΟΥ ΚΛ 1/50
A02 ΚΑΤΟΨΗ ΜΕΣΟΠΑΤΩΜΑΤΟΣ
A03 ΚΑΤΟΨΗ ΟΡΟΦΟΥ
A04 ΚΑΤΟΨΗ ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΣΤΕΓΗΣ
A05 ΚΑΤΟΨΗ ΚΕΚΛΙΜΕΝΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΣΤΕΓΗΣ
A06 ΑΝΟΨΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΑΒΑΝΙΩΝ ΟΡΟΦΟΥ
A07 ΚΑΤΟΨΗ ΕΥΛΟΔΕΣΙΩΝ ΙΣΟΓΕΙΟΥ
A08 ΚΑΤΟΨΗ ΠΑΤΩΜΑΤΟΣ ΜΕΣΟΠΑΤΩΜΑΤΟΣ
A09 ΚΑΤΟΨΗ ΠΑΤΩΜΑΤΟΣ ΟΡΟΦΟΥ
A10 ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΟΨΗ
A11 ΝΟΤΙΑ ΟΨΗ, ΤΟΜΗ 1-1
A12 ΤΟΜΗ 2-2
A13 ΤΟΜΗ 3-3
A14 ΤΟΜΗ 4-4
A15 ΤΟΜΗ Α-Α
A16 ΤΟΜΗ Β-Β
A17 ΤΟΜΗ Γ-Γ
A18 ΤΟΜΕΣ ΣΤΕΓΗΣ

κλιμακα σχεδίων 1/20

T01 ΕΥΛΟΠΗΚΤΟΣ ΤΟΙΧΟΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΟΝΤΑ
T02 ΕΥΛΟΠΗΚΤΟΣ ΤΟΙΧΟΣ ΔΥΤΙΚΟΥ ΟΝΤΑ
T03_1-2 ΕΥΛΟΠΗΚΤΟΣ ΜΠΑΣΙΑΣ
T04 ΕΥΛΟΠΗΚΤΟΣ ΣΟΦΑ
T05_1-2 ΕΥΛΟΠΗΚΤΟΣ ΧΑΓΙΑΤΙΟΥ

κλιμακα σχεδίων 1/20

Λ01 ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΗ ΤΟΜΗ Α
Λ02 ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΗ ΤΟΜΗ Β

κλιμακα σχεδίων 1/20

ΑΝ01 ΑΝΟΙΓΜΑΤΑ ΜΕΣΟΠΑΤΩΜΑΤΟΣ
ΑΝ02 ΘΥΡΑ ΔΩΜΑΤΙΟΥ 1.2
ΑΝ03 ΘΥΡΑ ΔΩΜΑΤΙΟΥ 0.2

κλιμακιες σχεδίων 1/10, 1/20, 1/7,5, 1/1

K01 ΚΟΥΦΩΜΑ ΕΥΛΟΠΗΚΤΟΥ ΤΟΙΧΟΥ ΔΥΤΙΚΟΥ ΟΝΤΑ
K02 ΚΟΥΦΩΜΑ ΕΥΛΟΠΗΚΤΟΥ ΤΟΙΧΟΥ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΟΝΤΑ
K03 ΚΟΥΦΩΜΑ ΕΥΛΟΠΗΚΤΟΥ ΤΟΙΧΟΥ ΕΥΒΑΝ
K04 ΘΥΡΟΦΥΛΛΟ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΟΝΤΑ
K05 ΘΥΡΟΦΥΛΛΟ ΕΥΒΑΝ

κλίμακες σχεδίων 1/10, 1/1

T01 ΤΑΒΑΝΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΟΝΤΑ

T01_1 ΤΑΒΑΝΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΟΝΤΑ ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ

T01_2 ΤΑΒΑΝΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΟΝΤΑ ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ

T02 ΤΑΒΑΝΙ ΕΥΒΑΝ

T02_1 ΤΑΒΑΝΙ ΕΥΒΑΝ ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ

T03 ΤΑΒΑΝΙ ΣΟΦΑ

T03 ΤΑΒΑΝΙ ΣΟΦΑ ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ

κλίμακες σχεδίων 1/20, 1/1

Σ01 ΤΖΑΚΙ

Σ02 ΜΟΥΣΑΝΤΡΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΟΝΤΑ

Σ03 ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΥΒΑΝ

Σ04 ΚΛΕΙΣΜΕΝΟ ΕΡΜΑΡΙΟ ΔΥΤΙΚΟΥ ΟΝΤΑ

Σ05 ΕΡΜΑΡΙΟ ΕΥΒΑΝ

ΜΕΛΕΤΗ ΠΑΘΟΛΟΓΙΑΣ

κλίμακα σχεδίων 1/50

ΠΘ01 ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΟΨΗ

ΠΘ02 ΝΟΤΙΑ ΟΨΗ, ΤΟΜΗ 1-1

ΠΘ03 ΤΟΜΗ 2-2

ΠΘ04 ΤΟΜΗ 3-3

ΠΘ06 ΤΟΜΗ Α-Α

ΠΘ07 ΤΟΜΗ Β-Β

ΠΘ08 ΤΟΜΗ Γ-Γ

ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

κλίμακα σχεδίων 1/50

Π 01 ΚΑΤΟΨΗ ΙΣΟΓΕΙΟΥ

Π02 ΚΑΤΟΨΗ ΜΕΣΟΠΑΤΩΜΑΤΟΣ

Π03 ΚΑΤΟΨΗ ΟΡΟΦΟΥ

ΓΕΝΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

κλίμακα σχεδίων 1/500, 1/200

ΓΠ01 ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

ΓΠ02 ΚΑΤΟΨΗ ΓΕΝΙΚΗΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ